

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EVLİLİĞE İLİŞKİN
TUTUMLARININ YORDAYICISI OLARAK EŞ SEÇME
STRATEJİLERİ ve CİNSİYET ROL ALGILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökay KELDAL

MALATYA-2015

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EVLİLİĞE İLİŞKİN
TUTUMLARININ YORDAYICISI OLARAK EŞ SEÇME
STRATEJİLERİ ve CİNSİYET ROL ALGILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökay KELDAL

Danışman: **Yrd. Doç. Dr. Abdullah ATLI**

MALATYA-2015

KABUL SAYFASI

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

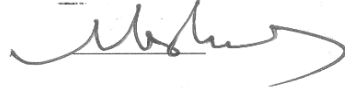
Gökay KELDAL tarafından hazırlanan ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EVLİLİĞE İLİŞKİN TUTUMLARININ YORDAYICISI OLARAK EŞ SEÇME STRATEJİLERİ VE CİNSİYET ROL ALGILARI başlıklı bu çalışma, 18.05.2015 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Abdullah ATLI

Üye: Prof.Dr.Mustafa KILIÇ

Üye: Yrd.Doç.Dr. Oğuzhan KIRDÖK

O N A Y

...../...../201...
Prof.Dr.Celal ÇAKAN
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yrd. Doç. Dr. Abdullah ATLI'nin danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Algıları**” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Gökay KELDAL

PROJESİ DESTEKLEYEN KURULUŞ

Bu araştırma İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiŐ 2014/26 nolu projedir.

ÖNSÖZ

Evlilik kurumu bütün toplumlarda önem atfeden bir konudur. Son yıllarda evlilik kurumunda bazı değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimler bireylerin evliliğe bakış açısını etkilemiştir. İnsanların evliliğe bakış açısı, evliliğe ilişkin düşünceleri ve görüşleri evliliğe ilişkin tutumları olarak görülmektedir.

Evliliğe ilişkin tutumlarını birçok kavram ve konu etkilemektedir. Bunlardan bir tanesi de eş seçimi olarak ifade edilmektedir. Eş seçimi bireylerin hayatlarında verdiği en önemli kararlardan biridir. Bireylerin bir ömür geçirmek arzusuyla evlenmek istediği kişide aradıkları özelliklerin açık ve net olması eş seçimini kolaylaştıracağı gibi mutlu ve huzurlu bir evliliğin temellerini oluşturacaktır.

Günümüzde dünya ve ülkemizde değişimler olmakta ve bu değişimlerin biri olarak da cinsiyet rollerinde meydana gelen değişimler göze çarpmaktadır. Özellikle kadınların çalışma hayatında kendilerine yer bulmaları evliliklerin düzenini etkilemiş ve kadının çocuk bakımı, ev işleri gibi cinsiyet rollerinin yanına para kazanmak evin geçimini üstlenmek gibi roller de eklenmiştir. Bütün bu durumlar evlilik gibi bütün toplumlar tarafından önem arz eden bir oluşumu etkilemiştir.

Bu durum ve gerekçelerden yola çıkılarak evlilik kurumunu oluşturmaya potansiyel aday olan üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarıyla eş seçme stratejileri ve cinsiyet rol algıları arasındaki ilişkinin incelenmesinin evlilik oluşumunu oluşturacak bireyler için önem arz ettiği düşünülmektedir.

Bu araştırma sürecinde birçok kişinin katkıları olmuştur. Yüksek lisans aşamasında değerli bilgilerini paylaşan, yüksek lisans tez konumun belirlenmesinden sonuçlandırmasına kadar desteklerini esirgemeyen ayrıca bilime ve etiğe verdiği değere hayran olduğum, araştırma merakına imrendiğim çok kıymetli ve değerli hocam tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Abdullah ATLI'ye çok teşekkür ederim.

Tez jürimde bulunan, eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen ve mesleki gelişimime büyük katkılar sunan sayın Prof. Dr. Mustafa KILIÇ'a ayrıca, tez jürümde bulunarak beni onurlandıran ve değerli katkılarını esirgemeyen sayın Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Niğde Üniversitesinde birlikte çalışmaktan onur duyduğum kapısını her çaldığımda benimle ilgilenen, değerli bilgilerini ve zamanını esirgemeyen kıymetli hocam sayın Doç. Dr. Tayfun DOĞAN'a minnettarım. Araştırmamın istatistiksel analizlerinde yardım aldığım değerli arkadaşım sayın Arş. Grv. Betül POLAT'a

teşekkür ederim. Son olarak ise değerli dostlarım Arş. Grv. Deniz ÖZESKİCİ'ye ve Arş. Grv. Cemal KARADAŞ'a yardımlarından dolayı şükranlarımı sunarım.

Bu araştırmayı destekleyen İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne teşekkür ederim.

Bu araştırma süresince fedakarlık gösteren, desteğini biran olsun esirgemeyen, her zaman yanımda yer alan biricik nişanlım Nursedef UYUMAZ'a ve aileme minnettarım. İyi ki varsınız.

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EVLİLİĞE İLİŞKİN TUTUMLARININ YORDAYICISI OLARAK EŞ SEÇME STRATEJİLERİ ve CİNSİYET ROL ALGILARI

KELDAL, Gökay

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Abdullah ATLI
Mayıs-2015, XVII+147 sayfa

Bu araştırmanın iki amacı bulunmaktadır. Araştırmanın birinci amacı, üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının, cinsiyet, ilişki durumu, cinsiyet rolü, öğrenime devam edilen fakülte (alan), ailenin yaşadığı yer, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi bağımsız değişkenleri açısından farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesidir. İkinci amaç olarak ise üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarıyla eş seçme stratejileri, cinsiyet rolleri ve bazı sosyo-demografik (cinsiyet, ilişki durumu, yaş ve aylık gelir) değişkenlerinin ilişkisini belirlemektir.

Bu araştırma ilişkisel araştırma yönteminin başlıca örneklerinden olan nedensel karşılaştırma modeli ve korelasyonel model ile tasarlanmıştır. Araştırmanın evreni İnönü Üniversitesinde 2014-2015 eğitim-öğretim yılında dört yıllık fakültelerde öğrenim gören öğrencilerden oluşmuştur. Araştırmanın örnekleme tabakalı amaçsal örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 718 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verilerinin toplanabilmesi için Bayoğlu ve Atli (2014) tarafından geliştirilen “ İnönü Evlilik Tutum Ölçeği”, Altundaş ve Atli (2014) geliştirilen “İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri” ve Bem (1974) tarafından geliştirilen Türkçe uyarlaması Kavuncu (1987) tarafından yapılan “Bem Cinsiyet Rolü Envanteri” kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler analiz edilirken betimsel istatistik hesaplamaları yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının cinsiyet ve ilişki durumu değişkenlerine göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t-testi yapılmış ve farklılaşma olduğu durumlarda etki büyüklüğünü hesaplamak için cohen's d etki büyüklüğü değeri kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarını cinsiyet rolü, devam edilen fakülte (alan), ailenin yaşadığı yer, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp

farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi işlemi sonucunda anlamlı farkın belirlendiği durumlarda, farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Scheffe ve Dunnett's C testi uygulanmıştır. Anlamlı farklılık bulunan gruplar için etki büyüklüğü Omega Kare (ω^2) değeriyle hesaplanmıştır. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarını eş seçme stratejileri, cinsiyet rolleri ve bazı sosyo-demografik (cinsiyet, ilişki durumu, yaş ve aylık gelir) değişkenlerin anlamlı bir biçimde yordayıp yordamadığını belirlemek için ise hiyerarşik regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır.

Üniversite öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmıştır. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumları kız öğrencilere göre daha olumludur. Bu farka ilişkin etki büyüklüğü incelendiğinde (Cohen's $d = .22$) küçük etki büyüklüğünde olduğu görülmüştür.

Üniversite öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumları ilişki durumu değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmıştır. Bu sonuca göre ilişkisi olan öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumları ilişkisi olmayan öğrencilere göre daha olumludur. Bu farka ilişkin etki büyüklüğü incelendiğinde (Cohen's $d = .22$) küçük etki büyüklüğünde olduğu görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları cinsiyet rolü değişkeni açısından incelendiğinde ise evliliğe ilişkin tutumların anlamlı bir biçimde farklılaştığı, kadınsılık ve androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının belirsiz cinsiyet rolüne sahip bireylere göre daha olumlu olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarında cinsiyet rolleri değişkenine göre oluşan bu farkın etki büyüklüğü incelendiğinde ($\omega^2 = .018$) düşük düzeyde olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları fakülte (alan) değişkeni açısından incelendiğinde ise evliliğe ilişkin tutumların anlamlı bir biçimde farklılaştığı, Din Bilimleri alanında öğrenim görenlerin İktisadi ve İdari Bilimler alanında öğrenim görenlere göre evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarında öğrenim görülen fakülte (alan) değişkenine göre oluşan bu farkın etki büyüklüğü incelendiğinde ($\omega^2 = .015$) düşük düzeyde olduğu bulgusu elde edilmiştir. Üniversite öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumları ailenin yaşadığı yer, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarıyla eş seçme stratejileri, cinsiyet rolleri ve bazı sosyo-demografik (cinsiyet, ilişki durumu, yaş ve aylık gelir) değişkenlerinin ilişkisini incelemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmış ve elde edilen sonuca göre eş seçme stratejileri, cinsiyet rolleri ve bazı sosyo-demografik (cinsiyet, ilişki durumu, yaş ve aylık gelir) değişkenler evliliğe ilişkin tutumların % 19'unu açıkladığı sonucu elde edilmiştir. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin evliliğe ilişkin tutumlar üzerindeki göreceli önem sırası; kadınsılık cinsiyet rolü, fiziksel özellik, cinsiyet, bekaret, ilişki durumu, sosyo-ekonomik durum, aşk, erkeksilik cinsiyet rolü, çocuk bakımı ve yaş şeklinde sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Tutumu, Eş Seçme Stratejisi, Cinsiyet Rolü, Üniversite Öğrencileri

ABSTRACT**STRATEGIES OF MATE SELECTION AND PERCEPTIONS OF GENDER ROLES
AS PREDICTORS OF ATTITUDES CONCERNING MARRIAGE AMONG
UNIVERSITY STUDENTS**

KELDAL, Gökay

Master Degree, İnönü University Institute of Educational Sciences

Department of Psychological Counseling and Guidance

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Dr. Abdullah ATLI

May-2015, XVII+147 page

There are two aims of this research. The first aim is to investigate whether attitudes of university students concerning marriage differ in terms of independent variables which are gender, relationship status, gender role, faculty (department) which is studied, where family lives and educational status of parents. The second aim of research is to determine the relationship between attitudes of university students concerning marriage and strategies of mate selection, gender roles, some socio-demographic variables (gender, relationship status, age and monthly income).

This research was designed with correlational model and casual-comparative model which are members from the major illustrations of relational screening methods. The research sample consists of students studying at four-year faculties of İnönü University at 2014-2015 academic year. The sample involving 718 students was constituted by using purposeful stratified sampling method. “Inonu Marriage Attitude Scale”, which was developed by Bayoğlu and Atli (2014), “İnönü Mate Selection Scale”, which was developed by Altundaş and Atli (2014) and “Bem Sex-Role Inventory”, which was developed by Bem (1974) and adopted into Turkish by Kavuncu (1987) were used for collecting data.

Descriptive statistical calculations were used while analyzing the data. T-test was performed to determine whether attitudes of university students concerning marriage differ in terms of gender and relationship status variables and Cohen’s d value was used to calculate effect size when there is a significant difference. One-way analysis of variance (ANOVA) was conducted to determine whether attitudes of university students concerning

marriage significantly differ according to gender roles, faculty (department) which is studied, where the family lives and educational status of parents. After the difference was found between groups by one-way analysis of variance, Scheffe and Dunnett's C tests were performed to determine which groups significantly differ. Effect size for significantly different groups were calculated by omega square test (ω^2). Lastly, hierarchical regression analysis was performed to determine whether strategies of mate selection, gender roles, and some socio-demographic variables (gender, relationship status, age and monthly income) significantly predicts attitudes of university students concerning marriage.

Attitudes of university students concerning marriage significantly differed based on the gender variable. According to this finding, attitudes of male students concerning marriage were more positive than attitudes of female students. Effect size of this difference (Cohen's $d = .22$) was found relatively low.

Attitudes of university students concerning marriage significantly differed based on the gender variable. According to this finding, attitudes of male students concerning marriage were more positive than attitudes of female students. Effect size of this difference (Cohen's $d = .22$) was found relatively low.

Attitudes of university students concerning marriage significantly differed in terms of their relationship status variable. Attitudes of students who have romantic relationship were more positive than attitudes of students who do not have romantic relationship. Effect size of this difference (Cohen's $d = .22$) was also found low.

When attitudes of university students concerning marriage were compared in terms of gender roles, it was found that attitudes towards marriage significantly differs and individuals who have femininity and masculinity gender roles have more positive attitudes about marriage than individuals who have unclear gender roles. The effect size of the difference between attitudes towards marriage in terms of gender roles variable was found low ($\omega^2 = .018$)

Attitudes of university students concerning marriage were found to significantly differ in terms of faculty which was studied, and students from Faculty of Theology have more positive attitudes towards marriage than students from Faculty of Economics and Administrative Sciences. The effect size of the difference between attitudes of students in terms of faculty was found at low level ($\omega^2 = .015$). Attitudes of university students concerning marriage did not significantly differentiate in terms of the place where family lives and educational status of parents.

Hierarchical regression analysis was conducted to investigate the relationships between strategies of mate selection, gender roles, some socio-demographic variables (gender, relationship status, age and monthly income) and attitudes of university students concerning marriage, and it was found that strategies of mate selection, gender roles, some socio-demographic variables (gender, relationship status, age and monthly income) explained 19% of variance of attitudes concerning marriage. According to standardized regression coefficients (β), relative importance of predictor variables on attitudes concerning marriage were femininity gender role, physical feature, gender, virginity, relationship status, socio-economic status, love, masculinity gender role, child care and age, respectively from high to low.

Key words: Marriage Attitudes, Strategies of Mate Selection, Gender Roles, University Students

İÇİNDEKİLER

KABUL SAYFASI	I
ONUR SÖZÜ	II
PROJEYİ DESTEKLEYEN KURULUŞ	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT.....	IX
İÇİNDEKİLER	XII
TABLolar LİSTESİ	XV
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XVII
BÖLÜM I	
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	10
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	10
1.6. Tanımlar	10
1.7. Kısaltmalar	11
BÖLÜM II	
2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	12
2.1. Evliliğe İlişkin Tutumlar ve Etkileyen Faktörler	12
2.1.1. Cinsiyet.....	14
2.1.2. Yaş	15
2.1.3. Din	16
2.1.4. Evlilik Dışı Birlikte Yaşama	16
2.1.5. Ekonomik Değişkenler	17
2.1.6. Eğitim Durumu	18
2.1.7. Ailevi Tutumlar	18
2.1.8. Evlilik Öncesi İlişki Geliştirme Programları.....	19
2.2. Eş Seçimi ile İlgili Kuramsal Açıklamalar ve Eş Seçimini Etkileyen Faktörler..	20
2.2.1. Kişilik Özellikleri	21

2.2.2. Fiziksel Özellikler	22
2.2.3. Yaş	22
2.2.4. Din	22
2.2.5. Eğitim Durumu	23
2.3. Eş Seçimini Açıklayan Kuramlar	23
2.3.1. Psikanalitik Kuram	23
2.3.2. Evrimsel Kuram.....	24
2.3.3. Benzer Özellikler Kuramı.....	27
2.3.4. Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Kuramı	28
2.3.5. Uyarın-Değer-Rol Kuramı	29
2.3.6. Cinsel Stratejiler Kuramı	30
2.3.7. Sosyal Rol Kuramı	33
2.3.8. Filtre (Süreç ve Süzgeç) Kuramı	34
2.4. Cinsiyet Rollerini İlgili Kuramsal Açıklamalar	35
2.5. Cinsiyet Rollerini Açıklayan Kuramlar	40
2.5.1. Psikanalitik Kuram	40
2.5.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	42
2.5.3. Bilişsel Gelişim Kuramı	44
2.5.4. Cinsiyet Şema Kuramı.....	45
2.5.5. Evrimsel Kuram.....	46
2.5.6. Sosyal Rol Kuramı	47
2.5.7. Sosyal Bilişsel Kuram	48
2.6. Evliliğe İlişkin Tutumlara Dair Araştırmalar	49
2.7. Eş Seçme Stratejilerine İlişkin Araştırmalar	55
2.8. Cinsiyet Rollerine İlişkin Araştırmalar	64
2.9. Evliliğe İlişkin Tutumlar, Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rollerini Birlikte Ele Alan Araştırmalar.....	70
BÖLÜM III	
3. YÖNTEM	74
3.1. Araştırmanın Modeli	74
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	75
3.3. Veri Toplama Araçları	78
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	78
3.3.2. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ).....	78

3.3.3. İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri (İESSE)	79
3.3.4. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE).....	80
3.4. Verilerin Toplanması	82
3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	82
BÖLÜM IV	
4. BULGULAR ve YORUM	86
4.1. Cinsiyet Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar	86
4.2. İlişki Durumu Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar	88
4.3. Cinsiyet Rollerini Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar	90
4.4. Öğrenim Görülen Fakülte (Alan) Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar	94
4.5. Ailenin Yaşadığı Yer Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar.....	96
4.6. Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar.....	97
4.7. Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar.....	98
4.8. Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumları ile Eş Seçme Stratejileri, Cinsiyet Rollerini ve Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Dair Sonuçlar	99
BÖLÜM V	
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	107
KAYNAKÇA.....	111
EKLER	141
EK 1. İnönü Üniversitesi Etik Kurul İzni.....	141
EK 2. Kişisel Bilgi Formu.....	143
EK 3. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği.....	144
EK 4. İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri	145
EK 5. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri	146
EK 6. İntihal Programı Çıktısı	147

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Eş seçiminde Eş Adayında İstenen Özellikler	26
Tablo 2: Kadınların ve Erkeklerin Kısa Süreli Eş Seçim Stratejilerinde ve Uzun Süreli Eş Seçim Stratejilerinde Yaşadıkları Uyum Problemleri	33
Tablo 3: İnönü Üniversitesinde 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılında 4 Yıllık ve Üzeri Fakültelerde Öğrenimine Devam Eden Öğrenci Sayıları	75
Tablo 4: Örnekleme Bulunan Kişi Sayısı	77
Tablo 5: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine göre Analizi	86
Tablo 6: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının İlişki Durumu Değişkenine göre Analizi	89
Tablo 7: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Cinsiyet Rollerini Açısından Analizine Dair Betimsel İstatistikler	91
Tablo 8: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Cinsiyet Rollerini Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	92
Tablo 9: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Öğrenim Görülen Fakülte (Alan) Açısından Analizine Dair Betimsel İstatistikler.....	94
Tablo 10: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Öğrenim Görülen Fakülte (Alan) Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	94
Tablo 11: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Ailenin Yaşadığı Yer Açısından Analizine Dair Betimsel İstatistikler	96
Tablo 12: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Ailenin Yaşadığı Yer Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	96
Tablo 13: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyi Açısından Analizine Dair Betimsel İstatistikler	97
Tablo 14: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	97
Tablo 15: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyi Açısından Analizine Dair Betimsel İstatistikler	98
Tablo 16: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	99

Tablo 17: Evliliğe İlişkin Tutumlar ile Eş Seçme Stratejileri, Cinsiyet Rollerini ve Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayı Analizi Sonuçları.....	100
Tablo 18: Evliliğe İlişkin Tutumların Yordayıcılarına (Eş Seçme Stratejileri, Cinsiyet Rollerini ve Sosyodemografik Değişkenler) Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi ..	102

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Son Yıllarda Meydana gelen Boşanmalara İlişkin Sütün Grafiği	1
Grafik 2: Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Bakımından Kullandıkları Eş Seçme Stratejilerine İlişkin Radar Grafiği	88
Grafik 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sahip oldukları Cinsiyet Rollerine Dair Sütün Grafiği	90
Grafik 4: Araştırmaya Katılan Kız Öğrencilerin Sahip oldukları Cinsiyet Rollerine Dair Pasta Grafiği	90
Grafik 5: Araştırmaya Katılan Erkek Öğrencilerin Sahip oldukları Cinsiyet Rollerine Dair Pasta Grafiği	91

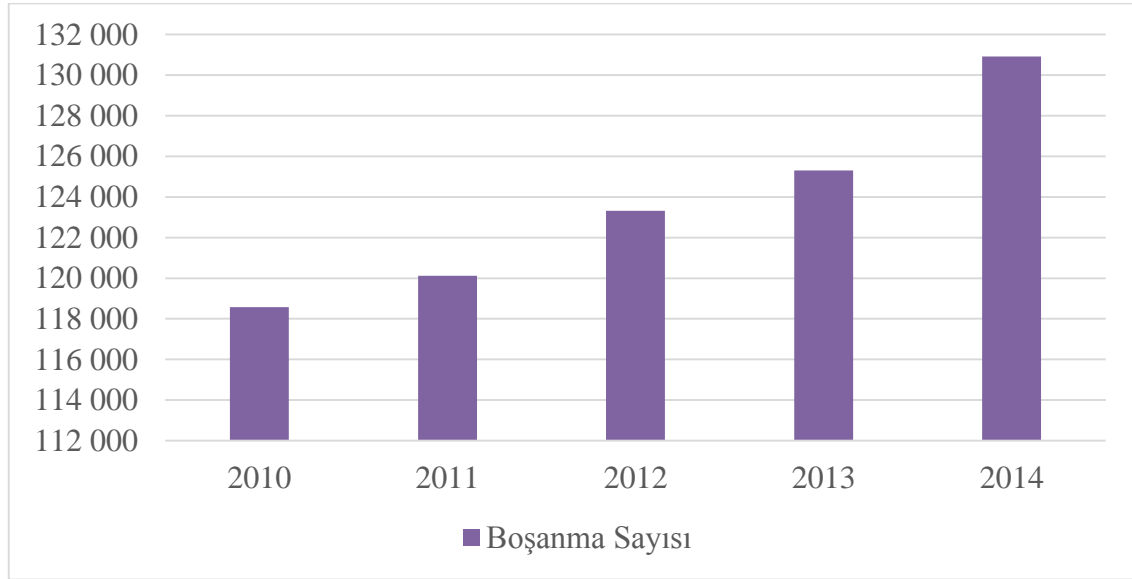
1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın varsayımları ve araştırmada geçen kavramların hangi anlamlarda kullanıldığına ilişkin tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Türkiye’de son yıllarda evlilik kurumunda bazı değişimler meydana gelmekte ve boşanma sayıları her yıl bir önceki yıla göre artış göstermektedir (bkz grafik-1). Evlilik gibi Türk toplumu açısından önemli bir yer tutan oluşumda boşanma gibi değişimlerin meydana gelmesi çocukların sağlıklı bir ortamda büyümelerine engel teşkil edeceği ve gelecek nesillerin evliliğe ilişkin tutumlarını olumsuz yönde etkileyeceği varsayılmaktadır.

Grafik 1: Son Yıllarda Meydana gelen Boşanmalara İlişkin Sütün Grafiği (TÜİK, 2014)

Evlilik genel olarak kadın ve erkek arasında gerçekleşen, çiftlerin rahatça cinsellik yaşamasına olanak sağlayan, ekonomik olarak iş birliği yapılan ve yasal olarak çocuğun doğup ve büyütüldüğü bir birleşim olarak adlandırılmaktadır (Strong, DeVault ve Cohen, 2011). İnsanoğlunun doğasında var olan evlilik insan neslinin devam etmesi ve bireylerin kendini gerçekleştirme için gerekli bir kurumdur dolayısıyla bir yaşam biçimi olarak görülen evlilik olgusuna birbirinden çok farklı kültürlerde evrensel boyutta rastlanılması da kaçınılmazdır (Özgüven, 2000). Evlilik M. Ö. 2000 yıllarından

günümüze kadar gelişerek devam eden gerçek bir olgudur. Kùltürler arası farklılaşmalar olsa da bütün toplumlarda kabul gören resmi bir birliktelik şeklindedir. Bu birliktelik toplumlari ayakta tutan güçlerden bir tanesidir (Tarhan, 2014). Evlilik kurumu zamanla değişebilir olsada vazgeçilmez bir olgu olduğu bütün toplumlar tarafından bilinmektedir (Özügürlü, 1996). Evlilik her ne kadar bir kadınla bir erkeğin yaşamı paylaşma adına yaptıkları sosyal bir sözleşme olarak görülse de, yasalar, ahlaki normlar, dini kurallar ve toplumsal yapılar tarafından düzenlenir ve kontrol altında tutulur. Bu sayede evlilik aile içerisinde birçok toplumsal ve bireysel sorumlulukların düzenlenmesini de sağlar (Türküm, 2000). Ayrıca evlilik ilişkisi, iki farklı cinsten bireyin kurumsal olarak bir araya gelmesinin yanı sıra inançlarının, düşüncelerinin dünya görüşlerinin ve yaşamdan beklentilerinin de bir araya gelmesi anlamına gelir (Günay, 2000).

İnsanlar evlilik kurumunda birbirine bağıllık göstermekte ve bu sayede yakın ilişkiler geliştirmektedir (Knox ve Schacht, 2010). Evlilik insan hayatındaki en önemli yaşantıların başında gelmekte ve insanların evlilik yoluyla yakın ilişkiler kurması bireylerin ruh sağlığının korunması açısından önem arz etmektedir (Kalkan, 2002). Bireyin ihtiyaçlarında doyum sağlayacak en doğal ilişki biçimi evliliktir. Bireyin maddi manevi doyum sağlayabilmesi, görevlerinin ve sorumluluklarının bilincinde olması ve yaşamını devam ettirdiği çevreye uyum sağlayabilmesi için evlilik ilişkilerinin önemli katkıları olmaktadır (Çelik, 2006). Bu nedenle evlilik, insan varoluşundan beri gelişimini sürdüren en önemli kişilerarası ilişkilerden biri olarak varsayılmaktadır (Hünler ve Gençöz, 2003). Evlilik kurumu, sevmeye ve sevilme için en güzel ortam, sorumluluğun arttığı, insanların yardımlaşma ve dayanışma duygularının gelişmesinin beklenildiği bir yapı olarak görülmektedir (Karaman, 2011; Yalçın, 2010).

Evlilik, insanoğlunun soyunun devamını sağlayan temel bir yapı taşıdır. İnsan bu yapı sayesinde kendi neslinin devamını sağlamayı garantilemeye çalışmıştır. Bununla birlikte evlilik bireylerin düzenli yaşamasını ve bu sayede toplumsal kurallara uymasını zorunlu hale getiren bir yapıdır (Bacanlı, 2001). Doğumla başlayıp ölümle biten insan hayatının en önemli geçiş aşamalarından biri olarak görülen evlilik tüm kültürlerde önemli bir yere sahiptir. Her canlının çoğalarak neslini devam ettirmesi varoluşun yadsınılamaz gerçeğidir. Bu nedenle insan çoğalma amacını evlilik yoluyla gerçekleştirmektedir (Sezen, 2005).

Buraya değin evlilik konusuna ilişkin, evliliğin önemi, evliliğin toplumdaki yeri, insan yaşamına katkıları, evliliğe dair algı ve beklentilere ilişkin özellikler özetlenmiştir. Bu özelliklere karşı bireylerin bakış açısı olarak görülen evliliğe ilişkin

tutumları Willoughby (2010), bireyin evlilikten beklentileri, evliliğe yüklediği anlam ve gelecekteki aile ilişkileri olarak tanımlamaktadır. Evliliğe ilişkin tutumları etkileyen etmenler ise evlilik dışı birlikte yaşama, aile yapısı, dini tutum ve beklentiler, kadının sosyal yaşamdaki değişen rolü, eş seçimi, evlilik dışı çocuk sahibi olma, evlilik dışı cinsel ilişki deneyimi ve evlilikte ben merkezci olma gibi durumlar varolan çalışmaların sonuçlarından yola çıkarak söylenebilir (Bacanlı, 2001; Buss ve Barnes, 1986; Cherlin, 2004; Huang ve Lin, 2014; Seltzer, 2004; Yıldırım, 2007; Yodanis ve Lauer, 2014; Willoughby, 2010, 2012).

Evliliğe ilişkin tutumların son yıllarda değiştiği gözlenmekte, evlilik yolunda değişiklikler meydana gelmekte ve evlenme biçiminde birçok farklılaşma olduğu görülmekte (Amota ve diğ., 2008), bu değişikliklerle birlikte evlilik kurumsal olmayan bir yapıya dönüşmekte (Cherlin, 2004; Lauer ve Yodanis, 2010), evlilik kurumunda benmerkezcilik önemli hale gelmekte ve eşlerin bireysel amaçları ön plana çıkmaktadır (Yodanis ve Lauer, 2014). Bu değişikliklerin sebebi olarak yüksek boşanma oranları, evlilik dışı birlikte yaşama, evlilik dışı çocuk sahibi olma ve eşlerin gönüllü olarak çocuk sahibi olmayı istememeleri görülmektedir (Seltzer, 2004). Bütün bu değişiklikler gençlerin evliliğe ilişkin tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Öyle ki, Carroll ve diğerleri (2009), bugün birçok genç yetişkinin evlilik kurumuna ve ailevi değerlere inanmadığından söz etmektedirler.

Batı toplumlarında ve Amerikada artık evlilik olgusu değişmekte, aile kavramı daha az önem arz etmekte ve evlilik kurumu önemini başka oluşumlara bırakmaktadır (Adams, 2004; Cherlin, 2004). Özellikle batı toplumlarında sanayi devrimi ile başlayan, kadınların aktif olarak iş yaşamında yer alması, eğitim ve iş nedeniyle yer değiştirmeler ve 20. yüzyıl itibarıyla kadınların evlilikte bazı anayasal haklar elde etmesi evlenme nedenlerinin ve gerekliliğinin sorgulanmasını neden olmaktadır (Amoto, 2007). Bu değişimlerle birlikte, evlilik değerleri, düzeni ve evliliğin oluşumu dramatik bir şekilde küreselleşen dünyada farklılaşmakta ve bu durumlarla birlikte batı toplumlarındaki evliliklerde başlayan çürümeler sosyologları endişelendirmektedir (Coontz, 2005).

Son zamanlarda ülkemizde de aile kavramındaki kültürel değişiklikler, evliliğin yeni bir yola girdiğini ve işlevleri bakımından bu yeni yola uyum sağlayacak değişimlerin evlilik kurumu için gerekli olduğu görülmüştür. Teknolojik değişimlerle birlikte yaşama biçiminde olan değişimler, toplumsal hareketliliği hızlandırmış ancak geleneksel yapıya zararlar vermiştir (Doğan, 2012). Türk toplumunda çok hızlı bir

şekilde sosyal, ekonomik, kültürel değişmelerin meydana gelmesi, evlilik ilişkilerini de değiştirmiş ve evlilikle ilgili sorunlar fazlalaşmıştır (Çınar, 2008).

Evlilik dinamiklerinde oluşan bu değişmelerin sonucunda evlilikler ileri yaşlara ertelenmekte (Fuwa, 2014) ve kadınların ekonomik bağımsızlık elde etmeleriyle birlikte ev işlerinde geleneksel rollerin aksine adaletli bir paylaşım istenmektedir (Wierda-Boer, Gerris, Vermulst, Malinen ve Anderson, 2009). Evlilik kurumunda yaşanan bütün bu durumlarla birlikte evlilik kararı ve eş seçimi bireylerin hayatlarında verdiği en önemli kararların başında gelmekte (Abdullah, Li ve David, 2011) ve evlilik ilişkisinin uyumlu ve doyumlu olmasının eş seçimiyle ilgili olduğu (Kalkan, 2012) vurgulanmaktadır.

İnsanlar yaşamları süresince sürekli karar verme problemiyle karşılaşmıştır. Bireylerin yaşamları alınan bu kararlara göre şekillenmektedir. Bu kararlardan bazıları önemsiz kararlarken bazıları insan yaşamında verilmesi gereken önemli kararlar arasında yer almaktadır. Yaşam boyunca insanı etkileyecek iki önemli karar olarak meslek seçimi ve eş seçimi gösterilmektedir. Bu kararlardan eş seçiminde insanlar yaşamının geriye kalanını kiminle geçireceğini, kimden çocuk sahibi olacağını ve kiminle çocuk büyüteceğine karar vermektedir (Bozgeyikli ve Toprak, 2013).

Evlilikte bireylerin mutluluğu eş seçiminin doğru yapılmasına bağlıdır. Evlilik kurumunu oluşturmaya aday bireylerin farklı çevrelerden geleceği, ayrı kişilik özelliklerine sahip olacağı ve aynı yaşamı paylaşacakları gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Eş adayları, yaşamdan, evlilikten ve gelecekte beklenenleri netleştirmeli, gerçek beklenti ve amaçlar üzerinde durmalı ve evliliğe dair sorunlarını evlilikten önce çözmelidirler (Özgüven, 2000).

Evlilik karar verilmeden birey kendi özelliklerinin farkında olmalı, öncelikle kendisi için nelerin vazgeçilmez olduğunun ve evlenmek istediği bireydeki özellikleri çok iyi bir şekilde bilmelidir. Aranan bu özelliklerin eş adayında ne derecede sahip olduğu değerlendirilmeli ve bütün bu değerlendirmelerden sonra eş seçimine karar verilmelidir (Şenel-Günayer, 2014). Evlenip eş olacak bireylerin birbirlerini iyi tanımaları, aralarındaki uyumsuzluklarla kolayca baş etme yollarını öğrenmelerini ve aralarındaki sorunların çözülmesine ve iletişimlerinin daha güçlü bir hale gelmesini sağlamaktadır (Yılmaz, 2009).

Eş seçimi yapıp evlilik kurumunu oluşturacak bireylerin genellikle yaptığı yanlış ise eş adayının nasıl biri olduğu üzerinde durmalarıdır. Oysaki kendilerini analiz etmedikleri için evliliğe aday bireyler, birbirleriyle anlaşıp anlaşamayacaklarını

bilemezler (Tarhan, 2007). Sağlıklı bir seçimin yapılmadığı evlilikte eşler arası anlaşmazlıklarda ortaya çıkan problemler bireylerin ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir (Gottman, 1998). Ülkemizde giderek artan boşanma oranları aile yapısıyla ilgili önemli sorunları göz önüne getirmektedir. Boşanmaların önemli nedenlerinden biride eşlerin evliliğe adım atmadan önce kendilerini, eş adaylarını, eşlerin ailelerini ve çevrelerini yeterince tanımadan yola çıkmalarıdır (Efe, 2013). Bireylerin birbirlerini iyi tanması eş seçme stratejilerini iyi bir şekilde kullanıp kendilerine en uygun eş seçimini yapmasıyla olabilir. Bu sayede aradığı özellikleri bilen ve kendini tanıyan kişi evliliğe ilişkin daha olumlu tutumlar geliştirebilir.

Türk toplumunun geleneksel yapısında Tanzimat dönemiyle başlayan modernleşmeye geçiş süreci devam etmektedir (Türküne, 1994). Bu süreç içerisinde bireylerin, cinsiyet algıları, cinsiyet rolleriyle cinsler arası ilişkilerin şekilleri ve evliliğe dair algıları değişmektedir (İşmen-Gazioğlu, 2006). Bu değişiklikler arasında en önemlileri cinsiyet rollerindeki değişimler olarak görülmekte çünkü bu değişiklikler aile dinamiklerini etkilemektedir (Perry-Jenkins ve Crouter, 1990). Kadınların toplumsal ve ekonomik alanlarda faaliyet göstermesiyle birlikte değişen cinsiyet rolleri ve evlilik yaşında yükselmeler bireylerin evliliklere bakış açısını etkileyemektedir (Pınar, 2008). Kadının iş yaşamında yer almasıyla birlikte evlilik oranları azalmış ve kadının kazandığı ekonomik özgürlük kadın için geleneksel evliliklerin cazibesinin azalmasına neden olmuştur (Fuwa, 2014).

1960'lı yıllardan itibaren aile ilişkilerinde geleneksel rollerden eşitlikçi rollere doğru kaymalar olmuştur (Thornton ve Young-Demarco, 2001). Bu değişimlerle birlikte evlilikler de daha fazla özveriye, sevgiye ve iletişime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaçlar evlilik kurumundan beklentileri artırmaktadır. Erkeklerle aynı koşullarda çalışma yaşamında yer bulan kadının geleneksel değer kalıplarını ve normlar ile aktarılan cinsiyet rollerini sorgulamaktadır (Demircioğlu, 2000). Bu sorgulanmanın sebepleri arasında kadınların alışlagelmiş geleneksel rollerinin dışına çıkması, toplum içerisinde ön plana çıkmaya başlaması ile kadının sosyal hayatında önemli değişimler gösterilmektedir. Bu etmenler kadınlara birçok farklı rol kazandırmıştır. Bu durumda kadınlarda, erkeklerle daha eşit şartlarda yaşamlarını sürdürmek istemişlerdir (Anar, 2011). Bu isteklerin sonucu olarak evliliklerde anlaşmazlıklar ortaya çıkmakta ve bu evliliklerde boşanma yaşanması yapılan çalışma sonuçlarına (Kalmijn ve Poortman, 2006; Rogers ve DeBoor, 2001) göre olası bir hal almaktadır.

Evliliğin korunduğu toplumlarda ve özellikle Türkiye’de boşanmanın insan yaşamını derinden etkilediği ortaya konulmuştur (Özgüven, 2000). Boşanma çocuğun gelişiminde en önemli faktör olan aile kurumunun sona ermesine neden olmakta ve çocukların yaşamlarında ömür boyu unutulamayacak bir olay olarak görülmektedir (Yörükoğlu, 1997). Boşanmanın, özellikle çocukların yetiştirilme ve sosyalleşme sürecine önemli etkileri olduğu bilinmektedir (Amato, 2000). İfadelerden çıkarıldığı üzere boşanma bireyleri, toplumları ve toplumların geleceklerini olan çocukları etkilemektedir. Sağlıklı toplumların olabilmesi için boşanmaların önüne geçilmeli, bunun için ise evliliğe ilişkin tutumların, eş seçme stratejilerinin, günümüzde değişim gösteren cinsiyet rollerinin gözden geçirilmesinin ve aralarındaki ilişkinin araştırılmasının boşanmaların nedenlerinin belirlenmesi, etkilerinin önlenmesi ve boşanmaları önlemek için müdahale eylem planlarının hazırlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Evlilik ve eş seçim sürecine potansiyel aday grubun genç yetişkinlik dönemi içerisinde olduğu düşünülmektedir. Eric Erikson, 20-40 yaş arası bu dönemi psiko-sosyal kişilik gelişim evrelerinden “Yakınlık Kurmaya Karşı Yalıtılmışlık” dönemi olarak belirlemiştir (Bacanlı, 2012). Yetişkinlik dönemi içerisinde bu yaşlarda olan birçok bireyinde üniversite eğitime devam ettikleri varsayılmaktadır. Senemoğlu (1997), bu yaşlardaki bireylerin birçoğunun yaşamında evlilik ve evlilikle ilgili konuların önemli bir yer tuttuğunu ifade etmiştir. Gündüz (2013), bu dönemde, iş, evlilik ve diğer sosyal ilişkilerde yakın ilişkilerin geliştirildiği bir evre olduğunu vurgulamıştır. Kılıç (2013), bu yaşlardaki bireylerin temel gelişim görevleri arasında, eş seçme, bir yuva kurabilme ve durumuna uygun bir sosyal gruba katılma gibi sorumluluklarının olduğunu belirtmiştir. Görüldüğü üzere bu gelişim evresinde olan üniversite öğrencilerinin bireylerin eş seçme eğilimi içerisinde olması ve evliliğe ilişkin tutumlarının oluşması olası bir durum olduğu söylenebilir.

İlgili literatür tarandığında evlilikle ilgili bir çok çalışma bulunmaktadır ancak bu çalışmaların bir çoğu evliliğe ilişkin tutumlar (Bener ve Günay, 2013; Cohan ve Kleinbaum, 2002; Hauser, 2013; Jennings, Salts ve Smith, 1992; Pınar, 2008), eş seçimi (Apostolou, 2007a; Bacanlı, 2001; Buunk, Dijkstra, Fetchenhauer ve Kenrick, 2002; Efe, 2013; Emond ve Eduljee, 2014; Yıldırım, 2007) ve evlilikte cinsiyet rolleri (Amato ve Booth, 1995; Barber ve Axinn, 1998; Bradbury, Cambell ve Fincham, 1995; Günay ve Bener, 2011; Katsurada ve Sugihara, 2002; Kaufman, 2000; Yüksel, 2013) üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Literatürde bulunan araştırmalarda evlilikle ilişkisi

olan bu konular ayrı ayrı incelenmiş ancak üniversite öğrencilerinin evlilik tutumlarıyla eş seçme stratejileri ve cinsiyet rol algıları arasındaki ilişkiyi bir arada inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Günümüzde evlilik süreci, evliliğe ilişkin tutumlar, eş seçimi ve bireylerin cinsiyet rol algıları önem kazanan bir konu haline gelmiştir. Giderek artan boşanma oranları evlilik kurumuna daha çok önem verilmesi gerektiği ortaya koymaktadır. İnsanlık varolduğundan beri karşı cinsle ilişkileri olmuştur ve bu durum çağdan çağa farklılık göstermektedir. Toplumların yerleşik düzene geçmesi ve modernleşmenin başlamasıyla birlikte aile kavramı önem kazanmıştır. Öyle ki, aile neslin devamını sağlayıp, toplumun değer ve normlarını kuşaklara aktaran bir kurumdur. Toplum bu denli etkileyen bir kurum olan ailenin temel yapısı olan evlilik ve evliliği oluşturan temel yapı olan bireylerin evliliğe ilişkin tutumları, eş seçme stratejileri ve cinsiyet rol algılarının araştırılması önem arz etmektedir. Bu çalışmada, cinsiyet, öğrenimine devam edilen fakülte (alan), cinsiyet rolü, ilişki durumu (söz, nişan, flört vb.), ailenin yaşadığı yer, anne-baba eğitim düzeyi gibi demografik değişkenlerin üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarını anlamlı olarak farklılaştırıp farklılaşmadığını incelemek ve bazı sosyo-demografik değişkenler, eş seçme stratejileri ve cinsiyet rol algılarının evliliğe ilişkin tutumları yordama düzeyini belirlemek amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın iki temel amacı bulunmaktadır.

1. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından (cinsiyet, öğrenime devam edilen fakülte (alan), ilişki durumu (flört, söz, nişan vb.), cinsiyet rolleri, ailenin yaşadığı yer ve anne-baba eğitim düzeyi) incelenmesidir.

2. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarıyla eş seçme stratejileri, cinsiyet rol algıları ve bazı sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Kişiler arası ilişkiler gençler arasındaki iletişimin en temel görünümüdür. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre bu ilişkilerin nedenleri psikolojik

gereksinimlerin doyurulması, aşk, güvende hissetmek, saygı ve kendini gerçekleştirir. Bireylerin kendi yaşamlarında inşa ettikleri en önemli ilişkilerin başında ise evlilik ilişkileri gelmektedir. Evlilik iki insanın birleşmesidir ancak bu birleşme yalnızca bedensel değil hem ruhsal hem de zihinseldir (Alavi, Alahdad ve Shafeq, 2014). Evlilik olgusunun, bireylerin kendilerini iyi hissetmelerini ve mutlu olmalarını sağlarken diğer taraftan da bireylerde psikolojik bakımından düzeltilmesi zor olan yıkıcı etkilere neden olabilmektedir (Ovalı, 2010). Bu nedenle evliliğe ilişkin değişen tutum ve beklentilerin incelenmesi önemli bir konuma gelmekte ve evliliğe ilişkin tutumları etkilediği düşünülen eş seçme stratejileri ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkilerinin incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Modern evlilik ve aile ile ilgili en önemli krizlerden biri de toplumların, ekonomik politik ve kültürel olarak değişime maruz kalmalarıdır. Her gün değişmekte olan insan davranışları evlilik ilişkisine dair eski kalıp yargıları yok etmektedir. Bütün bu yansımalar evlilik ve aile kurumunu etkilemektedir (Akhmadeeva, 2013). Son yıllarda toplumlarda meydana gelen değişimler, aile ve evlilik kurumunu etkilemekte, evlenme yaşı yükselmekte, evlilik dışı yaşantılar çoğalmakta, boşanma sayısı artmakta, doğum oranları azalmakta ve ailenin geleneksel yapısı terk edilmekte, kadının çalışma hayatında yer almasıyla birlikte kadın evde daha az zaman geçirmekte, bu roller kadına daha fazla sorumluluklar getirmektedir (Cherlin, 2004; Coontz, 2004; Kotawski ve diğ., 2010). Genç bireyler artık evlenerek aile kurma yolunu değil daha az sorumluluk alacakları evlilik dışı birlikte yaşamak gibi yolları seçmektedirler. Üstelik, bu durum toplumlar tarafından kabul edilebilir bir hal almaktadır (Amato ve diğ., 2008; Sassler, 2010).

Bu değişimlerin bireylerin evliliğe bakış açısını değiştirmiştir. Öyle ki, evliliğin emek isteyen bir süreç olarak kabul eden birçok birey var olsa da, insanlar tarafından bu çabanın evlenmeden önce başlaması gerektiğine yeterince önem verilmeyebilir. Bu yüzden evliliğe adım atacak potansiyel bir grup olan üniversite öğrencilerinin öncelikli amacı, evliliğin geleneksel rollerden arınıp çağdaşlığa doğru adım attığı gerçeğini göz önünde bulundurarak yola çıkmaları konusuna önem vermeleri gerekliliğini ortaya koymuştur (Efe, 2013).

Bilen (2004), evlilikte mutluluğun bireylerin kendisine uygun eş seçmelerine bağlı olduğunu vurgulamış, bireylerin evliliğe dair ihtiyaçlarını, evlilikten beklentilerini ve evlilikle ilgili amaçlarının ortaya konması gerekliliğini ifade ederek bu beklentilerin gerçeklerle uygun olmasının bireylere faydalı olacağını belirtmiştir. Bu noktada eş

seçim kriterleri de önem kazanmaktadır. Nitekim, Kalkan (2012) eş seçimi karar aşamasında olan bireylerin öncelikle kendi özelliklerini iyi bilmeli sonra evlenmeyi düşündüğü kişideki özellikleri tanımlamalı en sonunda ise evlenmek istediği kişinin bu özelliklere ne kadar sahip olduğunu ölçmesi gerektiğini belirtmiştir.

Eş seçiminde geçmişten günümüze kadar gelen ve değişim gösteren önemli birkaç noktaya dikkat çekilmiştir. Bunlar: çekicilik ve dış görünüş, sağlıklı olma, maddi durum ve statü, eğitim düzeyi, din, karşılıklı uyum ve çalışkanlık olarak ifade edilmektedir. Bireylerin eş seçmelerini birçok durum etkileyebilmektedir. Kültürden kültüre eş seçimi için kullanılan özellikler değişim gösterebilmektedir. Toplumsal değişimler evlilik kurumu gibi eş seçme stratejilerini de etkilemektedir (Buss, 1984, 1985). Son yıllarda ülkemizde de yaşanan toplumsal değişimlerle birlikte eş seçim stratejilerinin tekrar gözden geçirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Evlilik kurumunu etkileyen bir diğer faktör ise cinsiyet rolleridir. Son yıllarda cinsiyet rollerine dair kalıp yargıların değiştiği görülmektedir. Önceden kadının toplum içerisinde özgürce kendini ifade edebilmesi ve yeteneklerini sergileyebilmesi zorken bugünün dünyasında kadın çalışma yaşamına adım atmış ve hayattan beklentileri değişmiştir (Keshavarz, Amrgha ve Melatkhah, 2013). Kadının iş yaşamında daha aktif olması, ekonomik özgürlük kazanması ve bunlara bağlı olarak eşinden farklı beklentiler içine girmesi evlilikte problemlere yol açmakta ve bunların hepsi cinsiyet rollerindeki değişimlerle ilgili olduğu ifade edilmektedir (Çınar, 2008). Görüldüğü üzere son yıllarda toplumlarda meydana gelen değişimler kadın ve erkek rollerinin değiştiğini göstermektedir. Buna rağmen evliliğe ilişkin tutumlar, eş seçme stratejilerine ve cinsiyet rollerine dair literatürde çalışmaların çok kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu araştırmayı önemli hale getirecek önemli noktalardan bir tanesi de evliliğe ilişkin tutumları etkileyen eş seçme stratejileri ve cinsiyet rollerinin incelenecek olmasıdır. Evlilik yoluna adım atacak bireyler için eş seçme önemli bir adımdır ancak alan yazına bakıldığında bu konuyla ilgili araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Birçok birey eş seçimi yaparken kendini yeterince değerlendirmemekte ve eş adayından beklentilerini ortaya koyamamaktadır. Bu durumun sonuçları olarak boşanma riskinin daha fazla olacağı söylenebilir. Evliliğe potansiyel aday olan üniversite öğrencilerine bu araştırmanın, cinsiyet rol algılarının farkına varmalarına ve evlilik yolunda ne tür eş seçme stratejilerinin kullanıldığının belirlenmesi açısından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin “İnönü Evlilik Tutum Ölçeği”, “İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri” ve “Bem Cinsiyet Rolü Envanteri” veri toplama araçlarına gerçek durumlarını yansıtacak şekilde cevapladıkları, samimi ve yansız oldukları kabul edilmektedir.

2. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının, cinsiyet rollerinin var olduğu ve dolaylı olarak ölçülebildiği varsayılmıştır.

3. Üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejilerini kullandıkları varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma 2014-2015 Eğitim Öğretim yılında İnönü Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde eğitimlerine devam eden öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

2. Bu araştırma “İnönü Evlilik Tutum Ölçeği”, “İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri” ve “Bem Cinsiyet Rolü Envanteri” ölçme araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

3. Bu araştırmanın sonuçları farklı araştırmalara ancak evrenlerin benzerlikleri oranında genellenebilir.

1.6. Tanımlar

- **Evlilik:** “Evlilik, karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantılarını paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşme”dir (Özgüven, 2000, s.19).
- **Evlilik Tutumu:** Bireylerin evlilikten beklentileri, evliliğe yüklediği anlamlar ve gelecekteki aile ilişkileridir (Willoughby, 2010).

- **Eş Seçimi:** Eş seçimi, iki karşı cinsin birbirlerini görme, tanışma ve birbirlerini tanıma sürecinin akabinde devam eden flört, sözlü olma, nişan, nikah ve düğün gibi aşamaları olan toplumsal bir süreçtir (Özgüven, 2000).
- **Cinsiyet Roller:** Kadın ve erkeğin kendi cinsiyetlerine özgü, içerisinde yaşadığı toplumun kurallarına uygun ve cinsiyetler arası farklılaşan davranışlarıdır (Bem, 1974).

1.7. Kısaltmalar

İETÖ: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği

İESSE: İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri

BCRE: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma ile ilgili kuramsal bilgilere ve araştırma konusu ile ilgili yapılan yurtdışı ve yurtiçi araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Evliliğe İlişkin Tutumlar ve Etkileyen Faktörler

“Evlilik hem kadın hem erkek için mutlu olmak için yapılan bir sözleşme olarak nitelendirilebilir” (Topaloğlu, 2012, s. 12). Fidan’a göre (2005), toplumumuzda da evliliğe ve aile kurmaya özel anlamlar yüklenmekte ve evlilik geçici olarak değil bir ömür boyu sürdürülecek anlaşma gözüyle bakılan bir müessese olarak değerlendirilmektedir (Akt., İçağasıoğlu–Çoban, 2009). İnsan yaşamının birçok yönünü etkileyen evlilik, mutluluğu, sıkıntıları, sevinçleri ve üzüntüleriyle birçok insanın ulaşmak istediği bir amaçtır (Kastro, 1998).

Evlilik, sosyal bir kurumdur ve bu kurumun bilimsel amaçları bulunmaktadır. Bu bilimsel amaçlar; insan neslinin devamının sağlanması ve sosyal ve kültürel olarak insanlık sürecinin devam ettirilmesi başka bir ifadeyle ise biyolojik işleyişin kültürel bir inşaya dönüşmesi böylelikle de eski neslin yerini yenisinin alması olarak görülmektedir (Holland, 2004). İnsanların tamamına yakını evlilikten bir şeyler beklemekte ve bu beklentiler kişiden kişiye değişmektedir. Genellikle evlilik yalnızlıktan kurtulma, ekonomik olarak güç sağlama, neslin devamını sağlama, mutlu ve huzurlu bir aile ortamı yaratma ve cinsel güdülerini tatmin ederek doyum sağlamak olarak belirtilmektedir (Çaplı, 1992).

Evlilik insanlık tarihi boyunca süre gelen bir olgu olup, her toplumda kendisine yer bulan ve aynı zamanda hayatın devamını sağlayan bir kurum olarak varlığını sürdürmektedir. İnsanlar ister bireysel olsun ister toplumsal hayatın içerisinde yaşamlarını sürdürsünler evliliğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum hem psikolojik hem de fizyolojik ihtiyaçların giderilmesinin gereğidir. Böylesi bir ihtiyaçtan doğan evlilik kurumu, toplumsal yapının oluşmasına önemli bir katkı olarak göze çarpmaktadır (Mutlu, 2004). Bir yaşam biçimi olarak görülen evlilik kurumuyla, birbirinden çok farklı kültürlerde evrensel statüde karşılaşılması, evlilik kurumunun toplum içerisinde çeşitli işlevleri yerine getirmesinden kaynaklanmaktadır. Bu işlevler arasında; cinsel yaşamın sağlanması, neslin çoğalması, iş bölümünün belirlenmesi, gelir ve giderlerin düzenlenmesi gibi görevler sayılabilir (Özgüven, 2000).

Evliliğin en önemli amacı olarak fizyolojik ihtiyaçlardan cinsel birleşmenin sağlanması görülmekte ve bunun dışında da evlilik birçok amaçtan oluşmaktadır (Wardle, 2011). Evlilik, fizyolojik bir ihtiyaç olarak görülen cinsel doyumu sağlamakta önemli bir araç olarak görülmektedir. Eşler evlilik sayesinde cinsel doyuma ulaşacak ve toplumsal normlar içerisinde yaşanan cinsellik eşlerin çocuk yapmalarını ve bu sayede de bireylerin nesillerinin devam etmesi sağlanacaktır (Özgüven, 2000).

Yakın geçmişe kadar evlilik, temel amacı çocuk yetiştirmek olan, erkek tarafından yönetilen iş ortaklığı olarak görülmekteyken günümüzde ise kadın ve erkeğin yakın ilişkiler içerisinde olduğu, karşılıklı cinsel doyum sağlanabilecek ve çocukların yetiştirilmesine iyi bir ortam sağlayacak aşk ilişkisi olan bir kurum olarak görülmektedir. Üstelik, evlilik kurumunda bireylerin sosyal ve psikolojik gereksinimlerin doyurulmasını da sağlayacaktır (Gittins, 2011). Özgüven (2000), evlilikte sosyal gereksinim olarak, eşlerin birlikte güven içerisinde olması, birbirlerine güç vermesi, geleceğe güvenle bakabilmesi, toplum içerisinde kendine yer bulabilmesi ve korunma gibi ihtiyaçların giderilmesi olduğunu belirtmiş, psikolojik gereksinim olarak ise bireylerin sevmeye ve sevilme ihtiyacının karşılanması, beğenilme duygusunun tatmin edilmesi gibi ihtiyaçların doyurulması olduğundan söz etmiştir.

Kadın ve erkeği evliliğe götüren temel nedenler arasında genel olarak sevgi bağı ön plana çıkarılmaktadır. Sevgi her iki cinsi de birbirlerine bağlayan bir kuvvet olarak görülmektedir. Aslında kadın olsun, erkek olsun her genç güveneceği bir hayat arkadaşına sahip olmak ister ve bazı insanlar ekonomik yönden rahat ve sıkıntısız bir hayat yaşamak için evlenirken birçok kişide geleneksel olduğu ve toplum içerisinde kabul edilen bir davranış olarak görüldüğü için evlenmektedir. Üstelik, insanoğlunun evlenip yuva kurması, toplumun büyük bir kısmının gerçekleştirdiği bir olaydır (Ağdemir, 1991). Evliliğin bireylere birçok olumlu katkısının olduğundan bahsedilmektedir. Öncelikle evlilik bireylerin duygularını ortaya çıkarmakta ve çiftlerin ruhsal olarak birbirlerine yakınlaşmasını sağlamaktadır. Evlilik bir adanmanın gerçekleştiği ve çiftlerin daha özverili olduğu bir ortamdır. Evlilik, çiftlere daimi arkadaşlık ilişkisi sağlarken, çiftlerin davranışlarının daha sağlıklı olmasına katkı sunmaktadır. Ayrıca, evli bireylerin daha çok yaşadığı, daha az hastalığa maruz kaldığı ve hasta olduğunda çabucak iyileştiği görülmektedir (Van Den Berghe, 2000).

Buraya kadar bahsedildiği gibi evliliğin birçok amacı, işlevi ve yararı varken, Smock (2004), şimdilerde toplumlarda evliliğin karmaşık ve anlaşılabilir bir yapıya büründüğünü bu nedenle evlilikle ilgili tutum ve beklentilerin ekseninde önemli

derecede değişmelerin olduğunu ifade etmiştir. Öyle ki, gelenekselci bir anlayışa sahip olan ülkemizde bile gelenek, görenek ve dini değerler aile oluşumunda değişim göstermekte ve bireyler tarafından bu durum normal karşılanmaktadır (Nazlı, 2014).

Lauer ve Yodanis (2010), evlilik kurumunun son yıllarda dramatik bir şekilde değişikliğe uğradığından bahsetmişlerdir ve bu durumun nedeni olarak bireylerin daha geç yaşlarda evlenmesini, birçok kadının evlenmeden çocuk sahibi olmasını, evlilik dışı birlikte yaşamaların çoğalmasını, evlilik için artık bireylerin hem cinslerinden eş seçmelerini ve yüksek boşanma oranlarını neden göstermişlerdir. Suleymanov'a göre (2009), evlilik ilişkilerin belirgin bir biçimde değişmesi günümüzün başlıca sorunları arasında gelmekte, bu değişimler arasında özellikle kadının ekonomik özgürlüğünün artmasıyla birlikte evlilik ve ailedeki rolü değişmektedir.

Amato'ya göre (2007), genç yetişkinlerin evliliğe karşı tutumlarına ailevi ve bireysel faktörlerin etki ettiği üstelik ekonomik değişmelerin örneğin kadının çalışma hayatında kendisine yer bulmasını ile aile kurumunun ve bireylerin evlilik algılarının değiştii gözlenmektedir. Cherlin (2005), evlilik algılarında meydana gelen değişmelerin, cinsler arası ilişkilerin, cinsiyet rollerinin ve bunları etkileyen kariyer ve evlilik kurumuna bağlılık gibi etkenlerden meydana geldiğini ifade etmiştir. Thornton ve Young-DeMarco, (2001), son yıllarda evliliğe etkileyen değişkenleri araştırmışlar bu değerlerden bazılarını şu şekilde: cinsiyet rolleri, bireylerin yaşam tarzlarının değişmesi, boşanmalar, evlilik dışı birlikte yaşama, evlenmeden çocuk sahibi olma, evlilik dışı cinsel ilişki olarak sıralamışlar, bu değer ve tutumların birçoğunun son yıllarda insanların evlilik kurumuna bakış açısını etkilediğini ifade etmişlerdir.

Evliliğe ilişkin tutumlarını etkileyen konu ve kavramlardan bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

2.1.1. Cinsiyet

Cinsiyet kavramı ilişkilere dair tutum ve inançların geliştirilip, sürdürülmesine oldukça önemli bir katkı sağlamaktadır (Lin ve Raghbir, 2005; Johnson, 2009). Cinsiyet farklılıkları evlilik ilişkisinde evliliğe dair tutumları etkilemekte ve evliliğin kültürel olarak anlamını sorgulamaktadır (Barich ve Bielby, 1996). Larson, Benson, Wilson ve Medora (1998), kadınların erkeklere göre evliliğe daha gerçekçi baktıklarını vurgulamışlardır. Öyle ki, Edmusson (2005), kadınların evlilikten beklentilerini aşk, karşılıklı çekicilik ve erkeğin yanında duygusal bir sığınak olarak yaşamını devam ettirebilme olanağı olarak nitelendirmiştir. Barber ve Odean (2001), erkeklerin

evlilikten beklentilerini ise kontrol odağı olma isteği olduğundan bahsetmişlerdir. Tarhan (2007), kadın ve erkek ilişkilerinde erkeğin beklentisinin sevgi verip, cinsellik yaşama isteğinde olduğu; kadının ise cinsellik verip sevgi ve aşk yaşama beklentisinde olduğunu belirtmiş ve bu durumun nedeni olarak ise kadınların varoluş özelliklerinden dolayı cinselliği ikinci planda tutmalarının olduğunu ifade etmiştir.

Görüldüğü üzere kadın ve erkeğin evlilikten beklentileri birbirinden farklılaşmaktadır. Nitekim, kadın ve erkek arasında gerçekleştirilen evlilik kurumu ve evliliğe ilişkin tutumlara dair yapılan çalışmalarda (Jennings ve diğ., 1992; Willoughby, 2010), kadınların erkeklere göre evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğunu ve bazı çalışmalarda (Huang ve Lin, 2014; Köroğlu, 2013) erkeklerin evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda cinsiyetin evliliğe ilişkin tutumları etkilediği gerçeğinin kaçınılmaz olduğu ve cinsiyete göre herhangi bir grubun evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğuna dair net ifadelerin kullanılmayacağı ifade edilebilir.

2.1.2. Yaş

Yaş, evlilik beklentisinde önemli bir nokta olarak görülmekte ve gençlerin birçoğu gelecekte evlenme hayali kurmaktadır (Manning, Longmore ve Giordano, 2007). Yaş evliliğe karşı tutum ve rollerin algılanması için önemli bir faktör olarak görülmekte ayrıca üniversite öğrencilerinin evliliğe bakış açısını etkilemektedir (Edmunson, 2005). Evlenme için en önemli eşiğin bireyin evliliğe hazır olup olmadığına ilişkin faktörler olduğunu ve bu faktörlerin en başında da yaş geldiğini ifade edilmektedir (Çaplı, 1992). Ventura ve Bachrach'a göre (2000), son yıllarda evlilikle ilgili demografik değişkenler değişmektedir. Kadın ve erkeklerin birçoğu onların ailelerinin evlendiği yaştan daha geç bir yaşta evlenmektedirler. Settersten ve Ray'a göre (2010), son yıllarda evlenme oranları azalmakta, insanların evlilik yaşı 40 yaşına kadar gelmekte ancak yine de insanların birçoğu bu yaş sınırına gelene kadar evlenmektedir. Frazier ve Esterly (1990), evlilik ilişkisinde yaşları ilerlemiş kadınların daha az romantik olduğu, daha çok bencil oldukları ve ikili ilişkilerde daha çıkarıcı olduklarını belirtirken erkeklerin ise tam tersi bir tutum içerisinde olduklarını ifade etmişlerdir. Tarhan (2007), evlilikte ideal olanın evlenecek iki bireyin arasındaki yaş farkının en fazla 4-5 olması gerektiğini savunmakta, her yaşın psikolojik ihtiyaçları hayattan beklentilerinin farklı olduğunu, yaş farkının fazla olması bireylerin farklı istek

ve beklentilere yol açacağını ve bu durum sonucunda evlilik kurumunun zarar göreceğini bahsetmektedir.

2.1.3. Din

Aile ve din arasındaki ilişkileri açıklamak için en güçlü ve tutarlı nokta evlilik olarak görülmektedir (Ellison, Burdette ve Glenn, 2010). Üstelik, din toplum yapısına etki etmekte ve bireyleri evlenmeye teşvik etmektedir (Mutlu, 2004). Waite ve Lehrer'e göre (2003), evlilik ve din arasındaki ilişki yaşamın çeşitli alanlarında birbirlerine etkilemektedir. Bu etkiler arasında; fiziksel sağlık ve uzun ömürlü olma, mental iyi oluş ve mutluluk, ekonomik gelir ve çocukların yetiştirilme tarzı gibi etmenler yer almaktadır. Booth, Johnson, Branaman ve Sica (1995), dine karşılık tutumların evlilik ve evlilik kalitesini etkileyebileceğinden bahsetmişlerdir. Özgüven (2000), dini inançlar arasındaki farklılıklar eşlerin tutumlarını, yeme, içme ve eğlenme şekillerine hatta yaşam tarzlarına kadar evlilik kurumunu etkilemekte olduğunu ifade etmiştir. Rendon (2014), dinin evlilik üzerinde esnekliği arttığı takdirde evliliklerin ertelenmesi ve evlilik dışı birlikte yaşamının çoğalmasının olası olduğunu vurgulamaktadır.

2.1.4. Evlilik Dışı Birlikte Yaşama

Evlilik dışı birlikte yaşama oranları artık toplumlarda evlilik kurumundan önde gelmekte ve gençlerin daha fazla ilgisini çekmektedir (Bumpass ve Lu, 2000). Genç yetişkinler için evlilik dışı birlikte yaşama kabul edilebilir olması normal bir durum olarak görülmekte hatta evliliğin ertelenmesi ve evlilik kararının uzatılması için en önde gelen neden olmaktadır (Settersten ve Ray, 2010). Evlilik dışı birlikte yaşam sonunda evliliğin gerçekleşmesi her zaman kaçınılmaz bir son ve amaç olarak kabul edilmemektedir (Manning ve Smock, 2002). Evlilik dışı birlikte yaşamak evlilik için bir ön hazırlık safhası, evliliğe ilk adım gibi görülse ve evliliğe hazırlık için birçok avantajları olsa bile sonuç olarak bireyler birbirlerine karşı herhangi bir sınırlılık ve sorumluluk olmadan bağlılık çerçevesi içerisinde ilişkilerini devam ettirmektedirler (Woods ve Emery, 2002). Evlilik dışı birlikte yaşamak bu birleşimi sağlayan bireyler tarafından evliliğin bir alternatifi olarak düşünülmekte, ilişkilerin daha uzun süreli olmasını sağladığı ifade edilmekte ve insanların evliliğin sınırlandırıcı kurallardan kurtardığı söylene bile evlilik dışı birlikte yaşamak evlilik gibi seçkin bir kurumun zedelenmesine yol açmaktadır (Smock, 2000). Üstelik, evlilik dışı birlikte yaşamak evlilik doyumunu düşürmekte, çiftlerin birbirleriyle daha az aktivite yapmalarına neden

olmakta, problem çözümede sıkıntı yaşamalarına sebebiyet vermekte, çiftlerin birbirlerini destekleyici daha az davranışta bulunmalarına aracılık etmekte ve çiftlerin evliliğe ilişkin tutumlarına olumsuz etki etmektedir (Cohan ve Kleinbaum, 2002). Çiftlerin evlilik dışı beraber yaşamaları evlilik yaşını arttırmış, kadın ve erkeğin evliliği ertelemesine neden olmuştur (Wu, 1999). Batı toplumlarında evlilik dışı birlikte yaşama ve uzun süre bekar kalma artmakta ve bazı yazarlar evliliğin popülerliğini yitirdiğini öne sürmektedir (Şendil ve Korkut, 2012). Türkiye’de ise evlilik dışı birlikte yaşama batıya göre çok azdır (Özgüven, 2000).

2.1.5. Ekonomik Değişkenler

Kadın olsun erkek olsun ekonomik yönden rahat bir hayat yaşamak için evliliğe yönelirler (Ağdemir, 1991). İnsanları evliliğe iten en önemli güç olarak ekonomi gösterilmiştir. İnsanların değişik ekonomik ihtiyaçları mevcut olduğunu, zenginler için evliliğin bir ticari ve politik anlaşma olduğunu diğer kişiler içinse evlilik hizmet ve işgücü olarak görüldüğü vurgulanmıştır (Gittins, 2011). Son yıllarda meydana gelen ekonomik değişimler evliliği etkilemiştir. Bu değişimlerin başında kadınların iş yaşamında yer bulması ve maddi güç elde etmeleriyle evlenme sayısının azalması ve boşanmaların çoğalması gelmektedir (Thorthon ve Freedman, 1982).

Kadın ve erkeklerin evlilikten ekonomik olarak beklentileri farklılaşmaktadır. Kadın iyi gelirli ve yüksek statülü biriyle evlenmek isterken erkekler için duygusal değerler önemli bir yer kaplamaktadır (Özgüven, 2000). Yıldırım (2007), Türk kültüründe kadın ve erkek rollerine bakıldığında ekonomik bağımsızlığın önemli olduğunu, erkek ve kadın için sosyal statünün önemli olduğunu ve kadınların sosyal statüyü erkeklerden biraz daha fazla önemseydiğini belirtmiştir. Chu, Hardaker ve Lycett (2007), kadınların ekonomik olarak orta derecedeki erkeklerden ziyade yüksek statüdeki erkekleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Kadınların sosyo-ekonomik durumu kendisinden daha yüksek biriyle evlenmesinin daha düşük gelirli biriyle yapacağı evliliğe oranla evlilikte daha mutlu ve başarılı olacağı dile getirilmektedir. Bu nedenle sosyo-ekonomik düzeyi farklı olan kişilerin evliliğinde sıkıntı olması olası bir durumdur (Özgüven, 2000). Kalkan (2012) ise benzer sosyo-ekonomik özelliklere sahip bireylerin evliliklerde birbirlerini tercih edecek olmasının ailelerin anlaşmalarının daha kolay olacağı için çiftlerin birbirleriyle ilişkilerini olumlu yönde etkileyeceğinden bahsetmektedir.

Sosyo - ekonomik özellikler açısından farklılıkların olduğu bir evliliğin gerçekleştirilmesi durumunda ise kadının maddi durum olarak kendi ailesinden daha güçlü bir erkekle evlenmesinin toplum tarafından daha kabul edilir ve tercih edilen bir olgu olduğu ifade edilebilir (Kalkan, 2012). Tarhan (2007), bu düşüncelerin aksine evlilik kararı alırken bir insanın, karşısındaki kişinin ekonomik durumuna, kariyerine ve fiziksel özelliklerine bakılmasının makul olmadığını öne sürmekte, bir insanın zengin olması ve yüksek bir mevkide bulunması onu iyi bir kişi yapmayacağı gibi iyi bir eş adayı da yapmayacağını ifade etmekte ve üstelik parasal değerlerle yola çıkan ilişkilerin yürümeyeceğinden bahsetmektedir.

2.1.6. Eğitim Durumu

Türkiye’de ya da başka ülkelerde evlilikte alışılmış olan durum erkeğin eğitim olarak kadından üstün olmasıdır. Türkiye’de yıllardan beri erkeğin eğitim olarak daha yüksek olması şeklinde bireyler yönlendirilmiştir. Her ne kadar toplum kadın erkek yönünden eşitlikçi bir yapıya bürünse de kadınlar eğitim düzeyi kendi eğitim düzeylerinden yüksek olan bireylerle evlenmek istemezler (Ağdemir, 1991). Evlenecek bireylerin eğitim düzeyleri arasında büyük farklar olması, ilgi ihtiyaç ve arkadaşlık gibi alanlarda da birbirleri ile uyuşmamalarına neden olmaktadır. Bu durum eşlerin ilişki kurma ve ikili ilişkileri yönetme becerilerine de etki etmekte ve çiftlerin iletişim kurmalarını güçleştirmektedir (Özgüven, 2000). Evlenecek bireylerin eğitim düzeylerinin benzerlik göstermesi evliliği daha başarılı kılacak etmenlerdendir. Eğitim bireylerin hayata bakış açısını, ilgilerini ve ihtiyaçlarını şekillendirmektedir. Çiftler arasında ki eğitim farklılıkları bireylerin sorunlara bakış açısını etkileyecek, iletişim kurma biçimlerini değiştirecek ve tartışma stillerini bile farklılaştıracaktır bundan dolayı bireylerin birbirlerine uyumları azalabilmektedir (Kalkan, 2012). Şendil ve Korkut’ a göre (2012), “eğitim seviyesi, çiftler arasındaki ilişkinin kalitesini belirleyen, iletişim, sevgi gösterme biçimleri, eşler arasındaki fikir alışverişi ve birlikte zaman geçirme konularında etkin rol oynayan önemli bir kavramdır. Eğitim düzeylerindeki aşırı farklılıklar uyuşmazlıklara neden olabilmektedir”(s.29).

2.1.7. Ailevi Tutumlar

Gençlerin evliliğe karşı tutumlarını etkileyen faktörlerden biride aile yapısı ve ailedeki anlaşmazlıklardır (Miles ve Servaty-Seib, 2010). Batı dünyasının evlilik tarihindeki en önemli değişmeler aile hayatı ve ailevi ilişkilerde meydana gelmiştir.

Ailenin görünüşünde ve merkezindeki kaymalar toplumu etkilemiştir (Coleman, 1990, Akt., Thorthon ve Young-Demarco, 2001). 20. Yüzyılda ki bu değişimlerle birlikte kadınlar çalışma hayatına girmiş, genç yaşta anne olan bireylerin sayısı artmış ve bu durum çocukların, aile ve evlilik kurumuna bakış açısını etkilemiştir (Cohen ve Bianchi, 1999).

Ailenin evliliğe ilişkin tutumları onların çocuklarının evlilik tutumlarıyla ilişkilidir (Willoughby, Carroll, Vitas ve Hill, 2012). Ailevi ilişkilerin iyi olması durumunda genç yetişkinlerin evliliğe ilişkin tutumları olumlu olmaktadır (Gabardi ve Rosen, 1993). Ailevi tartışmalar, ilişkisel tartışmalarla bir tutulmakta ve ailesi boşanan çocukların evliliğe karşı tutumları olumsuz yönde olmaktadır (Riggio ve Weiser, 2008). Ailesi boşanmış olan bireylerin evlilik ve aileye bakış açısı güvensiz bir biçimde olduğu belirtilmektedir (Sun, 2001). Bireylerin ailelerinde tartışmalar arttıkça evliliğe karşı olumlu tutumlarının azaldığı gözlemlenmiştir (Huang ve Lin, 2014).

2.1.8. Evlilik Öncesi İlişki Geliştirme Programları

Araştırmalar evliliğe ilişkin inançları etkileyen üç önemli konunun yer aldığını göstermektedir. Bu konular; cinsiyet, romantizm ve bireyin evlilik öncesi ilişki geliştirme programlarına katılıp katılmadığıdır (Larson, 1988). “İlişki geliştirme programlarının yapısında, içeriğinde, kimlerin katıldığında ve uygulama faaliyetlerinde farklılıklar olsa da bu programlarının hemen hemen hepsi ilişkileri korumak ve ilişkileri geliştirmek amacıyla ortaya çıkmıştır” (Duran, 2010, s.10).

Evlilik öncesi ilişki geliştirme programları evliliğe hazırlık yapan çiftlerin, evliliğe ilişkin bilgilerini geliştirir, evliliğe ilişkin tutumlarını etkiler, evlilikteki amaçları yönünde becerilerini ortaya çıkarır, uzun süreli ve sağlıklı bir ilişki sürdürmelerini sağlar (Halford, Markman ve Stanley, 2008). İnsanlar evliliğe adım atarken evliliklerinin uzun sürmesini planlamaktadırlar ancak evliliklerin yarısında ilk on yılın sonunda doyumların azaldığını ve boşanma yoluna gittikleri görülmektedir (Holman, 2001). Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının amaçları arasında çiftlerin sağlıklı bir ilişki sürdürmesi, evlilikte stresin azaltılması, tartışmaların indirgenmesi, ilişkiden doyum alınması ve boşanmaların önüne geçilmesi de yer almaktadır (Halford, Markman, Kline ve Stanley, 2003). Üstelik, evlilik öncesi ilişki geliştirme programlarının ortaya çıkma nedeni araştırıldığında kliselerin boşanmaların azalması için bir çözüm araması olduğu ortaya çıkmaktadır (Barlow, 1999).

2.2. Eş Seçimi ile İlgili Kuramsal Açıklamalar ve Eş Seçimini Etkileyen Faktörler

Frank (1988), bireylerin ömrü boyunca önemli kararlar vereceğini belirtmiş ve bu kararlardan hiçbirinin eş seçim kararı kadar önemli ve değiştirilemez olmadığını ifade etmiştir (Akt., Saad, Eba ve Sejean, 2009). Fisman, Iyengar, Kamenica ve Simonson (2006) ise insanların hayatlarında alması gereken kararlar arasında en zorunun eş seçimi olduğunu belirtmişlerdir. Kalkan (2012), insanın yaşamındaki vermesi gereken kararların en önemlilerinden birinin eş seçimi olduğunu vurgulamış ve evlilik ilişkisinden alınacak doyumun büyük oranda eş seçiminin doğru yapılmasına bağlı olduğunu ifade etmiştir. Şenel-Günayer'e göre (2014), evlilik ilişkisi insan yaşamının yarısından fazlasını etkileyeceği için eş seçimi önemli ve dikkatli verilmesi gereken bir karardır ve verilmesi gereken bu kararla birlikte bireyin, kimle aynı evi paylaşacağını, kimle gelişip değişeceğini ve kimden çocuk sahibi olacağı belirlenir.

Şenel-Günayer (2014), eş seçim kararı vermenin üç aşamalı bir süreç olarak belirtmiştir. Bunlar:

- Öncelikle birey kendisini iyi tanımalı,
- Kişi eş adayındaki özellikleri iyi tanımalı ve bilmeli,
- Kişi eş adayındaki olması ve olmamasını istediği özellikleri ile karşıdaki kişinin bu özelliklerin ne kadarına sahip olduğunu değerlendirmeli biçimindedir.

Eş seçimi araştırmacılar için ilgi çeken bir konu haline gelmiştir. Eş seçimi için kullanılan yöntem ve kriterler toplumlar için önem arz etmektedir (Mughni, 2013). Bireylerin eş seçmelerinde birçok faktör etkilidir. Bunlar arasında: sağlık, yaş, fiziksel görünüm, sosyal faktörler, eğitim, kültürel faktörler, psikolojik ihtiyaçlar, çekicilik ve güzellik, zeki ve anlayışlı olmak, meslek, genetik faktörler, din ve kültürden kültüre değişen daha birçok kavram yer almaktadır (Alavi ve diğ., 2014; Buss, 1984, 1985, 2003; Todosijevic, Ljubinkovic ve Arancic, 2003).

Eş seçiminin tarih boyunca gelişimi incelendiğinde ailenin etkilerini görmek mümkündür. Bu etki batı kültüründe doğrudan değil dolaylı yollarla gerçekleşmektedir. Bazı toplumlarda ise aile çocuklarının eşlerini kendi seçmektedir (Parsons, 1997). Bireylerin evlilik kararı vermesinde ailenin dolaylı ya da doğrudan etkileri bulunmaktadır. Geçmişten günümüze bakıldığında ve antropoloji kayıtları incelendiğinde yeryüzündeki birçok aile çocuklarının eş seçim kararında etkili olmakta hatta çocuklarının eşlerini kendileri seçmektedir (Apostolou, 2007a; Apostolou, 2008).

Türkiye’de Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü’nün çalışmasında da ailelerinin çocuklarının eş adaylarından istediği özellikler şu şekilde sıralanmaktadır:

- “Köklü aileden gelmesi
- İyi bir meslek sahibi olması
- Dinine bağlı ve ahlaklı olması
- Çalışkan olması
- Eğitimli olması
- Aynı siyasi görüşü paylaşması
- Zengin olması
- Güzel ve yakışıklı olması” (Özgüven, 2000, s.61).

Eş seçim kararı hem erkekler hem de kadınlar için karmaşık bir durumdur (Parson, 1980). Bu nedenle kadın ve erkeğin eş seçim tercihleri yüzyıllardan beri gelen önemli bir araştırma konusu olmuştur. Yapılan çeşitli araştırmalarda (Bacanlı, 2001; Berezecki, Voros, Gal ve Bernanth, 1997; Bolton, 1961; Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Burris, Welling ve Puts, 2011; Buss, 1985, 1988, 1989; Buss, Shackelford, Kirkpatrick ve Larsen, 2001; Buunk, Dijkstra, Kenrick ve Warntjes, 2001; Buunk ve diğ., 2002; Efe, 2013; Yıldırım, 2007) eş seçimini etkileyen faktörler ele alınmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre eş seçimini etkileyen birçok özelliğin olduğu söylenebilir. Aşağıda bu özelliklerden bazılarına yer verilmiştir.

2.2.1. Kişilik Özellikleri

Eş seçim süreci rastgele yapılan bir olay değildir. Bireyler eş seçimi yaparken fiziksel, zihinsel ve kişilik özellikleri olarak benzerlerini seçmeye çalışırlar (Buss, 1985). Hem kadınlar hem erkekler eş seçimi yapmak istediklerinde, eş adaylarının tatlı, nazik, güvenilir, kararlı, anlayışlı ve zeki olmasını isterler. Belirtilen bu kişilik özellikleri bireylerin eş seçimini şekillendirmesinde önemli bir yer tutmaktadır (Buss ve Barnes, 1986). Karakter, tavır, tutum ve fikir tüm dünyada bilinçli eş seçimi için en önemli özelliklerdir (Buss, 1985). Birçok kişilik özelliği bireylerin eş seçimini etkilemektedir ancak hem kadınlar hem de erkekler için bu kişilik özelliklerinin en başında zeki olmak gelmektedir (Stone, Shackelford ve Buss, 2011). Ayrıca, samimiyet, sadakat, hassasiyet, güvenilirlik ve iletişim becerilerine sahip olmak eş seçiminde tercih edilen beş önemli noktadır (Todosijevic ve diğ., 2003).

2.2.2. Fiziksel Özellikler

Fiziksel özellikler ve fiziksel çekicilik eş seçimi için önemli bir kriterdir (Buunk, ve diğ., 2002; Furnham, 2009). “Evlenecek bireylerin fiziksel özellikleri (boy, kilo, güzellik, çekicilik vb.) açısından benzerlik göstermesi tercih edilen bir durum olarak gözükürken, erkeklerin fiziksel çekiciliğe kadınlardan daha fazla önem verdiğini ve eş seçim tercihlerinde önemli bir yer tuttuğu” görülmektedir (Kalkan, 2012, s.13). Fiziksel çekicilik hem kadınlar hem de erkekler için önemli bir olgudur. Bireylerin birbirlerinden öncelikle fiziksel özellikler bakımından etkilendikleri için bu durum insanların eş seçiminde fiziksel çekiciliğe daha da önem vermesine neden olmaktadır. Bireylerin biriyle iletişime geçeceklerinde bu iletişimi belirleyen temel faktör dış görünüştür. Kadınlar için fiziksel çekicilik sosyal, kültürel ve bireyin kendini nasıl algıladığıyla ilişkilidir. Erkekler için ise fiziksel çekiciliğin sadece kendi değerlendirmelerine göre oluşmadığı bu değerlendirmelerde akranlarının da önemli bir payı oldukları vurgulanmaktadır (Peretti ve Abplanalp, 2004). Buss ve diğerleri (2001), erkeklerin uzun süreli eş seçiminde fiziksel çekiciliği tercih ettiğini fakat kadınların ise ekonomik refahı daha ön planda tuttuklarını ifade etmişlerdir.

2.2.3. Yaş

Kadınların ve erkeklerin yaşla birlikte üreme güçleri de değiştiği için eş seçimi için yaş önemli bir kriterdir. Yaş farklılığı bireylerin üremelerini etkilediği için bireylerin eş seçim tercihlerini etkilemektedir. Kadınların üremelerini yaş doğrudan etkilerken erkeklerin üremesini dolaylı yollardan etkilemektedir. Kadınların verimlilikleri yaşla birlikte azalırken erkeklerin verimliliği yaşla doğrudan bağlantılı değildir (Buss, 1988). Erkekler kendilerinden yaşça küçük kadınları verimlilik açısından tercih etmektedirler. Bu durumun nedenleri arasında annelik görevlerini daha iyi yerine getireceği duygusu da yer almaktadır (Buunk ve diğ., 2001). Hayes (1995), bireyler kendilerine eş seçerken birçok boyutta benzer özellikte bir birey ararken yaşın bu özellikler arasında olmadığını belirtmiştir. Buunk ve diğerleri (2002), erkeklerin eş seçimi yaparken niçin genç kadınları tercih ettiğini açıklamamanın zor olduğunu belirtmişlerdir.

2.2.4. Din

Eş seçiminde din önemli bir kriter olarak görünmektedir (Badahdah ve Tiemann, 2009). Eş seçimi yapma sürecinde olan bireylerin birçoğu kendi dinlerinden eş adayını

tercih etmektedirler (Maliki, 2009). Erkekler eş adaylarının dindar ve çekici olmasını istemekte kızlar ise zeki ve eğitilmiş olma özelliklerini eş adayında aramaktadırlar (Bacanlı, 2001). Eşlerin dini inançları arasındaki farklar, evliliğin mutluluğunu etkileyebilmektedir. Dini inanç farklılıkları eşlerin tutumlarını yeme içme davranışlarını, eğlence şekillerini, yaşam kurallarını özellikle çocukların dini eğitimlerini etkiler. Çocuklara verilecek olan din eğitimi anne-baba arasında tartışmalı hale gelir. Bu durumun sonucu olarak din farklılıkları üzerine kurulan evlilikler önemli derecede etkilenebilir (Özgüven, 2000). Kalkan (2012) ise “evlenecek çiftlerin ideolojik ve dini görüşler açısından uyum göstermesi evlilik kalitesini artıracaklarını ifade etmiş ve ideolojik ve dini görüşlerin bireylerin yaşam tarzını, alışkanlıklarını, tutum ve davranışlarını etkileyeceğini” belirtmiştir (s.17).

2.2.5. Eğitim Durumu

Eş seçimini etkileyen bir diğer önemli kavramın eğitim olduğu belirtilmektedir (Bacanlı, 2001; Buss ve diğ., 2001; Peretti ve Abplanalp, 2004). Bireylerin eğitim seviyelerinin birbirine benzemesinin eş seçiminde önemli bir kriter olduğu vurgulanmıştır (Testa, 2008). Çiftler arasındaki eğitim farkı tartışmalara yol açabilmektedir. Çiftler arasında ki eğitim seviyelerinin benzerliği ise bireylerin birbirine yakın inanç, değer ve kültür seviyesine sahip olacağı anlamına gelmektedir (Acitelli, Kenny ve Weiner, 2001). Cinsiyet açısından eş seçiminde eğitim durumuna bakıldığında ise Ondaş (2007), potansiyel eş adayında aranan özelliklerde kadının eğitim seviyesinin daha yüksek olmasının çokta istenen bir özellik olmadığını belirtmiştir. Bacanlı’ya göre (2001) ise kadınlar, eğitim düzeyi ve üniversite mezunu olmayı erkeklere göre daha fazla değer vermektedirler. Yine, Bozgeyikli ve Toprak (2013), kadınların erkeklere göre eğitim seviyesine daha çok önem verdiklerini ifade etmişlerdir.

2.3. Eş Seçimini Açıklayan Kuramlar

2.3.1. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik Yaklaşım eş seçimini açıklayan en eski kuramdır. Freud, kişilerin eş seçme tercihlerini psikoseksüel gelişim dönemlerinin etkilediğini ifade etmiştir. Bireylerin eş seçiminde psikoseksüel gelişim dönemlerinden fallik dönemde saplantılı kalmalarının etkisi büyüktür. Psikanalitik Kuram’a göre erkekler kendi annelerine

benzeyen bir eş seçme çabasında iken kızlar kendi babalarına benzeyen bir eş seçme amacındadır (Parsons, 1997).

Psikanalitik Kuram'a göre fallik dönemde ödipal karmaşa ve elektra karmaşası yaşandığı kabul edilmektedir. Ödipal karmaşa erkek çocuğun annesine cinsel olarak ilgi duyması ama baba tarafından bu durumun kabul edilmemesinden dolayı cezalandırma korkusu yaşamasıyken, elektra karmaşası kız çocuklarının penisi olmaması nedeniyle babaya hayranlık duyması fakat anne tarafından cezalandırılma korkusu yaşaması olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2010). Yaşanan bu karmaşalar bize erkeğin kendi annesine benzer özelliklerde bir kadınla evlenmek istediğini kadının ise kendi babasına benzer özelliklerde bir erkekle evlenmek istediğini göstermektedir (Jedlicka, 1984).

Geher (2000) ve Jedlicka'nın (1980, 1984) yaptığı çalışmalarda erkeklerin fiziksel özellikler bakımından annesine ve kadınların ise babasına benzeyen eş seçimi eğiliminde oldukları bulgusuna ulaşmıştır. Elde edilen bu bulgular psikanalitik kuramın eş seçimiyle ilgili tezini dolaylı olarak destekler niteliktedir.

2.3.2. Evrimsel Kuram

Evrimsel Kuram, erkekler ve kadınlar arasındaki ortaklıkları ve farklılıkları ortaya koyan güçlü bir kuramdır. Amacı evrimsel tarih boyunca cinsiyetlerin karşı karşıya kaldığı uyum, hayatta kalma ve üreme problemlerini anlamaya çalışmaktır (Buss, 2012). Evrimsel kuramın kökleri yüzyıl öncesinde Darwin'in eş seçimindeki gizemi açıklamaya çalışmasına kadar gitmektedir. Darwin, hayvanların bu zorlu hayatta nasıl ayakta kalabildiklerini ve gelecek nesilleri nasıl devam ettirdiklerine ilgi duymuştur (Buss, 2003). Evrimsel Yaklaşım açısından eş seçimini inceleyen Darwin, eş seçim sürecinde sadece doğal seçimin kullanılmasından rahatsız olmuş ve evrimsel değişime sebep olan eşeysel seçim kuramını öne sürmüştür (Buss ve Barnes, 1986).

Darwin'e göre eş seçiminde evrimsel değişime sebep olan eşeysel seçim iki boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar cinsiyet içi mücadele ve cinsiyetler arası eş seçimidir. Birinci boyutta, aynı cins grubundaki üyeler birbirleriyle yarışır ve bu yarışın sonunda galip gelen karşı cinsten birini seçebilir. Bu mücadelenin galipleri kadınlar arasında eşeysel seçimde avantajlı konumdadır. Kaybeden ise eş seçiminde başarısız olmuştur (Buss, 2003; Buss ve Barnes, 1986). Cinsiyet içi mücadele sadece güçten ibaret değildir. Bazı türlerin sadece güçten ibaret olmayan mücadelelerinde yarışmacılar statü sahibi olmak ve baskın olmak için mücadele ederler. Baskın olmak ve statü sahibi olmak eş seçiminde bu özelliklere sahip olan yarışmacıları öne geçirmektedir (Buss,

2007). Cinsiyetler arası eş seçimi, partner seçmedeki diğer bir boyut olarak görünmektedir. Karşı cinsin istediği özelliklere sahip olan bireyler eş seçiminde avantajlı konumda bulunur (Buss, 2003). Örnek verilecek olursa kadın kırmızı saçlı bir erkeği eş seçmek isterse kırmızı saçlı erkekler özellik bakımından diğer erkeklerden avantajlı konumdadır ve toplumda kırmızı saçlı bireylerin sayısı artar. Bu sayede de eş seçiminde evrimsel değişiklikler gerçekleşir (Buss, 2006).

İnsanlar sahip oldukları karakterler bakımından farklılık göstermekte ve ihtiyaçları da değişiklik göstermektedir. Kadınların evrimsel yaklaşıma göre eş seçiminde karşı cinsten beklentileri şu şekilde belirtilmiştir: ekonomik olarak iyi durumda olma, kendinden yaşça büyük olma, iyi bir sosyal statü sahibi olma, karşılıklı aşk, çalışkanlık, sadakat, zeki olma, uyumlu olma, kuvvetli olma ve sağlıklı olma (Buss, 1989; Buss ve diğ., 2001; Castro, Hattori ve Lopez, 2012; Stone ve diğ., 2011). Kadınların genel olarak yaşça kendilerinden büyük erkek isteme sebebi erkeğin yaşla birlikte değiştiği olgusu ifade edilmektedir. Geleneksel toplumlarda düzeni sağlayan durum fiziksel güç ve avlanma yeteneğidir. Fiziksel güç erkeklerde yirmili yaşların sonu ile otuzlu yaşların başlarında zirve yapmaktadır. Bir diğer neden ise erkekler yaşlandıkça daha olgun, güvenilir ve anlayışlı olmaktadır (Buss, 2003). Zeki olmanın ise birçok yararı mevcuttur. Zeki olmak ailevi ilişkilerin daha sağlıklı olmasını ve evliliğe daha çabuk adapte olmayı sağlamaktadır (Barkow, 1989). Evrimsel Kurama'ya göre ise erkeklerin seçmek istedikleri kadınlardaki aradıkları özellikler şu şekilde ifade edilmiştir: genç olma, fiziksel bir çekiciliği olma, güzel bir dış görünüme sahip olma, üreme verimliliği olması, ahlaklı olma ve sadakatli olma (Buss, 1998, 2003; Buss ve Barnes, 1986). Eş seçiminde Evrimsel Kuram açısından genç olmak evlilik için önemli bir kriterdir. Kadınların yirmili yaşlardan sonra verimliliği azalmakta ve kırklı yaşların ortalarında çok düşmektedir. Kadınların verimlilikleri uzun süreli eş seçilmeleri için önemli bir konudur. Evrimsel bir mantık açısıyla bakıldığında fiziksel çekicilik eş seçiminde çok önemli bir faktör olarak görülmektedir. Ayrıca kadının çekiciliği verimliliğinden sonra tercih edilmesinde en önemli faktör olarak görülmektedir (Buss, 2003).

Kadınların uzun süreli ilişkilerde Evrimsel Kuram açısından eş seçebilmesi için erkeklerden bazı beklentileri vardır. Bu beklentilere aşağıda yer verilmiştir:

- Kadının üremesini sağlayabilmesi, kadını koruyabilmesi ve kontrol edebilmesi,

- Erkekler kaynakları bakımından birbirinden farklı oldukları için kadınlara ve çocuklara farklı kaynaklar sunabilmesi,
- Eş seçiminde kadının erkeği tercih edebilmesi için özellikleri bakımından diğer erkeklerden üstün olabilmesi (Buss, 2003).

Bu koşulların yanı sıra, kadınların ve erkeklerin uzun süreli eş tercihleri için her iki cinsiyetinde bazı önemli özellikler taşıması gerekmektedir. Bu özellikler arasında iyi bir iş, fiziksel çekicilik, karşılıklı aşk, sağlıklı olmak ve anlayışlı olmak gibi özellikler mevcuttur (Buss, 2007). Krebs (1998), uzun süreli eş seçimine dair bir özellik listesi (bkz tablo-1) çıkarmıştır (Akt., Kalkan, 2012, s. 24).

Tablo 1: Eş seçiminde Eş Adayında İstenen Özellikler

Sıra	Erkeklerin Aradığı Özellikler	Kadınların Aradığı Özellikler
1	Nezaket ve anlayış sahibi olma	Nezaket ve anlayış sahibi olma
2	Zeki olma	Zeki olma
3	Fiziksel çekicilik	Kişilikli olma
4	Kişilikli olma	Sağlıklı olma
5	Sağlıklı olma	Uyumlu olma
6	Uyumlu olma	Fiziksel çekicilik
7	Yaratıcılık	Yaratıcılık
8	Çocuk isteme	Gelirinin iyi olması
9	Eğitim düzeylerinin benzer olması	Eğitim düzeylerinin benzer olması
10	İyi bir genetik mirasa sahip olma	Çocuk isteme
11	Gelirinin iyi olma	İyi bir genetik mirasa sahip olma
12	Ev işlerinde yetenekli olma	Ev işlerinde yetenekli olma
13	İnançlarının benzer olması	İnançlarının benzer olması

Uzun süreli eş tercihlerini kültürel faktörler ve cinsiyet faktörü etkilemektedir. Cinsiyet farklılığı açısından bakıldığında erkekler kadınlarda çekiciliği ararken kadınlar ise erkekte ekonomik gücü ön planda tutmaktadır. Kültürel açıdan bakıldığında ise eş seçimi kültürden kültüre farklılık göstermektedir (Buss, 2007).

Özetle cinsiyet içi mücadele ve cinsiyetler arası eş seçim tarihsel evrimin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Eş seçimini sadece eşeysel yaklaşım açısından açıklamanın bazı sınırlılıkları da mevcuttur. Evrimsel Kuram güçlü bir teori olmasına rağmen bazı belirsizlikleri de içinde barındırmaktadır (Kalkan, 2012). Bu belirsizliklerin

anlaşılması için Trivers, eş seçiminde ailenin etkilerini ifade eden **Ebeveynsel Yatırım Kuramı**'ni ortaya koymuştur. Bu kurama göre kadınlar ve erkekler evlatlarına farklı kaynaklar yüklemekte ve karakterlerine farklı etkiler yapmaktadır. Erkekler beslenme ve koruma gibi dolaylı yollardan çocuklarına katkı yaparken kadın emzirerek doğrudan katkı yapmaktadır. Anne çocuklarına babaya göre daha fazla yatırım yapmakta ve bunun sonucu olarak eş seçiminde erkekte daha fazla etkili olmaktadır (Buss, 1998; Buunk ve diğ., 2002; Trivers, 1972). Anne, baba ve çocukları genetik olarak birbirleriyle özdeş değillerdir ve eş seçiminde aynı özelliklere ilgi göstermeyebilirler. Bazı özellikler (aile statüsü, iyi genlere sahip olmak vb.) anne, baba ve çocuklar tarafından aynı algılanmayabilir ve bireyler arasında uyumsuzlığa neden olabilir (Apostolou, 2007b). Tarih boyunca ebeveynsel yatırımın eş seçiminde çocukların üzerinde etkili olduğu ve ailelerin eş seçiminde kullandığı normların bireylerin istek ve beklentilerinden önde geldiği görülmüştür (Apostolou, 2010a). Eş seçiminde bireylerin aileleri tarafından kontrol edilmelerinde iki faktör rol oynamaktadır:

- Çocukların yaşamlarını sürdürmesi ve çoğalmalarını sağlamak için ailelerin çocuklarına yatırım yapması
- Ailelerin, çocuklarından fiziksel olarak daha güçlü olması (Apostolou, 2007b).

Aile genç bireylerin yaşamlarında önemli bir yer edinmiştir. Genç bireylere aile duygusal ve ekonomik olarak destek verir, önemli yaşam becerileri öğretir, dünya görüşlerini şekillendirir ve genç bireylerin eş seçim kararlarını etkilerler (Dubbs, Buunk ve Li, 2012). Aile verdiği kaynakları geri çekme ya da fiziksel olarak çocuklarını cezalandırma tehdidiyle çocuklarının eş seçimlerini kontrol altında tutup etkileyebilir (Apostolou, 2010a).

Kadın ve erkek ailesel yatırımdan dolayı farklılık göstermektedir. Bu farklılığın temelinde de kadın ve erkek arasındaki verimlilik yatmaktadır. Kadın ve erkeğin davranış farklılığı göstermesinin temeli bu durumdan kaynaklanmaktadır (Forde, 2011). Ebeveynsel Yatırım Kuramı'na göre kadın ve erkeğin önem verdiği özelliklerin doğasında da fark vardır (Buunk ve diğ., 2002).

2.3.3. Benzer Özellikler Kuramı

Eş seçiminde Benzer Özellikler Kuramı'na göre evlenecek bireylerin benzer özelliklerinin fazla olması evlilikte başarı olasılığını artıracak düşünülmemektedir. Bu kurama göre eş seçiminde bireyler kendi özelliklerine benzer özelliklerde seçim

yapmalıdırlar (Özgüven, 2000). Eş seçimi yapacak kişilerin, din, etnik köken, sosyo-ekonomik durum, eğitim, yaş, yaşam değerleri gibi özellikleri birbirine benzeyen bireyler seçmeleri daha tercih edilen bir durumdur. Benzer özelliklerin fazla olduğu evliliklerde tartışma yaratan konular daha azdır. Tartışma yaratan durumlar olduğunda bile çiftlerin birbirleriyle daha rahat iletişime geçebileceği ve etkili iletişim kuracağından daha çabuk bir şekilde problem durumu ortadan kaldırılacaktır (Kalkan, 2012). Özellikler bakımından homojen bir yapıda olan evlilik kurumunda çatışma sıklığı az olacağından bireylerin mutlu olma olasılıkları daha fazla olacaktır. Tartışmalara bakış açısı daha gerçekçi olacağından çözüm yolları daha çabuk bulunacaktır (Özgüven, 2000). “Benzer özellikler yaş, etnik köken, din, eğitim, zeka, kişilik özellikleri, fiziksel çekicilik, değerler ve sosyo-ekonomik” faktörler olarak belirtilebilir (Efe, 2013, s.16). Köroğlu (2013), bu benzer özelliklerin yanında cinsel yaşam yönünden benzer olmanın ve benzer politik görüşleri sahip olmanın evliliği olumlu olarak etkileyeceğini dile getirmiştir. Kalkan (2012), “Türk kültürü açısından benzerliklerin “ davul bile dengi dengine çalar” atasözü ile önemini” ifade etmiştir (s.37).

2.3.4. Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Kuramı

Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Kuramı Murray’ın (1938), ihtiyaçlar şemasının yeniden gözden geçirilmesi ve sadeleştirilmesiyle ortaya konulmuştur. Kuramdaki temel amaçlardan biri insan davranışlarını açıklamaktır. Bu davranışlar arasında karşı cinslerin arasındaki iletişim ve eş seçiminin açıklanması da yer almaktadır. Kuramın temel amaçlarından bir diğeri ise eş seçimindeki bireysel olarak aranan tamamlayıcı ihtiyaçları araştırmaktır (Winch, Ktsanes ve Ktsanes, 1954). Kuramda, eşlerin birbirinin özellik ve ihtiyaçlarını tamamladığından bahsetmekte ve bu nedenle bireylerin eş seçiminde birbirlerini tamamlayıcı özellikleri aradığını belirtmektedir (Bowerman ve Day, 1956).

İhtiyaç Tamamlama Kuramı olarak da adlandırılan bu kuram Robert Winch tarafından ortaya konan zıt özellikler hipotezine dayanmaktadır. Zıt değerlere ve zıt kişilik özelliklerine sahip bireyler birbirleriyle evlenmelidir. Değer kuramcılarını birbirine benzer değerler ve kişilik özelliklerine sahip bireylerin birbirleriyle evlenmesini öne sürerken İhtiyaç Tamamlama Kuramı bireylerin birbirlerini tamamlayacak eş seçiminde bulunulması gerektiğini öne sürmektedir (Kalkan, 2012). Winch (1958), eş seçiminde sosyal ve kültürel faktörlerin önemini reddetmemiş, yaş, din, etnik köken, sosyo-

ekonomik durum ve eğitim seviyesinin eş seçiminde önemli değişkenler olduğunu belirtmiş ancak kişilik özellikleri gibi faktörlerin eş seçiminde daha önemli rol oynadığını ifade etmiştir (Akt., Parsons, 1997). Bireylerin temel gereksinimleri birbirinden farklıdır ve bazı gereksinimlerinin önem sırası daha önlere gelmektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında bazı özellikler kadınlar için bazıları ise erkekler için önemli olmaktadır. Bireylerin birbirine benzer olan ve birbirlerini tamamlayan yönleri çiftlere cazip gelmekte bunun sonucunda da birbirlerinden hoşlanmaktadırlar (Özgüven, 2000). Birbirini Tamamlayan Gereksinimler Kuramı'nda iki tip bulunduğu bahsedilir. Bu tipler şu şekilde açıklanmıştır:

- Eğer bir kişi çok becerikli ise evleneceği kişinin yardıma muhtaç veya vasat olması gerekmektedir.
- Eğer bir kişi baskın bir karaktere sahipse evleneceği kişinin daha itaatkar olması gerekmektedir (Schellenber ve Bee, 1960).

Birinci tip'te kişi seçeceği eşini kendi evlenebileceği çevreden seçer. Çiftlerin aradığı özellikler birbirinin benzeri değil tamamlayıcıdır. İkinci tip'te ise Freud'un genel inanış sistemlerinden esinlenerek oluşturulmuştur. Erkeğin bir gereksinimi ya da niteliği kadının bir özelliği ya da niteliği tarafından tamamlanır (Efe, 2013; Winch ve diğ., 1954).

2.3.5. Uyarın-Değer-Rol Kuramı

Kuram, Bernard Murstein (1970) tarafından ortaya konulmuştur (Parsons, 1997). Kurama ismini veren, “uyarın”, “değer”, “rol” kavramları eş adaylarının birbirlerinin tanımaya yönelik “birbirlerine kur yapma ve flört” döneminin üç aşamasını oluşturmaktadır (Özgüven, 2000). Uyarın-Değer-Rol Kuramı'na göre eş seçimi dinamik bir süreçtir ve üç adımda gerçekleşmektedir (Kalkan, 2012).

Bu üç kavram ilişki geliştirilmesinde art arda gelerek önemli bir nokta olarak dikkat çekerler. Her bir kavram değiş tokuş teorisindeki etkileşim ve çekicilik boyutunun dinamiklerini açıklamaya çalışmaktadır (Murstein, 1970). İlk kavram olan “uyarın” aşamasında bireyler, fiziksel görünüm, dışsal özellikler ve diğer uyarıcılara önem verirler. Bu aşamada çiftler için dışarıdan alınan uyarıcılar önemlidir ve fiziksel olarak çekici olma, yüksek bir statüye sahip olmak, ekonomik olarak güçlü olmak gibi özelliklerin hepsi uyarıcı rolündedir. Eş adayları birbirlerini bu özellikler bakımından değerlendirirler. Bu değerlendirmelerin sonucunda çekici olma özelliğinin olumlu yönleri olacak ve çift adayları diğer etkileşimlerde birbirlerini ödüllendirecektir

(Kalkan, 2012). Özgüven'e göre (2000) ise uyarın aşamasında bireyler birbirlerini görüp tanıdıkları ve ilk izlenimlerin alındığı dönemdir. Bu aşamada ilk izlenimler olumlu ise ikinci aşamaya geçilir.

İkinci kavram olarak “değer” aşaması gelmektedir. Sözel olarak, çeşitli ilgilerin, tutumların ve inançların birbirleriyle ilişkileri incelenir (Parsons, 1997). Bu aşamada sözel iletişim daha çok olmakta ve uyarıcıların etkisi azalmaktadır. Değerleri belirlemek ve bu doğrultuda yol almak daha önemli bir hal almaktadır. Eş adaylarının birbirlerine benzer değerlere sahip olmaları iletişimlerini güçlendirir, birbirlerine benzediklerini hissederler ve bu sayede karşısındakini tanımanın huzuru ve rahatlığına kavuşurlar (Kalkan, 2012). Eşlerin değerlerinin benzerliklerinin olduğuna dair edindikleri varsayımlar üçüncü aşamaya doğru ilerlemesini sağlar (Efe, 2013).

Üçüncü ve son eşik olarak “rol” aşaması gelmektedir. Bu aşama iki kavrama göre daha karmaşık ve dikkat gerektiren bir konudur. Burada eş adayları birbirlerini roller açısından değerlendirirler (Parsons, 1997). Bu aşamada eş adaylarının karşılıklı olarak birbirlerinin beklentilerini karşılayıp karşılayamadıkları veya sözü edilen değerlerin birbirleriyle uyuşup uyuşmadığını kontrol edebilirler (Efe, 2013). Yapılan gözlemler ile eş adaylarından beklenen davranışların bağdaşp bağdaşmadığı değerlendirilebilir ve roller uygun değilse ilişki büyük ihtimalle sonlandırılır. Bu kurama göre rollerden doğan sıkıntılar evlilik öncesi boyutlarda belirlenmezse evliliklerin boşanma ile bitmesinin nedeni olabilir (Kalkan, 2012).

2.3.6. Cinsel Stratejiler Kuramı

Cinsel Stratejiler Kuramı Buss ve Schmitt (1993) tarafından öne sürülmüştür. Stratejiler, başarıya ulaşmak ve problemleri çözmek için kullanılan yöntemler olarak adlandırılır. Aşk, cinsel ilişki, romantiklik ve eş seçimi özünde birer stratejidir. İnsanların eş seçimi asla rastgele yapılan bir olay değildir. Eş seçme stratejisi veya stratejileri eş seçimindeki problemleri çözmek ve başarılı bir eş seçimi yapmak üzere kullanılmaktadır. Üstelik, eş seçme stratejileri eş seçme mücadelesinde hayatta kalmak için önemli bir görev üstlenmektedir (Buss, 2003).

Bu teoremin temel ilkeleri eş seçiminin stratejik olduğu ve bu sayede insanoğlunun eş seçiminde yüzleştiği üreme sorunlarına çözüm oluşturduğudur (Buss ve Schmitt, 1993). Uzun süreli ilişkiler eş seçiminin tamamını açıklamamaktadır. Bazı ilişkiler kısa süreli ve günübürlük olabilir. Cinsel Stratejiler Kuramı bu ilişkileri de açıklamak için

oluşturulmuştur (Stasio, 2002). Ayrıca, bütün teoriler uzun süreli eş seçme stratejilerinden bahsetmiş kısa süreli eş seçme stratejilerini önemsememiştir (Buss ve Schmitt, 1993).

Cinsel stratejiler kuramının kısa içeriğine aşağıda yer verilmiştir (Buss ve Schmitt, 1993);

1. İnsanoğlunun evrimsel tarihi içerisinde hem kadınlar hem de erkekler için üremeye ilgili yararlar üremeye ilgili zararlardan önce geldiği için kısa süreli ve uzun süreli eş seçme stratejilerini kullanmışlardır.
2. Uzun süreli cinsel stratejiler yerine kısa süreli cinsel stratejileri kullanmak farklı uyum problemlerinin çözüme kavuşmasını sağlayabilir.
3. Erkek ve kadının ailesel yatırım asimetrisinin farklı olmasından dolayı erkeklerin eş aramak için çabalarının büyük kısmı kısa süreli eş seçme stratejileri yönündedir.
4. Kadın ve erkek için üreme imkanları ve üreme sınırlılıkları uzun süreli ve kısa süreli eş seçme stratejileri için farklılık göstermektedir. Uyum problemlerini bazen kadın ve erkekler için ortak olmasına rağmen problemlerini kadınlar farklı strateji kullanarak çözmekte, erkekler farklı stratejiler kullanarak çözmektedir.
5. Erkekler tarihsel olarak, üreme başarıları bakımından, temel olarak dölleyebilecekleri doğurgan kadınların sayısına bağlı olarak kısıtlanmışlardır. Erkekler için üremeye ilgili var olan bu kısıtlama, erkeklerin etkin bir şekilde kısa süreli eş seçme stratejilerini kullanmak için çözmek zorunda kaldıkları problemlerle karşılaştırmıştır. Bu problemler: a) eş sayısı problemi, b) cinsel olarak ulaşabilecek kadın problemi, d) hangi kadının üremeye yatkın olduğunu belirleme problemi ve e) en az düzeyde bağlılık ve yatırım problemi.
6. Erkekler için üremeye ilgili var olan kısıtlamalar, erkeklerin tarihsel olarak etkin bir şekilde uzun süreli eş seçme stratejilerini kullanmak için çözmek zorunda kaldıkları problemler vardır ve bu problemler dörde ayrılabilir: a) üremeye elverişli kadını belirleme problemi, b) babalık yapabilme problemi c) aile ve ev işlerini yapabilen becerikli kadını belirleme problemi ve d) uzun süreli ilişkiye bağlı olma isteğinde olan kadını belirleme problemi.
7. Kadınlar tarihsel olarak, üremeye ilgili başarıları bakımından, cinsel olarak ulaşabilecekleri erkeklerin sayısına bağlı olarak değil de, kendilerini ve çocuklarını güvence altına alabilecekleri dışsal kaynakların niceliği, niteliğine ve

belki de ikincil olarak da erkeğin genlerinin niteliğine bağlı olarak kısıtlanmışlardır.

8. Üremeyle ilgili var olan bu kısıtlamalar, tarihsel olarak kadınların kısa süreli eş seçme stratejilerinin kullanılabilmesi için çözmek zorunda kaldıkları problemler vardır ve bunlar ikiye ayrılabilir: a) kısa sürede verimli kaynağa ulaşma problemi ve b) potansiyel eş adayını uzun süreli ilişki için değerlendirme problemi.
9. Kadın, tarihsel süreç içerisinde uzun süreli eş seçme stratejilerinde de farklı uyum problemleriyle karşılaşmıştır: a) kadını ve çocuklarını yatırım yapabilecek erkeği belirleme problemi, b) uzun süreli ilişkide kadına ve çocuklarına yatırım yapmaya istekli erkeği belirleme problemi, c) ailevi görevleri yerine getirebilecek erkeğe ulaşma problemi, d) uzun süreli ilişkiye istekli ve bağlılık gösterecek erkeği belirleme problemi ve e) kadını ve çocuklarını dış tehlikelerden korumaya istekli erkeği belirleme problemi
10. Kadın ve erkekler kısa süreli ve uzun süreli eş seçme stratejilerinde karşılaştıkları uyum problemlerini çözmek için farklı psikolojik mekanizmalar geliştirmişlerdir.
11. Bu psikolojik mekanizmalar ve davranışsal dışavurumlar içinde buldukları zaman diliminin koşulları ile etkileşerek kadın ve erkeğin evrimselleşen eş seçme stratejileri olarak ortaya çıkmışlardır. Eş seçme stratejileri, uyum problemlerinin ve çözümlerinin evrimleşmesi olarak tanımlanmış ve kullananlar tarafından farkındalık ve bilinç dışı olarak üretilen çözüm yolları olmuşlardır.

Buss ve Schmitt (1993), yukarıda bahsedilen kadın ve erkeğin kısa süreli ve uzun süreli eş seçme stratejilerinde yaşadıkları uyum problemlerine dair bir tablo sunmuşlardır (bkz tablo-2).

Tablo 2: Kadınların ve Erkeklerin Kısa Süreli Eş Seçme Stratejilerinde ve Uzun Süreli Eş Seçme Stratejilerinde Yaşadıkları Uyum Problemleri

Eş Seçme Tipi	Erkekler	Kadınlar
Kısa Süreli Eş Seçme Stratejisi	1.Eş sayısı problemi	1.Kısa sürede verimli kaynağa ulaşma problemi
	2.Cinsellik yaşamaya uygun kadına ulaşma problemi	2.Uzun süreli eş seçimini yapabilmek için eşi değerlendirme problemi
	3. En az düzeyde yatırım ve bağlılık problemi	3.Genin kaliteli olup olmaması problemi
	4.Verimlilik problemi	4.Eşin kendini geri çekme problemi
Uzun Süreli Eş Seçme Stratejisi	1. Güvenli babalık yapabilme problemi	1.Yatırım yapabilecek erkeği belirleme problemi
	2.Üremeye yatkın olan kadını bulma problemi	2.Yatırım yapmaya gönüllü erkeği bulma problemi
	3.Bağlılık problemi	3.Fiziksel olarak korunma problemi
	4.Aile ve ev işlerine ilişkin becerikli kadını bulma problemi	4.Bağlılık problemi
	5.Genin kaliteli olup olmaması problemi	5.Ailevi görevleri yerine getirebilecek erkek bulma problemi
		6. Genin kaliteli olup olmaması problemi

2.3.7. Sosyal Rol Kuramı

Bireylerin eş seçiminde önemseddiği özelliklerin içinde yaşadıkları sosyal yapının etkisiyle netleştirildiğini ifade eden kuram olarak ortaya çıkmıştır (Kalkan, 2012). Evrimsel Kuram'a alternatif olarak Sosyal Rol Kuramı insan davranışlarının nasıl kazanıldığını açıklamaya çalışmaktadır (Efe, 2013). Sosyal Rol Kuramı'na göre cinsiyet farklılıkları kadın ve erkeğe özellikle iş bölümünde farklı rollerin yerleştirilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Erkekler ve kadınlar bu rollere uyum sağlamak için rollerin gerektirdiği becerileri kazanmaya çalışırlar ve bu becerilerin gerektirdiği rol kaynaklarıyla ilişkiye geçerler (Eagly, Wood ve Diekman, 2000). Sosyal Rol Kuramı, kadınların ve erkeklerin eş adaylarını seçerken neden farklı özellikleri önemsedikleri noktasının üzerine yoğunlaşırken bu yoğunlaşmaların nedeni kadın ve erkeğin

toplumlarda farklı rollere sahip olmasıyla açıklanmaya çalışılmıştır (Kalkan, 2012). Sosyal Rol Kuramı'na göre eş seçiminde, kadın ve erkeğe evlilikle, aileyle ve meslekle ilgili çeşitli sorumluluklar yüklenmektedir. Bu sorumlulukların gerektirdikleri doğrultuda bireyler eş seçimi yaparken kriterlerini oluşturmaktadır. Birçok toplumda iş bölümüne bakıldığında kadınlar vakitlerinin çoğunu çocuk yetiştirmek ve ev işleriyle ilgilenmekle geçirirken erkekler daha çok para kazanma ile ilgilenmektedirler (Johannesen-Schmidt ve Eagly, 2002).

Sosyal Rol Kuramı'na göre kadına ve erkeğe geleneksel olarak yüklenen roller farklıdır. Eş seçiminde cinsiyete dayalı iş bölümü, kadın ve erkeğin üstlendiği roller, toplumun kadın ve erkekten beklentileri, yetiştirilme tarzları ve ortamları, eşitsizlikler, ataerkil fikirler ve sosyalleşme süreci önem arz etmektedir (Yıldırım, 2007). Bu sosyalleştirme süreçleri sonunda kişiler hem kendi davranışlarıyla ilgili hem de karşısındaki kişilerin davranışlarıyla ilgili beklentiler oluşturur. Bu beklentiler kadın ve erkek için farklılık göstermektedir. Geleneksel olarak erkek için iyi bir ekonomik güce sahip olma, cesur olma, hırslı olma, atılgan olma ve güçlü olma yönünde iken geleneksel olarak kadın için duygusal bağlarının kuvvetli olması, ev işlerini iyi yapabilmesi ve iyi bir aile terbiyesi alması şeklinde sıralanmaktadır. Bu özelliklere sahip kadınlar ve erkekler potansiyel bir eş adayı olarak görülmektedirler. Bütün bunların yanı sıra erkeklerin iyi bir aile babası olması beklenirken kadının da çekici olması önemsenmektedir (Johannesen-Schmidt ve Eagly, 2002; Kalkan, 2012; Yıldırım, 2007). Sosyal rol perspektifinde, eş seçme psikolojisi bireylerin eş seçiminde çevrelerinden en üst düzeyde yararlandığını gösterir. Bu yararlanmalar bireylerin cinsiyet rolleri ve ayrıca evlilik rolleriyle ilgili beklentilerden oluşmaktadır. Sosyal Rol Kuramı açısından bakıldığında ailevi ilişkiler ve aile düzenleri bireylerin eş seçiminde önemli bir kriterdir. Yaş açısından rollere bakıldığında ise yaşça büyük erkekler ekonomik bağımsızlığını kazanmış ve ekonomik refah olarak iyi bir noktadayken genç kadın ise verimlilik açısından iyi bir durumdadır üstelik her iki özelliğe sahip bireyler de evlilik için iyi birer adaydır (Eagly ve Wood, 1999).

2.3.8. Filtre (Süreç ve Süzgeç) Kuramı

Eş seçme sürecini açıklayan bir kuram da Filtre Kuramı'dır. Gelişimsel yaklaşımlar bağlamında ele alınan Filtre Kuramı'nı oluşturan kişiler Alan Kerckhoff ve Keith Davis'tir.

Bireylerin kısa süreli ilişkilerinden uzun süreli ilişkilere geçmesini sağlayan üç filtre bulunmaktadır. İlk önce gelen filtre sosyal niteliklerdir. Sosyal nitelikler ilişki sürecinde süzgeçten geçmektedir. Süzgeçten geçen sosyal nitelikleri ise eğitim ve din gibi özellikler oluşturmaktadır (Kerckhoff ve Davis, 1962). Kalkan (2012), süzgeçten geçirilen özelliklerin benzerlik bakımından değerlendirildiğini ve benzeşmeyen özelliklerin eş adayından filtrelenerek çıkarıldığını ifade etmiştir.

İkinci filtreleme aşamasını değerler ve tutumlar oluşturur. Burada bireylerin değerlerinde ve tutumlarında benzerlikler göstermesi ve birbirleriyle uyumlu olması gerekmektedir (Kerckhoff ve Davis, 1962). Din ve eğitim gibi sosyal niteliklerin süzgeçten geçtikten sonra değer ve tutumların süzgeçten geçerek benzerliklerinin sınanması gerekmektedir ki son aşamaya geçilebilsin (Efe, 2013). Üçüncü ve son filtre aşamasını ihtiyaç tamamlama oluşturur. Bu aşama da çiftlerin birbirlerinin tamamlayıp tamamlamadığına ve uyumları değerlendirilmektedir (Kerckhoff ve Davis, 1962). Bu kurama göre çiftlerin ihtiyaçlarının giderilmesi tamamiyle benzer oldukları durumlarda gerçekleşmektedir (Efe, 2013).

2.4. Cinsiyet Rollerine İlgili Kuramsal Açıklamalar

Kadın ve erkek, biyolojik olarak farklı olmalarının yanında kültürel ve toplumsal olarak da farklılıklar gösterirler (Marini, 1990). Cinsiyet “ biyolojik cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet” olarak iki farklı kavram olarak ifade edilir. Toplumsal cinsiyet kadınların ya da erkeklerin psikolojik, sosyal, kültürel ve davranışsal karakterleri olarak adlandırılır. Başka bir deyişle toplumsal cinsiyet bireylerin öğrendikleri cinsiyet rolleri ve toplumun bu rollere dair beklentileri olarak ifade edilir. Cinsiyet ise kadın ve erkeklerin biyolojik görünüşleri olarak adlandırılır (Wienclaw, 2011). Cinsiyet, üreme potansiyeline dayanan biyolojik bir kategori iken toplumsal cinsiyet bu biyolojik kategori arasındaki sosyal ve kültürel bir boyut olarak dikkat çekmektedir (Penopele ve McConnell-Ginet, 2003).

İnsanoğlu biyolojik bazı özellikler bakımından farklılıklar göstermektedir. Kadın ve erkek arasındaki biyolojik bakımdan bu farklı özelliklere cinsiyet farklılıkları denilmektedir. Sosyalleşme sürecinde kızların ve erkeklerin öğrendikleri ve toplumun cinsiyetlerine uygun bulduğu duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıklara ise toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak adlandırılmaktadır (Dökmen, 2014). Lip (2001), cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasında kesin çizgilerle ayırım yapmanın

mümkün olmadığını, toplumun bireylerden beklentilerinin kadın ve erkeğin fiziksel özelliklerine dair gözlemlerden bağımsız olmadığını belirtmiştir.

Toplumsal cinsiyet bireylerin kadın ya da erkek olarak kendilerini nasıl ifade ettiklerini açıklamaktadır. İnsanların içerisinde yaşadığı toplum kültürü, kadın veya erkekten nasıl bir davranış sergileyeceğini, neleri düşüneceğini ve nasıl hareket edeceğine dair beklentileri ortaya koymaktadır. İnsanların içerisinde bulunduğu toplum nasıl yetişeceklerini etkilemektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet kültürden kültüre değişiklik gösterebilir ve zaman içerisinde değişebilir (Akın ve Demirel, 2003). Toplumsal cinsiyet, basit bir bireysel özellik olarak değil aile ortamını, iş ortamını, okul ortamını, ekonomik düzeni, hukuk düzenini ve bireylerin günlük yaşadıkları etkileşimleri içeren kurallı bir biçimde oluşturulan sosyal sistemlerin unsuru olarak görülmektedir (Correll, Thebaud ve Benard, 2007).

Cinsiyetin kültürel anlamı olarak toplumsal cinsiyet rolleri görülmekte ve cinsiyet rolleri toplum tarafından kadın ve erkekten yerine getirilmesi beklenen bazı beklentiler olarak ifade edilmektedir (Dökmen, 2014). Toplumsal cinsiyet rolleri, kadının ve erkeğin cinsiyet özelliklerine göre toplum içerisinde üstlenmesi gereken roller ve özellikler olarak belirtilmiştir (Helgeson, 2012: Lipman-Blumen, 1984). Bem (1974), erkeklik özelliklerinin baskın olduğu kişilerde “erkeksilik”, kadınlık özelliklerin baskın olduğu kişileri “kadınsılık”, toplumun içselleştirdiği kadınsılık ve erkeksilik rolleri bir arada bulunduran kişilere “androjen”, kadınsılık ve erkeksilik özelliklerinin belirgin olarak bulunmaması durumunu ise “belirsiz” cinsiyet rolleri olarak kategorileştirmiştir.

Kadınsılık cinsiyet rolü, geleneksel olarak kadınsı cinsiyet rollerinin ağır bastığı cinsiyet rolünü ifade etmektedir. Kadınsı cinsiyet rolüne sahip bireyler, anlayışlı, güvenilir, namuslu, sempatik, duyarlı, merhametli, utangaç, tatlı dilli, güler yüzlü ve boyun eğici gibi davranışlarla özdeşleştirilirken; erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylerin kendine güvenen, baskın bir karaktere sahip olan, eli açık, duygularını açığa çıkarmaktan hoşlanmayan, kuvvetli, etkileyici, girişimci, atılgan, kendi haklarını savunan, katı kurallara sahip, liderlik ve saldırganlık gibi özelliklere sahip olduğu ifade edilmiştir. Hem kadınsı hem de erkeksi özelliklerin her ikisinin belli derecelerde bulunduğu bireylerin sahip oldukları rollere androjen cinsiyet rolü denilmektedir (Bem, 1974; İmamoğlu, 2008).

Genellikle toplumlarda kadın ve erkeğe atfedilen özellikler farklılık göstermektedir (Ümmet, 2007). Toplumun erkekten beklentileri güçlü olması,

duygularını gizlemesi, yarışmacı olması, bağımsız olması ve sporla ilgilenmesi şeklindedir. Tüm bu beklentilerin aksine kadından beklentiler ise anne özelliklerini göstermesi, kibar ve yardımsever olması biçimindedir. Bu beklentiler erkek ve kadın arasındaki toplumsal cinsiyet rollerini göstermektedir. Başka bir deyişle erkekten erkeksilik cinsiyet rollerine sahip olması, kadından da kadınsılık cinsiyet rollerine sahip olması istenilmektedir (Helgeson, 2012).

Toplumsal cinsiyet rolleri kız ya da erkek çocuklara sosyalleşme sürecinde aile, okul, öğretmenler, arkadaş çevresi ve medya tarafından şekillenmesiyle oluşur. Bu süreçte çocuklar, çeşitli nesnelere, etkinliklerin, oyunların, mesleklerin hatta kişilik özelliklerinin kendilerine uygun olup olmadığını öğrenirler (Dökmen, 2014). Ailenin yaşadığı çevreyle etkileşimi sonucunda kız ve erkek çocuklar cinsiyetlerine uygun roller edinmekte ve toplumsal cinsiyet rolleri kazanmaktadır. Kadınlar için ev hizmetleri ve annelik rolleri önem atfederken erkek için ise iş rolleri ve para kazanmak önem arz etmektedir (Powell ve Greenhaus, 2010). Sosyalleşme sürecinin önemli bir odak noktası olan toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkeğin cinsiyet rollerine dair kalıp yargılar oluşmasına neden olmuştur (Kızılaslan ve Diktaş, 2011).

Kite, Deaux ve Haines (2008), cinsiyet kalıp yargılarını cinsiyet gruplarındaki her bir üyenin, psikolojik karakteri ve özelliğiyle birlikte geleneksel tutum ve inançlarından oluştuğunu belirtmişler, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının benzer özelliklerde olduğu ve kadınlar ile erkeklerin çeşitli özelliklerinin birçok insan tarafından kolayca tanımlanmasını sağladığını vurgulamışlardır. Vonk ve Ashmore'ye göre (2003), cinsiyet kalıp yargıları kadın ve erkeği iki kategoriye ayırmakta, bu kategorilerin her biri dünya nüfusunun yaklaşık yarısında bulunmakta ve kadın ile erkek arasındaki sınırları belirleyici durumdadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargıları doğrudan ya da dolaylı yollardan belirlenebilir (Kite ve diğ., 2008). Kadın ve erkekler için cinsiyet kalıp yargılarının belirlenmesinde kadın ve erkeğe ait farklı sosyal rollerin bulunması önemli bir durumdur. Bu rollerin kategorilere ayrılmasında erkeğe dair liderlik, evin reisi olma, ekonomik gücü sağlayıcı gibi özellikler atfedilmiş kadınlar için ise evin bakımıyla ilgili ihtiyaçları gideren ve duygusal olarak destek olma gibi özellikler olarak sıralanmıştır. Kadın ve erkek arasındaki cinsiyet kalıp yargılarının ayrılmasının en dikkat çekici yanının fiziksel özellikler olduğu vurgulanmıştır. Kadınlar fiziksel özellikler bakımından narin, ince ve çekici; erkekler fiziksel olarak güçlü, kaslı ve atletik olarak nitelendirilmiştir (Cejka ve Eagly, 1999).

Dökmen (2014), cinsiyet kalıp yargılarının bazı özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Cinsiyet kalıp yargıları hem kadınların hem de erkeklerin davranışlarının sınırlandırılmasına neden olmaktadır.
- Cinsiyet kalıp yargıları karşı cinsten bireylerle olan samimi ilişkiler nedeniyle karmaşık bir yapıdadır çünkü kadın ve erkek birçok yaşantıyı beraber paylaşmaktadır.
- Cinsiyet kalıp yargıları zaman içerisinde fazla değişiklik göstermemektedir.
- Dünyanın birçok noktasındaki çeşitli kültürlerde cinsiyet kalıp yargıları benzerlik göstermektedir.
- Toplumsal cinsiyet rollerinin toplumdan topluma değişmeyen yönleri bulunsa da toplumlar arasında değişen özellikleri de mevcuttur.

Literatüre bakıldığında toplumsal cinsiyet rollerini gelişmesini etkileyen birçok faktörün bulunduğu ve bu faktörlerin: aile ortamı, toplum ve çevre, arkadaş grubu, okul, medya ve kitle iletişim araçları olduğu belirtilmiştir (Dökmen, 2014; Wienclaw, 2011). Cinsiyet rollerini etkileyen faktörlerin bazılarının aşağıda yer verilmiştir.

Sosyalleşme açısından bakıldığında aile, cinsiyet rollerinin öğreticisi, güçlendiricisi ve çocuklar tarafından cinsiyet rol tutumlarının öğrenilmesinde model oluşu nedeniyle önemli bir etmendir (Lytton ve Romney, 1991). Birçok faktör cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde ve çocuklara kazandırılmasında etkili olsa da ailenin etkileri bu faktörler arasında en önde gelenidir (Cunningham, 2001). Aile çocuklarının cinsiyet rollerine dair tutum ve inançlarına doğrudan etki eder, çocuklarının cinsiyet rolleri kazanmasına dair rehberlik görevi üstlenir ve öğretici rol oynar (Fulcher, 2011). Aileler çocuklarının cinsiyet rol kalıplarının oluşması ve güçlenmesi için onların cinsiyetlerine özgü davranışlar göstermesi noktasında cesaretlendirir (Lytton ve Romney, 1991). Aileler çocuklarına elbise ve oyuncak alırken çocuklarının cinsiyet rollerine uygun olarak elbise ve oyuncaklar seçerler. Kız çocuğuna pembe ve dantelli elbiseler alınırken erkekler için spor kıyafetler tercih edilmektedir (Wharthon, 2005). Çocuklar anne ve babalarını gözlemlediklerinde farklı davranışlar öğrenirler. Örneğin bir çocuk annesini gözlemlediği zaman evin bakımı ile ilgili kalıp yargılar geliştirir. Bu açıdan bakıldığında aileler çocuklarına uygun cinsiyet rolleri hakkında tutumları öğretirler ve bu sayede çocukların cinsiyetleri ile cinsiyet rolleri uyum gösterir (Marks, Lam ve

McHale, 2009). Bu bağlamda, Burt ve Scott (2002), anne ve babaların hemcins çocuklarına cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının aktarımında daha etkili olduklarını belirtmişlerdir.

Aile içi etkileşim ve bireylerin bu etkileşimlere dair algıları bireysel kimliğin en önemli faktörlerinden olup cinsiyet rollerinin oluşumunda etkilidir. Erkekler için aileleri küçük yaşlardan itibaren bağımsızlık ve özgürlük gibi duygular ile kendi güçsüzlük duygularını bastırmaları istenirken kız çocuklarından ise bağımlılık gibi duyguları ifade etmelerine olanak sağlanmaktadır (Güvenç, 1996). Çocuklara, bebeklik dönemlerinden beri cinsiyet rol kalıplarıyla ilgili sıfatlar kullanılmaktadır. Bunlar arasında kız çocuklarına daha çok, narin, kibar ve yumuşak gibi sıfatlar kullanırken erkeklere daha çok güçlü, atik ve sağlam gibi cinsiyet rol kalıp yargıları ile nitelendirilmektedir (Wharton, 2005). Ailelerin seçtikleri oyuncaklar bile çocukların cinsiyet rollerini şekillendirmeye yöneliktir (Peretti ve Sydney, 1984). Kız çocuğu için seçilen bebek ev içerisinde oyunlar oynamasını sağlamaya yönelikken erkek için seçilen araba onu daha çok fiziksel güç harcayacak aktivitelere yöneltektedir (Campenni, 1999).

Büyümenin verdiği önemli bir getiri çocukların dış dünya ile tanışmalarıdır. Bu tanışmayla ailede kurulan toplumsal cinsiyet modellerinin aile dışındaki dünyada da varolduğu anlaşılmaktadır (Yogev, 2006). Çocuklar biraz büyüdükten sonra okul, arkadaş ortamı ve okul sistemi içerisindeki öğretmen gibi öğeler çocukların cinsiyet rol algılarının oluşmalarına etki ederler (Kite ve diğ., 2008). Özellikle, arkadaş grupları kız ve erkek çocuklara farklı davranmaktadır. Erkek çocuklar daha büyük gruplarla oyun oynar. Bu gruplarda tartışma ve birbirine öfkelenme potansiyeli yüksektir. Erkekler öfkelerini yüksek bir sesle dile getirirken korku ve üzgün olma gibi duygularını ifade etmekte çekinirler. Kızlar daha küçük gruplarda oyun oynarlar ve oyun içerisinde iş birliğı daha önemlidir. Kız çocuklar duygu durumlarını rahatlıkla arkadaş gruplarında ifade edebilir. Tüm bu akran grupları çocukların cinsiyet rol algılarının gelişmesinde önemli bir görev üstlenmektedir (Helgeson, 2012).

Yaşamda vazgeçilmeyecek öğelerinden birisi kitle iletişim araçları ve medyadır. Ülke ve dünya hakkındaki bilgi ve görüşler, olaylar hakkındaki algı, inanç ve tutumlar çoğunlukla medya tarafından şekillendirilir. Medyadan etkilenmemek kolay değildir. Yetişkinler, özellikle çocuklar ve gençler kitle iletişim araçlarına ve dolaylı olarak da kitle iletişim araçlarının etkilerine maruz kalmaktadırlar (Dökmen, 2014). Medya cinsiyet rollerine ilişkin bilgi aktarımında en önemli kaynaklardan birisidir (Signorelli, 2001). Medyanın içerisinde özellikle televizyonun cinsiyet rollerine önemli bir etkisi

vardır. Ayrıca, müzik videolarının ve eğlence programlarının geleneksel cinsiyet rolleriyle yüksek derecede ilişkisi bulunmaktadır (Ward, Hansbrough ve Walker, 2005).

Medya, cinsiyet kalıp yargıları bakımından erkeği fiziksel olarak güçlü bir karakter kadını ise cinsellik objesi olarak göstermektedir. Ancak, bazı toplumlarda kadınlar ev işleri ve geleneksel mesleklerle uğraşırken erkekler ise heyecan verici ve çok prestijli mesleklere sahip bireyler olarak tasvir edilmektedir (Kite ve diğ., 2008; Reichert ve Carpenter, 2004). Sonuç olarak kitle iletişim araçları toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını sürdürmede ve bireyleri de bu yönde etkilemede önemli bir role sahiptir (Dökmen, 2014).

2.5. Cinsiyet Rollerini Açıklayan Kuramlar

2.5.1. Psikanalitik Kuram

Cinsiyet kimliğine ve toplumsal cinsiyet rollerine dair kapsamlı bir açıklama getirmeye çalışan ilk kuram Sigmund Freud'un Psikanalitik Kuramı'dır (Smith, Nolen-Hoeksema, Fredrickson ve Loftus, 2012). Psikanalize göre insanoğlunun cinsel gelişim aşaması doğumla başlayıp ergenlikte olgun bir cinsel kimliğin oluşması ile sonlanan ve bir dizi cinsel gelişim evrelerinden geçmekte olan bir yapıdadır (Anlı ve Akkoyun, 2012). Bu cinsel gelişim evreleri, oral, anal, fallik, gizil ve genital olarak beş psikoseksüel dönemden oluşmaktadır (Bacanlı, 2012; Geçtan, 2014).

- **Oral Dönem:** Psikoseksüel gelişimin ilk evresi oral dönemdir. Doğum ile başlayıp ilk yaşın sonları ya da ikinci yaşın başlarına kadar devam eder. İlk olarak haz alınan bölge ağızdır. Bebek, annesini emerek beslenme ihtiyacını giderir ancak Freud, bu durumu çocuğun emerek cinsel ihtiyaçlarını da karşılaması olarak belirtir (Schultz ve Schultz, 2009).
- **Anal Dönem:** Bu dönem yaşamın ikinci yılıyla başlar. Bu evrede bebek boşaltım yoluyla tatmin olur. Bu dönemde bebek dışkıyı tutmaktan ve dışkılamaktan zevk alır. Bu dönemde temel organ anüstür. Anne babalar bu dönemde tuvalet eğitimiyle ilgilenmektedirler (Anlı ve Akkoyun, 2012; Smith ve diğ., 2012).
- **Fallik Dönem:** Cinsel bölgelerdeki uyarılma ile birlikte cinsellikten aşırı heyecan duyma ve cinselliğe karşı aşırı ilgilenmelerin olduğu dönemdir. Bu dönem üçüncü yaşın sonları ile başlar ve yaklaşık beşinci yaşın sonları ile bitmektedir. Bu dönemde genital organlar ile oynamak çocuklara aşırı bir zevk vermektedir. Bu dönemin amacı cinsel ilgi, dürtü ve cinsel

işlevlere yöneltmektir. Bu dönemde kız ve erkek çocuklar birbirinden farklı olduklarını anlamaya başlarlar. Bu dönemde erkekler annelerine kızlar ise babalarına ilgi duymaya başlarlar (Geçtan, 2014; Rogers ve Rogers, 2004).

- **Gizil Dönem:** Fallik dönemden sonra girilen bu evre cinsel duraklama evresi olarak da görülür (Anlı ve Akkoyun, 2012). 5-6 yaşlarında artık kişilik oluşumu tamamlanmıştır. Bu zaman diliminden ergenliğe kadar artık cinsel istekler bastırılmış ve bu isteklerin önemi azalmıştır. Bu dönemde artık libido bedeninin herhangi bir noktasına odaklanmamaktadır (Ewen, 2010; Rogers ve Rogers, 2004).
- **Genital Dönem:** Bu dönem erinliğin başlarından genç yetişkinlik dönemine kadar sürmektedir. Bu dönemde bireyin fiziksel olgunluğa ulaşması ile birlikte özellikle cinsellikle ilgili olmak üzere çeşitli dürtülerin uyarılma gücü artar (Geçtan, 2014). Gizil dönemle birlikte bastırılan cinsel istekler genital dönemle birlikte tekrar uyanmıştır (Rogers ve Rogers, 2004). Bu dönemde libido odağı yine fallik dönemde olduğu gibi genital bölgededir. Libido ilgisini artık karşı cinsten uygun bir nesneye yöneltir (Yazganç-İnanç ve Yerlikaya, 2013).

Psikanalitik Kuram'a göre psikoseksüel gelişim aşamaları birbirine bağlı gelişmektedir ve cinsiyet rolleri bu aşamalar içerisinde üç evrede oluşmaktadır (Helgeson, 2012). Fast (1993), cinsiyet rollerinin geliştiği bu evreleri çocukların cinsiyet farklılıklarını anlamadığı dönem, farklılıkların anlaşılmaya başladığı dönem ve ödipal dönem olarak belirtmiştir (Akt., Dökmen, 2014).

Freud, psikoseksüel ilk evre olan yaşamın ilk yılındaki oral dönem ile ikinci evre olan anal dönemde cinsiyetin çocuklarda ayrışmadığını belirtmiştir (Katz, 2008). Freud, fallik evrenin cinsiyet rollerinin kazanımında önemli bir dönem olduğunu ifade etmiştir (Aslangiray, 2013). Bu dönemde çocukların haz aldığı nokta genital bölgedir ve çocuklar bu bölgeye odaklanırlar. Burada sadece erkeklerde penis olduğunun farkına varılır ve kızlar kendi organlarının olmadığı ya da basit olduğu duygusuna kapılırlar (Helgeson, 2012). Kızların penise sahip olamamaları erkekleri kıskanmalarına ve bir gün penis sahibi olacağına dair duyguları yaşamalarına neden olmaktadır. Kız çocukları bu eksikliğin sebebi olarak annesini sorumlu tutmakta ve babasını annesinden kıskanmaktadır. Bu durum elektra kompleksi olarak adlandırılmaktadır (Ewen, 2010). Erkek çocukta annesine ilgi duymakta babasını annesine ulaşma yolunda engel olarak

görmektedir. Bu nedenle babasına karşı nefret, kıskançlık ve saldırganlık gibi duygular yaşamaktadır (Rogers ve Rogers, 2004).

Bu dönemde erkek çocukların annelerine ilgi duymaları ve babalarını bu konuda kendilerine rakip olarak görmeleri hadım edilme korkusuyla bastırılmaktadır. Erkek çocuklar bu çatışmaların çözülmesiyle birlikte babalarıyla özdeşleşmeye çalışmakta ve bu durum erkeksi rollerin oluşumunun temeli olarak görülmektedir. Kız çocukları ise elektra çatışmaları çözülmesiyle birlikte anneleriyle özdeşleşmekte ve enerjilerini erkekleri cezbetmeye odaklanmaktadır. Böylelikle kadınların benlik saygısı fiziksel özellikler ve cinsel çekicilikle ilişkili olmaktadır (Helgeson, 2012).

2.5.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Mischel (1966) ve Bandura ve Walters (1963) tarafından ortaya atılan Sosyal Öğrenme Kuramı'nın orijinali Albert Bandura (1977) tarafından geliştirilmiştir (Dökmen, 2014). Bandura, davranışlara verilen tepkiler doğrultusunda cinsiyet rollerinin kazandırıldığını ifade eder. Öğrenmelerin uyarıcı-tepki ilişkisi biçiminde geliştiğini vurgular (Wharton, 2005). Mischel'e göre (1970), Psikanalitik Kuram'ın aksine Sosyal Öğrenme Kuramı çocukların cinsiyetlerine uygun veya uygun olmayan davranışlar sergilediklerinde ödül yöntemiyle bu davranışlar pekiştirilerek veya cezalandırılarak cinsiyet rollerine uygun davranışlar kazandırılmaktadır. Bir başka cinsiyet rollerini kazanma şekli ise model alma ve gözlemleyerek gerçekleşmektedir (Akt., Bem, 1983).

Sosyal Öğrenme Kuramı ile iki önemli nokta vurgulanmaktadır. Bunlardan ilki Psikanalitik Kuram'dan farklı olarak çocukların cinsiyet rollerini nasıl kazandığına dair özel süreçlerin ve ilkelerin önerilmemesidir. Cinsiyet rollerinin öğrenimi de diğer öğrenilmiş davranışlar gibi ele alınmaktadır. İkinci olarak ise çocuk için cinsiyet, ödüllendirme ve cezalandırma temelli geliştirilen kültürel seçimlerdir. Çocuk kendi cinsiyet rollerini kazanır. Kültür, cinsiyet rollerine ideolojisi bakımından fazla önem vermiyorsa bu kültürün içerisinde yaşayan bireyler cinsiyet rollerini davranışlarında daha az göstereceklerdir (Smith ve diğ., 2012). Kız ve erkek çocuklara aileleri ile toplum tarafından farklı davranılması davranışlarındaki rol farklılıklarının oluşmasını sağlamaktadır. Buradaki önemli nokta bu rollerin kazandırılması için farkında olarak ya da böylesi bir amaçla bu davranışların desteklenmesinin zorunlu olmamasıdır. Aile bu amaç doğrultusunda davranışları isteyerek pekiştirmeyebilir (Wharton, 2005).

Bandura, Sosyal Öğrenme Kuramın'da davranışların kazandırılmasında iki önemli noktanın altını çizmektedir. Bu noktalar: yapılan davranışların pekiştirilmesi, model alma ve taklit yoluyla öğrenme (Katz, 2008). Kretchmar (2011), davranışların pekiştirilmesi ile ilgili bu durumu örneklerle şu şekilde açıklamıştır: erkek çocuk oyuncak bebeklerle oynarsa babası tarafından önemsenmez bu nedenle de çocuğun babasının dikkatini çekememesi onun cezalandırılmasına neden olur ve bir daha oyuncak bebeklerle oynamaz. Kız çocuğu ağlamaya başlarsa anne ya da babası tarafından kucağa alınarak ağlama davranışı olumlu bir şekilde pekiştirilir. Dolayısıyla kız çocuğu muhtemelen kadınlara daha fazla özgü olan ağlama davranışını ileride de devam ettirir. Katz (2008), bu sayede ailelerin çocuklarının farklı cinsiyet rolleri sergilemesini sağladığını dolayısıyla kişiliklerine farklı katkılar sunduğunu belirtmiştir.

İkinci olarak model alma ve taklit yoluyla cinsiyet rollerin kazanılmaktadır. Gözleyerek öğrenme de denilen bu süreçte çocuklar örnek aldıkları modellerden cinsiyet rollerini kazanırlar (Matlin, 2012). Çocukların cinsiyet rollerine dair gelişimlerinde örnek aldığı modeller sosyal çevrelerinde bulunan bireylerdir (Helgeson, 2012). Gözlem ve taklit etme yoluyla çocuklar cinsiyet rolleri hakkında birçok bilgi edinilebilir. Kız ve erkek çocukların isimleri, elbiseleri, oyuncakları ve oda düzenlemeleri farklılık göstermektedir. Toplum ve çevreleri tarafından doğumdan itibaren cinsiyet rollerine uygun bir ortam hazırlanmaktadır. Üstelik çocuklar anne-babalarını, aile bireylerini, arkadaşlarını, öğretmenlerini ayrıca medyayı gözlemleyerek kendilerine uygun cinsiyet rollerini öğrenebilirler (Blakemore, Beranbaum ve Liben, 2009). Çocukların genellikle gözlemleyerek örnek aldığı modeller hemcinsleridir. Kız çocukları ya annesini ya da çevresindeki kızları model alırken erkek çocuklar ya babalarını ya da çevrelerindeki erkekleri model almaktadır (Kretchmar, 2011). Model alma konusunda çocuklar daha çok kendi hemcinsleriyle sosyal çevrelerindeki kişileri tercih etseler de bazen başka insanlarla etkileşime geçebilirler ve onları kendilerine model seçebilirler. Bu kişilerin pekiştireçleriyle cinsiyetlerine uygun roller kazanabilirler (Helgeson, 2012).

Günümüzde teknolojik ilerlemelerle birlikte, bilgisayarlar, akıllı cep telefonları ve bunun gibi teknolojik aletler çocukların cinsiyet rolleri üzerinde önemli bir etkiye bulunmaktadır. Bu teknolojik aletlerle yapılan faaliyetler, oynadıkları oyunlar, arkadaş çevrelerinin oluşumu ve arkadaş çevreleriyle konuştukları konulara dair hayatlarının birçok noktasında yer almaktadır. Yer aldıkları noktalardan birisi de çocukların cinsiyet rollerinin gelişiminde model aldıkları figürlerdir (Aslangiray, 2013).

2.5.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Cinsiyet rollerinin kazanılmasını açıklayan bilişsel kuramlardan ilki Kohlberg'in Bilişsel Gelişim Kuramı'dır (Dökmen, 2014). Kohlberg, Piaget'in fikirlerinden gerekçe oluşturarak cinsiyet gelişiminde bilişsel kökenli yeni bir teori ortaya koymuştur. Onun fikirleri çocukların çevrelerinden gelen cinsiyet rollerine dair bilgileri pasif bir şekilde kabul ettiklerinin tam tersini vurgulamaktadır. Kohlberg'e göre çocuklar cinsiyet rollerini oluştururken aktif bir şekilde görev almaktadır (Martin, 2000). Bu kurama göre cinsiyet kimliğinin ve cinsiyet rollerine uygun davranışların kazanılmasında bilişsel gelişim önemli bir etken olmakta ve cinsiyet rollerinin kazanılmasında kişi önemli bir rol oynamaktadır (İmamoğlu, 2008).

Sosyal Öğrenme Kuramı ve Sosyal Rol Kuramı çocukların beceri ve davranışlarının gelişiminde çevrenin en önemli etken olduğunu vurgulamışlardır. Bilişsel Gelişim Kuramı'na göre ise bu görüşlerin aksine cinsiyet rollerinin kazanımı çocuğun beyinde gerçekleşmektedir (Helgeson, 2012). Çocukların cinsiyet rollerinde çevresindekileri model almaktan ziyade kendilerini ve kendi dünyalarını anlamak için odaklanmaları bilişsel gelişim kuramının temel özelliğidir. Bu yaklaşım açısından bakıldığında sosyalleşmelerin anlaşılması için dışarıya değil çocuğa ve çocuğun düşüncelerine odaklanılır (Wharton, 2005). Kohlberg, çocuğun düşüncelerinin kendi bedenine ve kendi dünyasına dair rollerin öğrenilmesinde planlayıcı görevi üstlendiğini ifade etmiştir (Helgeson, 2012). Çocuklar cinsiyet gelişiminin doğalarına ilişkin bilgileri kazandıklarında cinsiyet gelişimi hızlıca oluşmaktadır. Çocuklar bu anlayışı kazandıklarında kendi cinsiyet rollerine uygun davranışları araştırmak için motive olurlar (Martin, 2000).

Bilişsel Gelişim Kuramı, cinsiyet rollerinin kazanımında üç aşama olduğunu belirtmektedir (Helgeson, 2012). Slaby ve Frey (1975), bu üç aşamayı şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Cinsiyeti etiketleme
- Cinsiyetin kararlılığı
- Cinsiyetin sürekliliği

İlk aşama olan *cinsiyeti etiketleme* evresi 2 ya da 3 yaş civarında oluşmaktadır. Çocuklar, kız veya erkek olduğuna dair bu etiketlerin kendileri farkına varabilir ya da çevrelerinden bu etiketleri ifade edenler tarafından öğrenebilirler. Bu etiketlerin verilmiş şekli biyolojik özelliklerinden dolayı değil dış görünüşleri içindir. Bireyin saçları uzunsa o kişi kız eğer, takım elbise gibi erkeklere özgü giysiler giyiyorsa o kişi erkek

olarak etiketlenmektedir. Bu çağlarda çocuklar cinsiyetin değişmezliğini kavrayamadıklarından dolayı erkek çocuk ileri de anne olabileceğini bile düşünebilir (Helgeson, 2012).

İkinci aşama ise *cinsiyet kararlılığı* evresidir. Bu aşama 3.5-4.5 yaşları arasında oluşmaktadır. Bu evrede çocuklar artık tek bir cinsiyet etiketlerinin olduğunun farkına varmaya başlarlar. Bebeklik döneminde kız veya erkek olan çocukların büyüyünce de bu etiketleri devam ettireceklerini bilirler. Bu evrede yine de fiziksel özelliklerin etkisi inkar edilemez. Bir kız çocuğunun saçları kısaltıldığında onun erkek olduğu söylenebilir (Helgeson, 2012; Rogers ve Rogers, 2004).

Üçüncü ve son aşama ise *cinsiyet sürekliliği* evresidir. Bu evreye çocuklar 5 yaş civarında girerler. Çocukların cinsiyet sürekliliği geliştiğinde kendilerini kız ya da erkek olarak cinsiyetlerini kabul edeceklerini ve cinsiyetlerinin artık değişmeyeceğine inanırlar. Bundan dolayı da kendi cinsiyet rollerine uygun davranışlar sergilemeye motive olurlar. Bu dönem de çocuklar cinsiyet rollerine uygun davrandıklarında pekiştirildiği için değil bu değerlerin kendi cinsiyetlerine uygun olduğu için bu şekilde davranırlar (Helgeson, 2012; Wharton, 2005).

Bilişsel Gelişim Kuramı'na göre çocukların cinsiyet kimliğinin belirlenmesinde cinsiyet rollerine dair tutum ve değerler de önemli faktörlerdir. Çocuklar cinsiyet kimliği kazandıklarında cinsiyet rolleriyle uyumlu davranış göstermek için çok isteklilerdir. Çocukların kız ya da erkek oluşlarına dair öz-benlikleri çevrelerinden edindikleri yeni bilgilerle birlikte genişlemektedir (Helgeson, 2012).

2.5.4. Cinsiyet Şema Kuramı

Kohlberg'in cinsiyet kazanımı kavramını tam olarak açıklayamaması diğer bir bilişsel yaklaşım olan Cinsiyet Şema Kuramı'nın ortaya çıkmasına yol açmıştır (Wharton, 2005). Cinsiyet Şema Kuramı, bilişin ve bireysel tutumların cinsiyet oluşumunda zorlandığı noktalarını ve özellikle cinsiyet gibi sosyal kategorilerin dikkat çekici yönlerini açıklamak için Bem (1981) tarafından oluşturulmuştur (Martin, 2000).

Şema terimi bilişsel psikoloji tarafından kullanılmakta ve insanların nasıl düşündükleriyle, nasıl öğrendikleriyle ve nasıl hatırladıklarıyla ilgilenmektedir (Halpern, 2012). Şemalar, kategorilerin özellikleri hakkında bilgiler içeren ve diğer kategorilerle ilişkili olan yapılardır (Helgeson, 2012). Helgeson'a göre (2012), şemalar bilgileri işlemeye yardım eder ve yeni bir obje ile karşılaştığında şemalar sayesinde yeniden bilgiler öğrenmeye gerek yoktur.

Cinsiyet sınıflaması şemalarla yapılmaktadır. Yeni doğmuş bebeğin elbisesi için seçilen renk, öğretmenin kız ve erkek öğrenciye farklı hitap etmesi ve insanların erkek ile kızlara farklı davranması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Tüm bunların sonucunda çocuklar cinsiyetlerine dair şemalar geliştirmektedir (Bigler, Jones ve Lobliner, 1997). Kültür, cinsiyet rolleri arasında ki ayrışmanın sağlanmasını pekiştirir. Çocuk içerisinde bulunduğu kültürde kadın ve erkeğin anlamını öğrenir. Bir başka deyişle kültür, çocuklara cinsiyetleri ile ilgili deneyimlerini anlamlandırmayı ve bu deneyimleri kullanmayı öğretir. Öğrenilen bilgiler şemalar tarafından işlenmektedir. Bu süreçte çocuklar kişiliklerine dair özellikler kazanmaktadır. Kazandıkları bu özellikler kendilerinin erkek veya kadın olarak değerlendirmelerini içermektedir. Çocuklar cinsiyet şeması geliştirmekte ve bu şemalar çocukların algılarının özümsemesine yardım etmektedir. Bu sayede cinsiyet ayrışımı gerçekleşmektedir (Bem, 1983). Cinsiyet şemaları kız ve erkeğin nasıl davrandıklarını, düşündüklerini ve duygularına dair kategorileri içermektedir (Helgeson, 2012). Cinsiyet Şema Kuramı, çocukların cinsiyet rollerine ve cinsiyet şemalarına dair algılarına odaklanmaktadır. Çocukların cinsiyet rollerine dair bilgi ve tutumları dünyadaki insanlarla, olaylarla ve objelerle etkileşimlerini etkilemektedir. Bu yüzden cinsiyet şemaları, cinsiyete özgü materyallerin nasıl algılandığını, yorumlandığı ve hatırlandığını etkilemektedir (Blakemore ve diğ., 2009).

Cinsiyet Şema Kuramı, cinsiyet rollerinin nasıl kazanıldığı süreciyle ilgilenir bu rollerin içeriğini tanımlamaz. Bu kuram, dünyanın yaklaşık olarak “kadınsı” ve “erkeksi” olarak iki gruba ayrıldığını belirtir. Bu grupları belirleyen etmen ise kültürdür. Cinsiyet Şema Kuramı hem Sosyal Öğrenme Kuramı’nın hem de Bilişsel Gelişim Kuramı’nın cinsiyet rollerinin nasıl kazanıldığına dair özellikleri birleştirir (Helgeson, 2012).

2.5.5. Evrimsel Kuram

Evrimsel Kuram, cinsiyet farklılıklarını açıklamak için yıllarca süren evrimsel süreci ve genetik değişimi ele almaktadır (Dökmen, 2014). İnsanoğlunun neslini devam ettirmesi başarılı bir üretime bağlıdır. Bu nedenle üreme her insan için bir amaçtır ancak insanoğlu bu amacını yerine getirirken bilinçli ve aktif olması gerekli değildir. Bu amacı bütün türler içerisinde insanoğlu yeni nesiller sağlayarak gerçekleştirmiş tek türdür (Blakemore ve diğ., 2009). İnsanoğlu genlerinin devamını sağlayarak yaşamını devam ettirmek ister ve davranışları bu amaç içindir. Bu amaç doğrultusunda kadın ve erkeğin

yaşamını devam ettirebilmesi için farklı uyum problemleri vardır ve bunların çözülmesi için kadın ve erkek farklı evrimleşir (Helgeson, 2012).

Kadın ve erkeğin üremeyi başarıyla gerçekleştirebilmesi için farklı görevleri vardır ve üreme görevlerindeki cinsiyet farklılıkları cinsiyet rollerindeki farklılaşmayı sağlamıştır (Trivers, 1972). Kadın ve erkek evrimleşme sürecinde ayrı üreme özelliklerine sahip olduklarından farklı uyum problemleriyle karşılaşır. Birçok türde olduğu gibi kadın eş adayı erkeği seçer ve seçilen erkek diğer erkeklerle mücadele eder. Buradaki farklı psikolojik stratejilerden kaynaklanan cinsiyet farklılıkları erkeğin mücadelecî yönünün fiziksel olarak güçlü rolleri üstlendiğini kadının ise bebek bakımı gibi ailevi rolleri üstlendiğini gösterir (Geary, 2010). Kadın ve erkek psikolojik ve fiziksel olarak farklı uyum problemleriyle karşılaşmış ve bu problemleri yenmek için farklı durumlara uyum sağlamaya çalışmışlardır. İnsanlar fiziksel ve psikolojik olarak farklı durumlara uyum sağlamak zorundadırlar ve bu zorunluluklara uyum sağlama gerekliliği toplumsal cinsiyet rollerinin farklılaşmasını gerekli kılmaktadır (Buss, 1995).

2.5.6. Sosyal Rol Kuramı

Alice Eagly (1987), tarafından oluşturulan Sosyal Rol Kuramı cinsiyet benzerliklerini ve farklılıklarını içermektedir. Wendy Wood ve Amenda Diekman'ın katkılarıyla güncelleştirilmiştir (Eagly ve diğ., 2000). Sosyal Rol Kuramı, cinsiyet farklılıklarının sosyal davranışlar ve kişilik özellikleriyle ilişkisini araştırmak için yapılan meta analiz çalışmalarının bulguları sonucunda ortaya konmuştur. Meta analiz çalışmaları sonucunda çeşitli davranışların cinsiyet farklılıklarıyla ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Blakemore ve diğ., 2009).

Sosyal Rol Kuramı, kadın ve erkeğin bireysel olarak niçin farklı davrandıklarından ziyade toplumsal koşulların kadın ve erkeğin davranışlara etkisine odaklanır (Helgeson, 2012). Kadın ve erkek farklı olaylar karşısında neden benzer ya da farklı davranışlar sergilerler? Sosyal Rol Kuramı bu tür soruları cevaplamaya çalışır (Eagly, 1987; Eagly ve diğ., 2000). Kadın ve erkek arasındaki davranış farklılıklarının nedeni olarak kadın ve erkeğe toplum tarafından atfedilen farklı sosyal roller gösterilmektedir (Wood ve Eagly, 2002). Sosyal Rol Kuramı'na göre kişilik özelliklerindeki çeşitlilikler de kadın ve erkeğe ait rol farklılıklarından kaynaklanmaktadır (Eagly, 1987). Ayrıca, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıklarda kadın ve erkeğe farklı görevler verilmesine yol açmaktadır (Wood ve Eagly, 2002).

Sosyal ve psikolojik süreçlerin aracı etkisiyle sosyal roller kadın ve erkeğin davranışlarında farklılıklar göstermesine neden olmaktadır. Bu sosyal ve psikolojik süreçler cinsiyet rollerin oluşumunu sağlamaktadır (Eagly ve Karau, 2002). Sosyal rollerin bireylerin davranışlarına rehberlik etmesinden sonra kadın ve erkeğe kendilerine özgü mesleki ve ailevi roller gibi cinsiyet rolleri yerleşmektedir. Bu davranışların oluşumuna çeşitli gelişimsel ve sosyal süreçlerin yanında sosyal etkileşim ve bireylerin kendi öz-düzenlemeleri aracılık etmektedir. Üstelik, hormonal değişiklikler gibi biyolojik süreçler de bu davranışların oluşumuna katkı sağlamaktadır (Eagly, Wood ve Johannesen-Schmidt, 2004).

Bireysel cinsiyet rol görevlerinin yerine getirilmesi toplumsal cinsiyet rollerinin ortaya çıkmasını sağlar ve kadın ile erkeğe dair cinsiyet kalıp yargıların oluşmasına olanak tanır. Kadına dair kalıp yargılar; topluma uyumlu davranışlar, ailevi görevler ve emir alıcı davranışlar erkeğe dair kalıp yargılar; baskın bir karaktere sahip olmak, iş rollerini yerine getirilmesi ve ailenin geçimi için para kazanılması gibi rollerdir. Bütün bu cinsiyet kalıp yargıları kadın ve erkeğin cinsiyet rollerini başarılı bir şekilde yerine getirmesini sağlar. Cinsiyet rolleri çocuklukta kazanılır ve çocukluktan yetişkinliğe geçiş aşamasında genişletilir (Eagly ve diğ., 2000).

2.5.7. Sosyal Bilişsel Kuram

Sosyal Bilişsel Kuram, cinsiyet rolleri kazanımında bilişsel süreçlerin bir faktör olduğunu ancak aile ve akran grubu gibi sosyal faktörlerinde öneminin yadsınamayacağını vurgulamaktadır (Helgeson, 2012). Sosyal Bilişsel Kuram, içerisinde sosyal ve bilişsel faktörleri bulundurmaktadır. Diğer kuramlardan farklı olarak cinsiyet rollerinin gelişiminde çeşitli faktörlerin karşılıklı etkileşimlerine odaklanır. Cinsiyet rollerinin gelişiminde, düzenlenmesinde ve şekillendirilmesinde bütün olarak ne çevresel ve sosyal faktörler ne de biyolojik zorunluluklar etkilidir. Cinsiyet rollerinin gelişiminde bu süreçler birbirinden ayrılamaz (Bussey ve Bandura, 1999).

Sosyal Bilişsel Kuram, cinsiyeti gelişimini üçlü karşılıklı nedensellik bakımından ele almaktadır. Bu model, kişisel etkiler, davranış örüntüleri ve çevresel etmenleri içerir. Kişisel faktörler cinsiyet rolleriyle ilgili fikirleri, yargısal ve davranışsal standartları içerir. Davranışsal örüntü cinsiyet rolleriyle ilişkili etkinlik tarzlarını içermektedir. Çevresel etmenler ise günlük yaşamda karşılaşılan sosyal ağları içerir. Bütün bu etmenler birbirleriyle etkileşim halindedir. Her bir faktörün etkisi sosyokültürel sınırlama, fikir, etkinlik ve durumlara bağlıdır. Sosyal Bilişsel Kuram, cinsiyet

rollerinin gelişiminin de üç yol sunar. Bunlar; taklit etme ve gözlem, cinsiyet rollerinin gelişiminde doğrudan yaşantı ve cinsiyet rollerinin doğrudan öğretimidir. Bu süreçlerin her birinin bazı gelişim dönemlerinde etkileri farklılık gösterir (Bussey ve Bandura, 1999).

2.6. Evliliğe İlişkin Tutumlara Dair Araştırmalar

Thornton (1989), Amerika'da 1950'li yılların sonlarından 1980'li yılların ortalarına kadar aile kurumuna karşı tutumlardaki devam eden değişimleri incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre evliliğe ilişkin tutumlardaki en önemli değişimler 1960'lı yıllarda meydana gelmiştir. Bu zaman diliminde evlilik, boşanma, çocuk sahibi olma, cinsiyet rolleri ve evlilik dışı cinsel deneyim gibi evlilikle ilgili konularda önemli değişiklikler olduğu görülmüştür. 1980'li yıllarda ise evlilik kurumu, boşanma, cinsiyet rolleri ve çocuk sahibi olma gibi evlilikle ilgili önemli konularda sadece cinsiyet rollerinde önemli değişiklikler olmuş ve eşitlikçi rollere doğru kaymalar meydana gelmiştir.

Jennings ve diğerleri (1992) tarafından yapılan çalışmada aile içindeki çatışmaların, aile yapısının ve cinsiyetin evliliğe ilişkin tutumlara etkisini incelemiştir. Araştırmaya yaş aralığı 18-22 olan, ailesi boşanmamış 273 ve ailesi boşanmış 67 birey katılmıştır. Araştırma bulgularına göre aile içerisinde tartışma yaşanan bireylerin evliliğe ilişkin tutum puanları düşük çıkmıştır. Üstelik, aile içerisinde tartışmalar arttıkça evliliğe karşı olumlu tutumlar azalmaktadır. Erkeklerin kızlara oranla, ailesi boşanmış bireylerin ailesi boşanmamış bireylere oranla evliliğe ilişkin olumlu tutum seviyeleri daha düşüktür.

Laner ve Russel (1994), evlilik eğitim programlarının üniversite öğrencilerinin evliliğe dair beklentilerini etkileyip etkilemediğini test etmişlerdir. Katılımcılara deneysel çalışma başlamadan önce ideal evlilikten yüksek ve düşük beklentilerinin neler olduğunu ortaya koymaları istenmiştir ve bu sonuçlar doğrultusunda 32 maddelik bir beklenti formu oluşturulmuştur. Yapılan deneysel çalışma sonucunda kadınların yüksek beklenti içinde oldukları yakın arkadaşlık, aşk, ev işlerinde sorumluluklarının paylaşılması ve karşılıklı saygı özelliklerinden beklentilerde ön-test sonuçlarına göre son-test sonuçlarında manidar düzeyde azalma görülmüştür. Erkeklerde ise aşk beklentisi manidar derecede düşerken ev işlerinde sorumluluklarının paylaşılması ve ilişkilerde eşitlik özelliklerinden beklentiler ön-test sonuçlarına göre son test sonuçlarında manidar derecede bir artış görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre

evlilikten yüksek beklentiler eğitim sonunda çok az bir değişme göstermiştir. Bekar üniversite öğrencilerinin hala evlilikten yüksek beklentileri bulunurken evlilikleri en az 10 yıldır devam eden bireylerin evlilikten beklentileri daha düşük düzeydedir.

Cohan ve Kleinbaum (2002) tarafından yapılan çalışmada evlilik öncesi birlikte yaşamının evlilik ilişkisindeki iletişime etkisi incelenmiştir. Çalışmaya ilk evliliklerini yapmış evliliğinin ilk 2 yılındaki 92 çift katılmıştır. Araştırma bulgularına göre evlilik öncesi birlikte yaşayan bireylerin evliliklerinde istikrarsız oldukları ortaya çıkmıştır. Evlilik dışı birlikte yaşayan bireyler evlilik dışı birlikte yaşamayan bireylere göre daha az problem çözme becerilerine sahiptirler ve destekleyici davranışları daha az göstermektedirler.

Mutlu (2004) tarafından üniversite gençliğinin evlilik ve aile kurumuna yaklaşımına yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya Fırat Üniversitesinde öğrenim gören 212 (155 erkek, 57 kız) öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaklaşımlarının belirlenmesi için anket formu şeklinde 54 soru sorulmuştur. Araştırma bulgularına göre gençlerin çoğunluğunun (%84.9) evleneceği kişiyi kendilerinin belirleyeceğini ve daha sonra ailenin onayını alacağını belirtmiştir. Katılımcıların yarıdan fazlası (%55.7) daha önce flört etmiş birisiyle evlenir misiniz sorusuna hayır cevabı vermiştir. Evlilikte çok eşliliğe dair soruya ise katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%75.9) onaylamadıklarını belirtmişlerdir. Evlenebilme koşulu olarak ise mezun olmak, uygun bir eş adayı bulmak ve iş bulma gibi kategorilerin frekansları birbirine yakın çıkmıştır. Evliliğin neden önemli olduğuna dair soruya ise katılımcıların yarıya yakını (%45.3) sevdiği kişiyle hayatı paylaşmak olarak cevaplamışlardır. Gençlerin anlaşamayan çiftlerin boşanması uygun mudur sorusuna görüşleri ise yarıdan fazlası (%58.5) olumlu yaklaşmışlardır.

İşmen-Gazioğlu (2006) tarafından genç yetişkinlerin evlilik ve aile hayatına ilişkin görüşlerini değerlendirmek amacıyla yapılan çalışma 546 üniversite ve tezsiz yüksek lisans öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan 109 maddelik bir anket kullanılmıştır. Değerlendirmeler sonucu erkeklerin ve kızların fazla puan aldıkları maddeler farklılaşma göstermektedir. Erkeklerin fazla puan aldıkları maddeler şu şekilde sıralanmıştır; evlilik dini bir zorunluluktur, boşanmak günahdır ve evlilikte eşitlik olmaz. Kadınların fazla puan aldıkları maddeler; eşler tüm işleri paylaşmalıdır, evlilikte erkek mutlaka yaşça büyük olmalıdır, eşler birbirine arkadaşça davranmalıdır ve her iki eşte çalışmalıdır şeklinde sıralanmıştır.

Manning ve diğerleri (2007), gençlerin evlilik dışı birlikte yaşama ve evlilikten beklentilerini incelemiştir. Araştırmaya hiç evlenmemiş veya karşı cinsten birisiyle

evlilik dışı birlikte yaşamamış 1.293 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre gençlerin evlilikten beklentileri evlilik dışı birlikte yaşama ilişkin beklentilerinden daha açık ve nettir. Araştırma sonucuna göre gençler ileride yaşamlarının bir bölümünde evlilik dışı birlikte yaşamaya olumlu bakarken evlilik dışı birlikte yaşamın evliliğin yerini almasının nadiren olabileceğini ifade etmişlerdir.

Pınar (2008), üniversite son sınıf öğrencilerinin evliliğe bakış açısını belirlemek için bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi son sınıf öğrencilerinden ilişkisi olan 70 öğrenci alınmıştır. Katılımcıların %4.3'ü nişanlı, %88.6'sı sözlü, %7.1'i partneri ile birlikte yaşamaktadır. Araştırma bulgularına göre en uygun evlilik yaşı olarak 25-29 aralığı olduğu, katılımcıların eş adaylarında aradıkları özelliklerin eğitilmiş ve iyi huylu olma olduğu, evlenmeye karar verdikten sonra aile onayının alınması gerektiği ve internet üzerinden tanışılarak yapılan evliliklere ilişkin frekanslar yüksek çıkmıştır. Araştırmaya katılan gençlerin birçoğunun evlilikte iletişim problemleri yaşanması durumunda çözebileceklerine inanırken cinsel sorunları çözebilecekleri konusunda kendilerine güvenmedikleri ve evlilik öncesi cinsellik konusunda eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Sezen-Sürerbiçer (2008) tarafından boşanmış bireylerin deneyimlerine göre evlilik eğitimi gereksinimi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara da ikamet eden boşanmış 92 (58 kadın, 34 erkek) kişiden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular araştırmaya katılanların tamamına yakını (%98.9), evlilik öncesi eğitim programı almadığını ancak birçoğu (%81.5), evlilik eğitimi programı almış olsalardı problemleri daha kolay çözeceğine inanmaktadır. Yine katılımcıların tamamına yakını (%95.7), evlenmeden önce bireylerin evliliğe dair eğitim alma gerekliliklerini vurgulamışlardır. Üstelik evlilik eğitimi programında evlenecek bireylerin birbirlerini tanıması gerektiğinin önemi, evliliği etkileyecek tutum ve davranışların neler olduğu, evlilik kurumunda anne baba ile ilişkiler, problem çözme becerileri ve etkili iletişim becerilerinin nasıl kullanılacağına dair bilgilerin ve etkinliklerin bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir.

İçağasıoğlu-Çoban (2009) tarafından ergenlik döneminde gerçekleştirilen evliliklerin kadınlar tarafından nasıl algılandığını ve anlamlandırıldığını belirlemeye yönelik nitel bir çalışma yapılmıştır. Araştırma ergenlik döneminde evlilik yapan 12 kadın ile sorun merkezli görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kadınların evlilik sürecini evlilik oyunu oynamak gibi algıladıkları, eşleri ile iletişim problemleri yaşadıkları, çoğu zaman eşlerinden çekindikleri, çocuk yapmak ve çocuk

bakımı gibi görevleri üstlenirken birçok güçlükle karşılaştıkları ve kendilerinin aciz hissettikleri bulgularına ulaşılmıştır.

Süleymanov (2009), çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri üzerine derleme çalışma yapmıştır. Türk toplumlarında meydana gelen değişimler somut veriler üzerinden incelenmiştir. Küreselleşme sürecinde meydana gelen değişimlerin Türk toplumlarında aileye bakışı ve ailenin önemini değiştirdiği belirtilmiştir. Geleneksel Türk aile yapısında meydana gelen değişimler, yabancılarla evlenme sayısındaki artış, evlilik dışı birlikte yaşama eğilimi ve boşanma oranlarındaki artış Türk toplumlarının yadsınılamaz bir gerçeği olduğu vurgulanmıştır.

Türkarıslan ve Süleymanov (2010) tarafından Azerbaycan ve Türkiye’de üniversite son sınıf öğrencilerinden 530 Azerbaycan örnekleminde, 1680 Türkiye örnekleminde öğrencinin evlilik hakkındaki görüş ve düşünceleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Yaş değişkeni açısından bakıldığında her iki ülkenin erkekleri de kendilerine en uygun evlenme yaşı olarak 25-29 aralığını seçerken bu durum kız öğrencilerde farklılık göstermektedir. Nitekim Azerbaycanlı kız öğrenciler kendileri için en uygun yaş aralığını 22-25, Türkiye örnekleminde kız öğrenciler ise kendilerine en uygun yaş aralığını 25-29 olarak belirtmişlerdir. Eş adayında bulunması gereken özellikler bakımından ise iki örneklem grubundaki erkek öğrenciler birbirine benzer olarak iyi huy ve güzellik özellikleri ön plandayken kız öğrencilerde iyi bir huy, iyi bir iş ve iyi bir aileye mensubiyet özellikleri ön plandadır. Evlilik dışı birlikte yaşam konusunda Türk öğrenciler daha olumlu bakarken Azerbaycanlı öğrenciler bu konuda tutucu bir davranış sergilemektedirler. Çocuk sayısı bakımından kızlar daha az çocuk isterken erkekler daha fazla çocuk istemektedir. Boşanma açısından bakıldığında ise her iki ülkenin öğrencileri de evlilikte anlaşma olmaması durumunda bu duruma olumlu bakmaktadır ancak erkekler boşanma konusunda kızlara oranla daha katı bir tutum içerisindedirler.

Willoughby (2010) tarafından ergenliğe geçiş döneminde evliliğe ilişkin tutumların değişip değişmediğine dair boylamsal bir çalışma yapılmıştır ayrıca evliliğe ilişkin tutumlar ile aile yapısı (boşanmış veya boşanmamış aile), gençlerin eğitim isteği, etnik köken ve cinsiyet arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bireylerin yaşları arttıkça evliliğe verdikleri önem artmış ve genç yetişkinliğe geçişte bireylerin evlenme beklentisi içerisinde olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre evliliğe ilişkin tutumların yıllara göre değiştiği ve sabit kalmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Kızların evliliğe ilişkin tutumları daha olumlu olup, kariyerlerinden fazla evliliğe önem verdikleri görülmüştür.

Aile yapısı ile evliliğe ilişkin tutum arasında düşük bir ilişki bulunmuştur ancak bu ilişki anlamlı değildir. Araştırma bulgularına göre gençlerin ortalama 25 yaş civarında evlilik beklentisi içinde oldukları sonucu da ortaya çıkmıştır.

Hamamcı, Buğa ve Duran (2011), üniversite öğrencilerinin evlilik yaşantısı ile ilgili bilgi kaynaklarını ve evlilik öncesi eğitim ihtiyaçlarını incelemişlerdir. Araştırmaya Gaziantep Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde eğitimlerine devam eden 325 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin evlilik yaşantısı ile ilgili bilgileri arkadaşlarından, evli insanları gözlemleyerek ve izledikleri televizyon programlarından öğrenmektedirler. Araştırma da öğrencilerin en fazla ilişki geliştirme programının içeriğinde çiftler arasındaki ilişkileri güçlendirme, iletişim becerilerini geliştirme, anne baba olmayı öğrenme ve boşanmanın önüne geçilebilmesi için gerekli becerilerin olmasını istemişlerdir. Katılımcıların birçoğu evlilik öncesi ilişki geliştirme programlarına katılmak istemektedir ve bu programların ilişkileri olmadan kendilerine uygulanmasının daha yararlı olacağını düşünmektedirler. Ayrıca evlilik öncesi ilişki geliştirme programına katılma konusunda kızlar ile erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulgusuna ulaşılmıştır. Kızlar evlilik öncesi eğitim programına katılma konusunda daha isteklidirler.

Bener ve Günay (2013) tarafından Karabük Üniversitesinde öğrenim gören 931 (403 kız, 528 erkek) öğrenci ile yapılan çalışmada gençlerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumlarını incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin evliliğe ve aile yaşamına ilişkin tutumları hem cinsiyete hem de öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda üniversite de eğitimlerine devam eden öğrencilerin evlilik ve aile yaşamına duyarlı olduğu ve olumlu baktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre üniversite birinci sınıfta devam eden öğrenciler diğer sınıflarda öğrenimini devam ettiren öğrencilere göre evliliğe daha geleneksel bakmaktadır.

Köroğlu (2013), üniversite öğrencilerinin evlilik, aile ve boşanma konusundaki düşünce ve fikirlerinin neler olduğu ve nasıl şekillendiği incelemiştir. Araştırmaya Karabük Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde öğrenimlerine devam eden 570 (366 erkek, 204 kız) öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre kızlar için uygun evlenme yaşı 22-24, erkekler için 25-29 arasındadır. Öğrencilerin evlilik kararı alması için önemli kriterlerin eğitimlerini tamamlamak, ekonomik özgürlüğe kavuşmak ve iyi bir iş sahibi olmak yönünde sonucuna ulaşılmıştır. Gençler evleneceği kişiyle evlilik kararını beraber almayı ancak sonradan anne-babalarının izinlerini almayı

düşünmektedirler. Bireylerin tanışarak evlenme isteği en yüksek oranda tercih edilen evlilik türü olmuştur. Sanal ortamda biriyle tanışarak evlenmeye olumlu bakılırken tv programlarından evlenmek olumlu karşılanmamaktadır. Gençler önceden duygusal ilişki yaşamış kişilerle evliliğe sıcak bakarken nişanlıyken ayrılmış kişilerle evliliğe sıcak bakmamaktadırlar. Gençler için hem dini nikahın hem de resmi nikahın önemli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Manap, Kassim, Hoesni, Nen, Idris ve Ghazali (2013) tarafından Malezya'da yaşayan genç bekar bireylerin evliliğe dair amaçları incelenmiştir. Araştırmanın verileri 10 farklı üniversiteden toplanmış ve araştırmanın örneklemini üniversitelerde öğrenimine devam eden 27 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda üç ana tema ortaya çıkmıştır. Bunlar; din, biyolojik birleşim ve psikolojik ihtiyaçların giderilmesidir. Araştırma sonuçlarına göre en önemli bulgu dini görevleri yerine getirmenin evlenmenin ilk amacı olduğu ortaya çıkmıştır. Birlikte yaşama gibi biyolojik ihtiyaçların yerine getirilmesi ve sevdiğiniz insanla beraber yaşayarak mutlu olma gibi ihtiyaçların giderilmesi de diğer amaçlar olarak ortaya çıkmıştır.

Hauser (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada cinsiyet, romantizm, evlilik mitleri ve bağlanma stilleri ile evliliğe ilişkin tutumlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma 40 (9 erkek, 31 kız) öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre değişkenler arasında anlamlı bir farklılık yoktur ancak erkekler kızlara oranla daha az romantik, daha çok evliliğe ilişkin mitlere sahip ve daha kaygılı bağlanma yaşadıkları bulgularına ulaşılmıştır.

Haskan-Avcı (2014) tarafından üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilerde problem yaşadıkları ve eğitim almak istedikleri konular incelenmiştir. Araştırmaya Ankara'da farklı üniversitelerde eğitimlerine devam eden 366 (210 kız, 156 erkek) öğrenci katılmıştır. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu ile toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin ilişkilerinde en fazla yaşadığı problem alanları; iletişim, çatışma çözme, farklılıkları kabul, romantizm-cinsellik ve sosyal destektir. Öğrencilerin en fazla problem yaşayacaklarını düşündükleri konular; romantizm- cinsellik, farklılıkları kabul, iletişim, çatışma çözme ve sosyal destek olarak sıralanmıştır. Eğitim alınmak istenen konular; iletişim, çatışma çözme, farklılıkları kabul, romantizm-cinsellik ve sosyal destek olarak ifade edilmiştir.

Huang ve Lin (2014), Tayvanlı farklı aile tipleri ve farklı cinsiyetteki üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarını karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırmaya 4 farklı üniversiteden 1113 (487 erkek, 626 kız) öğrenci katılmıştır.

Araştırma bulgularına göre eğer evlilikteki anne baba çatışmaları şiddetli değilse öğrencilerin evliliğe karşı tutumları olumludur. Ayrıca öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumları ile ailevi çatışmalar arasında negatif bir ilişki vardır. Ailevi çatışmalar olsa bile erkeklerin evliliğe karşı tutumları kızlara göre daha olumludur. Son olarak ise evlilikte tartışmalar ne kadar artarsa evliliğe karşı olumlu tutumlar o kadar azalmaktadır.

Evliliğe ilişkin tutumlara dair yapılan çalışmalarda bazı sosyo-demografik ve psikososyal değişkenlerin evliliğe ilişkin tutumlarla ilişkisi incelenmiştir. Genel olarak evlilik tutumlarına ilişkin çalışmalarda veri toplama yöntemi olarak anketler seçilmiştir. Elde edilen sonuçlarda cinsiyet farklılıklarının evliliğe ilişkin tutumları büyük ölçüde etkilediği görülmektedir. Yapılan araştırmalarda evliliğe ilişkin tutumları etkileyen birçok faktör vardır. Bunlar: yaş, cinsiyet, ekonomik durum, eğitim durumu, evlilik dışı birlikte yaşam, evlilik öncesi evliliğe dair alınan eğitimler ve ailevi özellikler olarak sıralanabilir. Bütün kültürlerde ailelerin evlilik kurumuna değer verdiği ancak evlilik de önemli olan durumların değiştiği gözlenmiştir. Araştırmalarda en çok evlilikte ideal yaş, evlilikten beklentiler, cinsiyet farklılıkları, evlilik kararı almak için oluşması gereken şartlar, ailenin tutumu gibi durumların evliliğe ilişkin tutumlara etkileri incelenmiştir. Sonuç olarak incelenen araştırmalarda, araştırma bulguları kimi zaman birbirlerini destekler nitelikteyken kimi zaman ise birbirleriyle tutarlı olmayan bulgularda mevcuttur.

2.7. Eş Seçme Stratejilerine İlişkin Araştırmalar

Buss (1989), 37 kültürde eş seçiminde cinsiyet farklılıklarının etkisini evrimsel yaklaşımın hipotezi açısından test etmiştir. 6 farklı kıta yer alan 33 ülkeden ve 5 farklı adadan veriler toplanmıştır. Araştırmaya toplamda 10.047 kişi katılmıştır. Araştırma bulgularına göre araştırmada yer alan bütün kültürlerde erkekler potansiyel eş adayının yaş olarak kendilerinden küçük olmasını istemiştir. Polonya, Hindistan ve İsveç kültürleri hariç bütün kültürlerde fiziksel çekicilik özelliği açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkekler fiziksel çekiciliği kadınlardan daha fazla önem vermiştir. İran, Endonezya, Çin, Hindistan, Tayvan ve İsrail'in bir bölümü olan Filistin'de bekaret kavramı önemliyken Norveç, İsveç, Hollanda, Fransa, Almanya ve Fransa'da bekaret kavramı önem arz etmemiştir. Eş seçiminde kadınlar için ekonomik güç erkeklerden daha önemlidir. Erkekler için ise verimlilik eş seçimi için kadınlardan daha ön

plandadır. Kùltürler arası araştırmanın bu sonuçlar eş seçiminde evrimsel yaklaşım kanıtlanması açısından güçlü bulgular niteliğindedir.

Regan, Levin, Sprecher, Christopher ve Cate (2000), erkek ve kadınların kısa süreli cinsel ilişki yaşamaya aday bireylerdeki ve uzun süreli duygusal ilişki yaşamaya aday bireylerdeki istenilen özellikleri incelemişlerdir. Katılımcıların yaklaşık yarısı üniversite eğitimlerine ilk yılında olan toplam 561 (308 kız, 253 erkek) öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada katılımcılara kısa süreli ve uzun süreli ilişkilerde potansiyel eş adaylarında bulunulması istenilebilecek 23 özelliğin bulunduğu bir form verilmiştir. Form ile elde edilen bulgulara göre uzun süreli duygusal ilişkilerde eş adaylarında bulunması istenilen ilk beş özellik: *dürüst olma, kibar ve cana yakın olma, sağlıklı olma, sosyal olma ve iyi bir mizah anlayışına sahip olma* şeklindedir. Kısa süreli cinsel ilişkilerde istenilen beş özellik ise *dürüst olma, sağlıklı olma, kibar ve cana yakın olma, sosyal olma ve fiziksel çekicilik* biçiminde sıralanmıştır. Katılımcılar zeka ve kişilik özellikleri gibi içsel vasıfları zenginlik ve fiziksel çekicilik gibi dışsal vasıflara göre daha fazla önem vermektedirler. Erkek ve kız öğrenciler arasında ki en önemli fark ise erkek öğrenciler cinsel olarak çekiciliğe daha fazla önem verirken kızlar sosyal statüye erkeklerden daha fazla önem vermektedir. Kısa süreli ilişkilerde hem kadınlar hem de erkekler dış görünüş, fiziksel çekicilik ve atletik olma gibi özelliklere önem verirken uzun süreli duygusal ilişkilerde hem kadınlar hem de erkekler birbirlerine benzerlik ve zeki olma, dürüstlük ve sıcakkanlı olma gibi kişilik özelliklerine daha fazla odaklanmışlardır.

Bacanlı (2001) tarafından üniversite öğrencilerinin eş tercihleri incelenmiştir. Araştırmanın amacı eş seçiminde evrimsel yaklaşımın hipotezlerini test etmek ve eş adayındaki özellikleri belirlemektir. Araştırma verileri iki farklı şehirden toplanmıştır. Verilerin toplandığı ilk grup Ankara ilinde Ankara Üniversitesi'nde eğitimlerine devam eden 120 (59 kız, 61 erkek) öğrenciden oluşmuştur. Verilerin toplandığı ikinci grup ise Konya ilinde Selçuk Üniversitesi'ne devam eden 100 (51 kız, 49 erkek) öğrenciden oluşmuştur. Araştırma bulgularına göre özelliklerin önem derecelemelerinde karşılıklı aşk Ankara grubunda ilk sırada Konya grubunda ikinci sırada yer almaktadır. Güvenilir kişilik ise Ankara grubunda ikinci sırada yer alırken Konya grubunda ilk sıradadır. En son sırada ise erkekler için maddi gelir yer alırken kızlar için ise fiziksel görünüştür. Erkekler, *eş adayında iyi yemek yapma, bakire olma, yuva ve çocuk sahibi olma isteği, dış görünüş güzelliği ve dini inanç benzerliği* gibi özelliklere kızlardan daha çok önem vermişlerdir. Kızlar ise *sosyal olma, benzer eğitim geçmişine sahip olma, iyi maddi*

gelire sahip olma, güvenilir bir kişiliğe sahip olma, iyi sosyal statü ve mevki sahibi olma, öğrenim düzeyi ve zeki olma gibi özelliklerini daha fazla önem vermişlerdir. Bu araştırmada, erkeklerin önemsedikleri özelliklerin daha çok geleneksel, kızların önemsedikleri özelliklerin modern kültüre uygun olduğu gözlenmiştir.

Buss ve diğerleri (2001), kültürel değerlerin evriminin 50 yıllık süreçte eş seçimine etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın verileri çeşitli coğrafi bölgelerde 1939 yılında 628 kişiden, 1956 yılında 120 kişiden, 1967 yılında 566 kişiden, 1977 yılında 316 kişiden, 1984 ve 1985 yılında 1496 kişiden ve 1996 yılında 607 kişiden toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre 57 yıllık süreçte çeşitli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu süreçte hem kadınlar hem erkeklerin eş seçiminde fiziksel çekiciliğe verdiği önem artmıştır. Hem kadınların hem de özellikle erkeklerin ekonomik güce eş seçiminde verdikleri değer artmıştır. Ev işlerindeki becerilerin önemi erkekler için azalmıştır. Her iki cinsiyet grubunda karşılıklı uyuma ve aşka verdiği değer artmıştır. Üstelik 1996 yılında her iki cinsiyet grubunun da eş seçimindeki aradığı özellikler birbirine benzerlik göstermiştir.

Buunk ve diğerleri (2002), çeşitli yaş gruplarındaki kişilerin ve farklı cinsiyet gruplarının eş seçim kriterlerini incelemişlerdir. Araştırmaya 70 erkek ve 67 kadın katılmıştır. Araştırma da yaşın etkisini ölçmek amacıyla beş kategori oluşturulmuştur. 20, 30, 40, 50, 60'lı yaşlardaki bireyler kendi içlerinde kategorileştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre kadınlar erkeklere oranla ekonomik gücü ve eğitim düzeyini daha fazla önemsemektedir. Yaş açısından bakıldığında ise 40'lı 50'lili ve 60'lı yaş gruplarındakiler eş adaylarının kendi eğitim düzeylerinden yüksek olmasını isterken 20'li ve 30'lu yaş gruplarındakiler ise eş adaylarının eğitim düzeylerinin kendilerinkiyile benzer olmasını istemişlerdir. Erkekler potansiyel eş adaylarında fiziksel çekiciliği kadınlara göre daha çok önemsemiştir. Kadınlar ise potansiyel eş adaylarında özgüven duygusunun olmasını erkeklere göre daha fazla istemektedir. Kadınlar potansiyel eş adayı erkeğin kendinden zeki olmasına önem vermektedir. Yaş kategorisi açısından incelendiğinde ise 60'lı yaşlardaki bireylerde eş adaylarının kendilerinden zeki olması gerektiği yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Kadın ve erkeklerin baskınlık konusunda eş adaylarında aradığı özellikler eşit baskınlığa sahip olma yönündedir. Son olarak ise sosyal statüye bakıldığında kadınlar erkeklere göre eş adaylarının iyi bir sosyal statüde olmasına önem vermişlerdir.

Ondaş (2007) tarafından üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmanın verileri Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve

Hacettepe Üniversitesinde eğitimlerine devam eden 523 (247 kız, 266 erkek) öğrenciden toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kız ve erkek öğrencilerin tamamına yakınının evlenmek istedikleri eş adaylarındaki özellikler şu şekilde sıralanmıştır: *evleneceğim kişi cana yakın olmalı, evleneceğim kişi hoşgörülü olmalı, evleneceğim kişi dürüst olmalı, evleneceğim kişi kültür sahibi olmalı, evleneceğim kişi çalışkan ve becerikli olmalı*. Her iki cinsiyet grubunun da istemediği özellikler: *evlilikte kadının eğitim seviyesinin daha yüksek olması, evlilikte kadının yaş olarak daha büyük olması ve evlenilecek kişinin ün sahibi olması* biçiminde sıralanmıştır. Kadınların eş adaylarında iyi bir meslek sahibi olması, kendi ekonomik gücünün olması, dini görev ve sorumluluklarını yerine getiren biri olması ve evlilikte eğitim farkı olmaması özelliklerini erkeklerden daha çok istemektedir. Eş adaylarında evliliğe engel olacak durumlara bakıldığında eş adayının evlenilecek bireyle *aynı cinsten olması, eş adayının umursamaz olması, eş adayının yakın akraba olması, eş adayının sinirli olması ve eş adayının sorumluluk almaktan korkması* hem kız hem de erkek öğrenciler tarafından evliliğe engel olarak görülmektedir. Eş adayları arasındaki mezhep farklılığı ve eş adaylarından birinin çocuk sahibi olmalarını engelleyecek bir durumun olması çoğunlukla evliliğe engel teşkil edecek bir durum olarak görülmemektedir.

Yıldırım (2007), üniversite öğrencilerinin eş seçme kriterlerini incelemiş ayrıca Türk kültüründe cinsiyete dayalı eş seçme kriterleri araştırmış, evrimsel yaklaşım ve sosyal rol kuramının eş seçme sürecindeki geçerlilikleri test etmiştir. Araştırmanın katılımcı grubu Hacettepe Üniversitesinde eğitimlerine devam eden 732 kız, 394 erkek son sınıf öğrencisinden oluşmuştur. Araştırma bulgularına göre eş adayında istenen özellikler: *güvenilir, dürüst, kişilikli, sadakatli, sözünü tutan, sevgi potansiyeli yüksek, anlayışlı, saygılı, güçlü karakterli, değer bilen, destekleyici, cinsel olarak uyumlu, paylaşımcı, kültürlü, açık görüşlü, iletişim becerisine sahip, iyi muhabbet etme ve özverili olma* şeklindedir. Bu sonuçların elde edilmesinde hem kız hem de erkek öğrenciler birbirine yakın cevaplar vermesi olarak görülmüştür. Eş adayında istenilmeyen 20 özellik: *yalancı olma, ilgisiz olma, art niyetli olma, sadakatsiz olma, gözü dışarıda olma, eşcinsel olma, zayıf karakterli olma, anlayışsız olma, şiddet kullanma eğilimine sahip olma, nankör olma, pis olma, kaba olma, düşük zihinsel potansiyele sahip olma, sinsiz olma, suçlayıcı olma, itici olma, dar görüşlü olma, engelleyici olma, kendini kontrol edememe ve cinsel taciz eğilimi davranışına sahip olma* biçimindedir.

Bugay ve Tezer (2008) tarafından üniversite öğrencilerinin potansiyel eş adaylarındaki istediği özelliklerin boyutları ve bu boyutların cinsiyete göre farklılıkları incelenmiştir. Katılımcılar Orta Doğu Teknik Üniversitesinde lisans eğitimine devam eden 252 kız, 215 erkek öğrenciden oluşmuştur. Öğrencilere potansiyel eş adayında aradıkları özellikleri içeren 44 maddeden oluşan 5'li Likert tipinde bir form uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda 21 maddelik 6 faktörden oluşan eş adaylarında istenilen bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu faktörler: çekicilik (seksi, cinsel, tutkulu ve çekici), güvenilir (güvenilir, dürüst, sadık ve içten), özgüven (kendine güvenen, olgun, kararlı ve girişken), dışadönüklük (mizah, sportif, eğitilmiş, sağlıklı ve zengin), aile/politik görüş benzerliği (politik görüş benzerliği ve aile yapısındaki benzerlikler) ve başatlık (baskın ve popüler) şeklinde sıralanmıştır. Araştırma bulgularına göre kız öğrenciler evlenecekleri eş adayının özgüven, dışadönüklük, aile/politik görüş benzerliği ve başatlık özelliklerine sahip olmalarını erkeklerden daha fazla istemişlerdir.

Furnham (2009) tarafından cinsiyet farklılıklarının eş seçimine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklem grubu 250 (110 erkek, 140 kız) bekar öğrenciden oluşmuştur. Araştırma bulgularına göre erkek öğrencilerin potansiyel eş adayında aradıkları ilk beş özellik şöyle sıralanmıştır: *çekici olması, eşini sevmesi, zeki olması, nazik olması ve sadakatli olması*. Kız öğrencilerin potansiyel eş adayında aradığı ilk beş özellik ise *eşini sevmesi, eğlenceli olması, sadakatli olması, zeki olması ve kibar olması* şeklindedir. Yapılan analizler sonucunda da cinsiyet farklılıkları, kişilik özellikleri ve bireylerin sahip oldukları ideolojilerin eş seçimini etkilediği bulgusu ortaya çıkmıştır.

Maliki (2009), Güney Nijerya'da yaşayan öğrencilerin eş seçim kriterlerini incelemiştir. Araştırmaya 7 farklı üniversiteden 1419 (907 erkek, 512 kız) öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş aralıkları 16-46 arasında değişmektedir. Araştırma sonucuna göre eş seçiminde bireylerin sahip oldukları kişilik özellikleri en önemli faktör olarak ortaya çıkmıştır. Kişilik özellikleri sırayla nesillerin devam edebilmesi için verimlilik, eğitim seviyesinin yüksek olması, zeki olma, dini benzerlik, fiziksel olarak sağlıklı olma, dış görünüş ve sahip olunan meslek özellikleri izlemektedir.

Apostolou (2010b), eş seçiminde ailenin etkilerini test etmiştir. 67 farklı sanayileşmemiş toplumda damat ve gelin adayından ailenin beklentilerini araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre ailelerin damat adayında aradığı özellikler sırasıyla şu şekildedir: *iyi bir kişiliğe sahip olma, iyi bir aile geçmişine sahip olma, çalışkan olma, iyi bir sosyal statüye sahip olma, iyi bir ekonomik gelire sahip olma, zengin olma ve*

ailelerin kültürel benzerliği. Gelin adaylarından istenilen özellikler ise ailesinin *iyi bir geçmişe sahip olma, iyi bir kişiliğe sahip olma, çalışkan olma, bakire olma, ailelerin kültürel benzerliği ve iyi yemek yapma* biçiminde sıralanmıştır.

Bener (2011), üniversite öğrencilerinin eş seçimleri ile dindarlıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya Süleyman Demirel Üniversitesinde öğrenim göre 305 erkek ve 286 kız öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre erkekler eş seçiminde ilk olarak dindarlık ikinci olarak iyi bir meslek ve gelir sahibi olmak üçüncü olarak ise fiziksel çekiciliğe önem vermişlerdir. Kız öğrenciler ise ilk olarak dindarlık daha sonra fiziksel çekicilik, iyi bir gelir ve meslek sahibi olma özelliklerine önem vermişlerdir. Eş seçiminde fakültelere bakıldığında dindarlığı Tıp ve Ziraat Fakültesi öğrencileri % 100 oranında, Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri % 77.3 oranında, İlahiyat Fakültesi öğrencileri % 64.7 oranında, Fen Edebiyat Fakültesi öğrencileri % 46.5 oranında, Teknik Eğitim Fakültesi öğrencileri % 23.3 oranında ilk sırada tercih etmişlerdir. Yerleşim yerlerine bakıldığında eş seçiminde dindarlığın ilk sırada gelme oranı en fazla köyde yaşayanlarda bulunmuştur. Köyü sırayla şehir, ilçe, büyükşehir ve kasabada yaşayanlar gelmektedir. Öğrenim görülen sınıf düzeyinin eş seçim kriterlerinde dindarlık özelliğini ilk sıraya koyanlar 4. sınıf öğrencileridir. Bu grubu sırayla 2. sınıflar, 1. sınıflar ve 3. sınıflar izlemiştir. Öğrencilerin siyasi düşünce olarak kendilerini tanımlama biçimi ile eş seçiminde dindarlık özelliğine verilen önem ilişkisi incelendiğinde kendilerini milliyetçi olarak tanımlayanlar %57.5, milliyetçi-muhafazakar olarak tanımlayanlar %47.4 ve muhafazakar olarak tanımlayan öğrenciler %30.9 oranında dindarlığı önemsemişlerdir.

Farajzadeh (2011), Türkiye ve İran'da eğitim fakültelerine devam eden öğrencilerin eş seçimine ilişkin görüşlerini araştırmıştır. Araştırmaya Türkiye'de Gazi Üniversitesinde eğitimlerine devam eden 171 erkek, 203 kız öğrenci olmak üzere toplam 374 öğrenci katılmıştır. İran'da ise Tebriz Üniversitesinde eğitimlerine devam eden 186 erkek, 198 kız toplam 384 öğrenci katılmıştır. Araştırma grubunun toplamı 357 erkek, 401 kız öğrenciden oluşmuştur. Araştırma sonuçlarına göre hem Türk hem de İran'lı öğrencilerin önem verdikleri özellikler: *dürüst olmak, saygılı olmak, sadık olmak, cana yakın olmak, iyi meslek sahibi olmak, iyi maddi gelir ve güvenilir kişiliğe sahip olmak* şeklinde sıralanmıştır. Dürüst olmak, eve bağlılık, karşılıklı sevgi, saygılı olmak, okuma kültürüne sahip olmak gibi özelliklere Türk öğrenciler daha fazla önem vermişlerdir. Anlayışlı olmak, istediğin giyim tarzının olması, ilgi alanlarının benzerliği, fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı olma özelliklere İranlı öğrenciler daha fazla önem

vermektedir. Her iki örneklem grubunda eve bağlı olma, saygılı olma, iyi bir maddi gelire sahip olma, fiziksel çekicilik, iyi bir meslek sahibi olma, eğitim düzeylerinin benzer olması ve iyi bir statüye sahip olma özelliklerine kızlar tarafından daha fazla önem verilmektedir.

Keklik (2011) tarafından üniversite son sınıf öğrencilerinin evlenmek istedikleri potansiyel eş adayında ne tür özellikleri önemsediklerini öğrencilerin cinsiyeti, dini inançları ve siyasi yönelimleri açısından incelemiştir. Araştırmaya 1126 (732 kız, 394 erkek) öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılanların yaş aralığı 21-28 arasında değişmektedir. Katılımcıların tümü ileride evleneceklerini belirten bekar kişilerdir. Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin en çok önemsendiği 33 özellik analiz aşamasından sonra 4 faktör altında toplanmıştır. Bu faktörler: kişilik özellikleri, aile ilişkileri, güç ve çekicilik ve benzerlik/geleneksellik şeklinde oluşmuştur. Kız öğrenciler 4 faktörden 3'ünde erkeklerden daha yüksek puanlara sahip olmuşlardır ancak her iki cinsiyette bütün faktörlerde yüksek puan elde etmişlerdir. Sünni ailelerde yetiştirilen çocuklar alevi ailelerde yetiştirilen öğrencilere göre 4 faktörde de yüksek puanlar almışlardır.

Dubbs ve diğerleri (2012), aile denetiminin ve aileye karşı hassaslığın çocukların eş seçim tercihlerine etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Hollanda ve Amerika Birleşik Devletlerinden 2 grup oluşturmuştur. Örneklemin ilk grubu Amerika Birleşik Devletlerinde eğitim gören 55 erkek ve 124 kız öğrenciden oluşmuştur. Örneklemin ikinci grubu Hollanda'da öğrenim gören 42 erkek ve 132 kız öğrencilerden oluşmuştur. Elde edilen bulgulara göre aile denetimi ve aileye karşı hassaslık çocukların eş seçim tercihlerini önemli derecede etki etmektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında ise ailelerin kız öğrencileri etkileri erkek öğrencilere etkilerinden daha fazladır. Aileye karşı hassas olan bireylerin eş seçiminde ailenin etkileri ve aile ile iş birliği hassas olmayan öğrencilere göre daha fazladır.

Bozgeyikli ve Toprak (2013), üniversiteli gençlerin eş seçim kriterlerinin sıralama yargılarıyla ölçeklemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya Erciyes Üniversitesinde eğitim gören 556 (372 kız, 184 erkek) öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre üniversiteli gençlerin eş seçiminde en önemli özellik olarak " kişilik özelliğini" görmektedirler. Kişilik özelliklerini sırayla dini inanç benzerliği, sevgi/aşk, ailelerin uyumu, eğitim düzeyi, fiziksel çekicilik, bekaret, aynı etnik kökenden gelme ve siyasi görüş kriterleri izlemektedir. Araştırmaya katılan kız öğrencilerin önem verdikleri özellikler: *kişilik, dini inanç, sevgi/aşk, eğitim düzeyi, ailelerin uyumu, fiziksel çekicilik,*

bekaret, maddi gelir, aynı etnik kökenden gelme ve siyasi görüş biçiminde iken erkeklerin özellik sıralaması: *kişilik, dini inanç, bekâret, fiziksel çekicilik, ailelerin uyumu, sevgi/aşk, maddi gelir, aynı etnik kökenden gelme, eğitim düzeyi ve siyasi görüş* şeklinde olmuştur.

Efe (2013) tarafından üniversite öğrencilerinin eş seçme eğilimleri incelenmiştir. Öncelikle bu eğilimleri incelemek amacıyla araştırmacı tarafından 50 maddelik eş seçme eğilimleri ölçeği geliştirilmiştir. Araştırma grubu Hacettepe, Gazi, Orta Doğu Teknik, Ankara ve Başkent Üniversitelerinin çeşitli fakültelerinde öğrenim gören 1955 kız ve 1222 erkek öğrenci oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre potansiyel eş adayında olması istenen 10 özellik: *eş tarafından sevilme, dürüst olma, güvenilir olma, sadakatli olma, saygılı olma, sorumluluk sahibi olma, ruhsal olarak sağlıklı olma, hoşgörülü olma, temiz/bakımlı olma ve merhametli olma* biçiminde sıralanmıştır. Potansiyel eş adayında en az tercih edilen 10 özellik ise *eşin duygusal olması, bakir/bakire olma, iyi yemek yapma, hamarat olma, güzel/yakışıklı olma, entelektüel olma, sportif olma, sanatsever olma, dindar olma ve zengin olma* biçiminde sıralanmıştır. Cinsiyetlerine göre üniversite öğrencilerinin potansiyel eşte istediği özellikler arasında, kızlar lehine fark yaratan özellikler: potansiyel eş adayının *dürüst, merhametli, zengin, saygılı, hoşgörülü, romantik, mantıklı, kararlı, sorumlu, zeki, güvenilir, sosyal, özgüven sahibi, mizahı seven, sevecen, cömert, entelektüel, nezaketli, çalışkan, fedakar, iyi bir iş ve statü sahibi, güçlü karakterli, temiz/bakımlı, sadık, ruhen ve bedenen sağlıklı, olgun, başkalarının giyim tarzlarına saygılı, ailelerin kültürel olarak benzer, sportif, sanatsever, ilgi alanlarının ve dünya görüşünün benzer, kadın erkek eşitliğine inanır, modern, enerjik, girişken, koruyucu, eşini seven, dindar ve duygusal olması* biçiminde izlenmiştir. Erkek öğrenciler lehine fark yaratan özellikler ise potansiyel eş adayının *güzel, çalışkan, çocuk bakımından anlıyor, fiziksel olarak çekici, bakire, iyi yemek yapıyor, ilk kez evleniyor, gelenek ve göreneklerine bağlı olması* biçimindedir.

Alavi ve diğerleri (2014), Malezya'da lisansüstü eğitimlerine devam eden öğrencilerin eş seçme kriterleri incelenmiştir. Araştırmaya 24 doktora 6 yüksek lisans eğitimine devam eden öğrenci katılmıştır. Araştırma verileri nitel çalışma ile toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin en fazla önem verdikleri özellikler: *din, mental olarak sağlıklı olma, iyi bir meslek sahibi olma, fiziksel çekicilik ve ekonomik gelirdir*. Orta derecede önem verdikleri özellikler: *zeki olma, sosyallik, fiziksel olarak sağlıklı olma, nazik ve kibar olma, dış görünüş, kişilik, eğitim seviyesi ve*

bakir/bakire olma gelmektedir. Az önem verdikleri özellikler ise *sosyal statü benzerliği, kültürel benzerlik, ailelerin birbirine benzerliği, ailevi statü benzerliği ve yaş* olarak dikkat çekmektedir.

Emond ve Eduljee (2014) tarafından ideal duygusal ilişki yaşanılacak arkadaş veya sevgiliden ve ideal cinsel ilişki yaşanılacak arkadaş veya sevgiliden cinsiyet farklılıklarına göre hangi özelliklerin arandığı incelenmiştir. Araştırmaya 87 (29 erkek, 58 kız) öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ideal duygusal ilişki yaşanılacak kişide hem erkeklerin hem de kızların en fazla istediği üç özellik: *sadakat, karşılıklı aşk ve iyi bir mizah anlayışına sahip* olmaktır. Sadece erkeklerin istediği üç özellik ise sadakat, iyi bir mizah anlayışına sahip olma ve karşılıklı aşktır. Kızların istediği üç özellik ise *sadakat, karşılıklı aşk ve kibarlık* olarak sıralanmıştır. Her iki grubunda en az istediği özellikler ise *sosyal statü, ilişki yaşanılacak bireyin kendilerinden kısa ve kendilerinden genç olması* biçimindedir. İdeal cinsel ilişki yaşanacak bireylerde aranılan en önemli üç özellik: *fiziksel çekicilik, seksi olma ve eğlenceli bir kişiliğe sahip olma* şeklindedir. Erkeklerin ideal cinsel ilişki yaşanacak bireyde aradığı üç özellik: *seksi olma, fiziksel çekicilik ve eğlenceli bir kişiliğe sahip* olmadır. Kız öğrencilerin ideal cinsel ilişki yaşanacak bireylerdeki aradıkları özellikler ise *fiziksel çekicilik, seksi olma ve eğlenceli bir kişiliğe sahip olma* şeklinde sıralanmıştır. Cinsel ilişki yaşanılacak ideal adaydan her iki grup içinde istenilmeyen üç özellik ise *çocuk sahibi olma isteği, kaliteli arkadaşlık ilişkilerine sahip olma ve sadakat* biçimindedir.

Eş seçimi ile ilgili yukarıda bazı araştırmalar verilmiştir. Bu araştırmalarda eş seçme stratejileri ile bazı psikososyal ve sosyo-demografik özelliklerin ilişkisi incelenmiştir. Yapılan birçok araştırma evliliğe potansiyel aday olan üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Eş seçme stratejileri özellikle cinsiyetler arası farklılıklar açısından incelenmiştir. İncelenen araştırmalarda kültürel değerlerin, din ve etnik köken gibi bazı olguların eş seçme stratejilerini önemli derecede etkilediği görülmüştür. Genel olarak bağımsız değişkenler birbirine benzer olsa da bazen dini görüş, aile tutumları ve politik görüş gibi özelliklere de bakılmıştır. Sonuç olarak araştırma bulgularının birbiriyle örtüştüğü durumlar olduğu gibi tutarlılık göstermediği durumlarda mevcuttur.

2.8. Cinsiyet Rollerine İlişkin Araştırmalar

Peretti ve Sydney (1984), ailelerin oyuncak seçiminde cinsiyet kalıp yargılarının hemşirelik okulundaki öğrencilerin oyuncak seçimine ve cinsiyet tiplerine etkilerini araştırmışlardır. Araştırmanın örneklemini 150 (75 kız, 75 erkek) öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre ailelerin oyuncak seçiminde cinsiyet kalıp yargıları çocuklar için seçecekleri oyuncakları etkilemektedir. Üstelik çocukların oyuncak seçimleri onların cinsiyetleriyle uyum göstermektedir.

Baykal (1991) tarafından üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleriyle ilgili kalıp yargılarını incelenmiştir. Araştırma örneklemini 1. ve 4. Sınıftan toplam 615 öğrenci oluşturmuştur. Örnekleme oluşturan öğrencilerden 1. sınıf 295 (155 kız, 140 erkek) ve 4. Sınıftan 320 (194 kız, 126 erkek) öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre kız ve erkek öğrencilerin cinsiyet rollerine dair kalıp yargıları birbirinden farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin cinsiyet rolleri erkek öğrencilere göre daha gelenekseldir. Sınıf düzeyi ve yaşa göre kız ve erkek öğrencilerin cinsiyet rollerine dair kalıp yargıları farklılık göstermemiştir. Annenin çalışması bireylerin cinsiyet kalıp yargılarına anlamlı derecede farklılaştırmamıştır.

Campenni (1999) çalışmasında birlikte yaşayan ve birlikte yaşamayan anne babaların seçtikleri oyuncakların çocukların cinsiyet kalıp yargıları oluşturmalarına etkisini karşılaştırmıştır. Araştırmaya aile bütünlüğü olan 50 anne ve 35 baba, aile bütünlüğü olmayan 50 anne ve 37 baba katılmıştır. Araştırmada hem kızların hem erkeklerin hem de her iki cinsiyet grubunun cinsiyet rollerine uygun 206 oyuncak kullanılmıştır. Kadınsı cinsiyet kalıp yargıları oluşturan oyuncaklar erkeksi cinsiyet kalıp yargıları oluşturan oyuncaklara göre fazla seçilirken birlikte yaşayan anne babalar daha belirsiz cinsiyet kalıp yargıları taşıyan oyuncakları seçmişlerdir. Sonuç olarak oyuncakların cinsiyet kalıp yargıları oluşmasında etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Dökmen (2000), kendi cinsiyetindekilere ve diğer cinsiyettekilere ilişkin algı, cinsiyet rolleri ve depresyon arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmaya 175 (87 kadın, 88 erkek) kişi katılmıştır. Araştırmaya katılanların % 22 3'ü erkeksi, % 24'ü kadınsı, % 24'ü androjen, % 29.7'si belirsiz cinsiyet rollerine sahip oldukları bulunmuştur. Araştırma sonucunda bireylerin kendi cinsiyetlerindekilere ilişkin algılarının, diğer cinsiyettekilere ilişkin algılarından daha olumlu olduğu görülmektedir.

Slavkin ve Stright (2000), anne ve babasıyla yaşayan ve sadece anne ile yaşayan üniversite öğrencilerin cinsiyet rollerini incelemiştir. Araştırmaya 153 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 108'inin ailesi boşanmamışken 45'inin ailesi boşanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre parçalanmış ailede annesiyle birlikte yaşayan kız ve erkek öğrenciler ailesi parçalanmamış kız ve erkek öğrencilere göre kendilerini daha fazla erkeksi algıladıkları ve daha düşük kadınsı cinsiyet rollerine sahip oldukları görülmüştür. Anne ve babayla birlikte yaşayan kız öğrenciler annesiyle birlikte yaşayan kız öğrencilere göre daha androjen cinsiyet rollerine sahiptirler. Son olarak her iki aile tipindeki üniversite öğrencilerine göre en uygun olan cinsiyet rolü androjen tiptir.

Marcos ve Bahr (2001) tarafından yapısal eşitlik modeli oluşturularak Yunan halkının cinsiyet rollerine dair tutumları ortaya konmuştur. Araştırmaya Yunanistan'da yaşayan 1120 (558 kadın, 562 erkek) kişi katılmıştır. Cinsiyet rollerine dair tutumların üç boyuttan oluştuğunu onaylamak için yapısal eşitlik modellemesi yapılmıştır. Bu boyutlar; ev işlerinde eşitlikçi olma, geleneksel erkek mesleklerinin kadınlar tarafından yapabileceğinin kabul edilmesi ve geleneksel kadın mesleklerinin erkekler tarafından yapabileceğinin kabul edilmedi. Araştırma bulgularına göre kadınlar erkeklere kıyasla kadınların geleneksel erkek mesleklerini yapabileceklerini ve erkeklerin geleneksel kadın meslekleri yapabileceklerini daha fazla kabul etmişlerdir. Kadınlar ev işlerinin ortak yapılmasında daha eşitlikçidir. Ayrıca eğitim ve medeni durum ev işlerine dair cinsiyet rollerine eşitlikçi yaklaşılmasına önemli etki etmektedir ancak eğitim ve medeni durum mesleki cinsiyet rollerine etki etmemiştir.

Bryant (2003) tarafından kadınların cinsiyet rollerine karşı tutumlardaki değişimler ve üniversite öğrencilerinde geleneksel cinsiyet rollerinin yordayıcılarını incelemiştir. Araştırma 14973 (9585 kız, 5388 erkek) öğrencinin katıldığı dört yıllık boylamsal bir çalışmadır. Araştırma bulgularına göre hem kız hem de erkek öğrencilerin dört yıllık süreçte geleneksel cinsiyet rollerine karşı tutumları azalmıştır. Erkek ve kız öğrencilerin gelenekselci cinsiyet rollerine dair bakış açılarındaki değişme eğilimlerinin boyutları benzer olsa da kız öğrenciler erkek öğrencilere göre üniversiteye ilk girdikleri ve dört yılın sonundaki edindikleri bakış açısına göre daha fazla eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip oldukları bulgusuna ulaşmıştır.

Campbell, Shirley ve Candy (2004), çocukların cinsiyet rollerine bilişlerin ve davranışların etkisini boylamsal olarak incelemiştir. Araştırmaya 56 (31 erkek, 25 kız) çocuk katılmıştır. 24 ve 36 aylıkken çocuklar ev ziyaretleri yapılarak cinsiyet rollerine dair etiketlemeler, kalıp yargılar (oyuncak tercihleri ve aktiviteler gibi) ve aynı akran gruplarından bireylere verilen tepkilerle cinsiyet rollerine dair ölçümler yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre sadece 24 aylık çocuklarda cinsiyet ile cinsiyet rollerine dair ilişkiler arasında bazı tutarlılıklar görülmüştür.

Yogev (2006), ergenlik dönemindeki kız ve erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine dair kendi görüşleri ile aile, öğretmen ve arkadaşlarına yönelik değerlendirmeleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmaya 14-15 yaş aralığından olup 52 kız 48 erkek olmak üzere 100 kişi katılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda erkek öğrencilerin kızlara ilişkin varolan kalıp yargıları taşıma anlamında aldıkları puanlar kızlardan fazladır ve aralarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkeklere ilişkin varolan kalıp yargılara bakıldığında yine erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre puanları fazladır ve aralarında anlamlı derecede farklılık vardır.

İmamoğlu (2008) tarafından genç yetişkinlerin kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık açısından incelenmiştir. Araştırmaya 20-40 yaş aralığında 570 (354 kadın, 216 erkek) genç yetişkin katılmıştır. Katılımcı kadınların 117'si kadınsı, 38'si erkeksi, 108'i androjen ve 91'i belirsiz cinsiyet rollerine sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcı erkeklerin ise 8'i kadınsı, 69' u erkeksi, 79'u androjen ve 60'ı belirsiz cinsiyet rollerine sahiptir. Kişiler arası bağlılık, cinsiyet rollerine göre anlamlı bir biçimde farklılık göstermektedir. Bu farklılık kadınsı cinsiyet rollerine sahip bireylerle erkeksi cinsiyet rollerine sahip bireyler arasında oluşmaktadır. Kadınsı cinsiyet rolüne sahip bireyler erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylere göre daha fazla bağlılık yaşamaktadır.

Vefikuluçay-Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kış, Taşkın ve Eroğlu (2009), üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerini araştırmışlardır. Örneklem grubu 250 kız, 198 erkek öğrenciden oluşmuştur. Araştırma bulgularına göre kadın eşinden izin almadan çalışmamalıdır, eşi zengin ise kadının çalışmasına gerek yoktur gibi çalışma yaşamı ile ilgili önermelerin hepsinde erkekle kız öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Boşanmış ve eşi ölmüş kadınların tek yaşaması doğru değildir, kadın hastalar erkek doktora tedavi olmamalıdır gibi toplumsal yaşamla ilgili tüm önermelerde erkek ve kız öğrenciler açısından anlamlı farklılık vardır. Evlilikte erkeğin boyu kadından daha kısa olmamalıdır önermesi hariç diğer evlilik yaşamıyla ilgili önermelerin hepsinde kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak ise çalışma ve evlilik yaşamına dair konularda erkekler daha geleneksel bir anlayışa sahipken toplumsal yaşam ve aile yaşamına dair konularda kız ve erkek öğrencilerin daha eşitlikçi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bugay ve Erdur-Baker (2011), ruminasyon (düşüncenin tekrar edilmesi) düzeyini yaşa ve toplumsal cinsiyete göre incelemişlerdir. Araştırmanın örneklem grubu 555

(311 kız, 244 erkek) lise ve 311 (171 kız, 140 erkek) üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 866 (482 kız, 384 erkek) öğrenciden oluşmuştur. Araştırma bulgularına göre ise toplumsal cinsiyete göre ruminasyon düzeyi anlamlı bir farklılık göstermekte ve kızların ruminasyon düzeylerini daha fazla olduğu görülmektedir. Üstelik toplumsal cinsiyetle psikolojik sorunlar arasındaki ilişkide ruminasyon düzeyinin önemli bir aracı değişken olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Kızılaslan ve Diktaş (2011) tarafından İngilizce öğretmenliği bölümünde eğitim gören üniversite öğrencilerinin 1. ve 4. sınıftaki değişen cinsiyet rol algıları incelenmiştir. Araştırmaya 1. Sınıftan 109 (75 kız, 34 erkek), 4. sınıftan 95 (68 kız, 27 erkek) öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre 1. sınıftaki kız öğrencileri 17'si kadınsı, 11'i erkeksi, 15'i androjen ve 32'si belirsiz cinsiyet rollerine sahiptir. 1. sınıftaki erkek öğrencilerin 7'si kadınsı, 6'sı erkeksi, 4'ü androjen ve 17'si belirsiz cinsiyet rollerine sahiptir. 4. sınıftaki kız öğrencilerin 15'i kadınsı, 16'sı erkeksi, 18'si androjen ve 19'u belirsiz cinsiyet rollerine sahiptir. 4. sınıftaki erkek öğrencilerin 1'i kadınsı, 11'i erkeksi, 5'i androjen ve 10'u belirsiz cinsiyet rollerine sahiptir. 4. sınıftaki öğrencilerin erkeksi cinsiyet rolleri 1. sınıftaki öğrencilerin erkeksi cinsiyet rollerine göre daha belirgindir ve aralarında anlamlı derecede fark bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkeksi ve belirsiz cinsiyet rolleri erkek öğrencilere göre daha belirgindir.

Bilgili (2012), spor yapan kız öğrenciler ile spor yapmayan kız öğrencileri toplumsal cinsiyet rolleri açısından karşılaştırmıştır. Üniversitelerde çeşitli spor branşlarında üst düzey performans sergileyen 200 öğrenci ve Atatürk Üniversitesinde spor yapmayan 200 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın örneklemini sporcu öğrenci sayısının az olması nedeniyle sınırlandırılmıştır. Spor yapan öğrencilerin hem erkeksilik hem de kadınsılık cinsiyet rollerine dair puanları spor yapmayan öğrencilerin puanlarından fazladır. Araştırma bulgularına göre spor yapan öğrencilerin genel olarak androjen cinsiyet rolüne sahip olduğu spor yapmayan öğrencilerin ise genel olarak kadınsılık cinsiyet rolüne sahip oldukları görülmüştür.

Demirtaş-Madran (2012), cinsiyet, cinsiyet rolü yönelimi ve düşünme ihtiyacı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Katılımcılar 250 (116 erkek, 134 kız) üniversite öğrencisinden oluşmuştur. Katılımcı kız öğrencilerin % 21.6'sı erkeksi, % 32.1'i kadınsı, %27.6'sı androjen ve % 18.7'si belirsiz cinsiyet rolüne sahip oldukları erkeklerin ise, % 33.6'sı erkeksi, % 14.7'si kadınsı, % 28.4'ü androjen ve % 23.3'ü belirsiz cinsiyet rolüne sahip oldukları görülmüştür. Araştırma bulgularına göre düşünme ihtiyacı ile erkeksilik ve kadınsılık cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir

ilişki bulunmamıştır. Düşünme ihtiyacı puanları üzerinde, cinsiyet ve cinsiyet rolü yöneliminin ortak etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır.

Görmüş, Aydın ve Ergin (2013) tarafından işletme bölümü öğrencilerinin iletişim becerilerinin cinsiyet rolleriyle ilişkisi incelenmiştir. Araştırma verileri Uşak Üniversitesinde eğitimine devam eden 187 (125 kız, 62 erkek) öğrenciden toplanmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet rolleriyle iletişim becerileri arasında önemli bir ilişki bulunmuştur. İletişim beceri puanları ise androjen, kadınsı, erkeksi ve belirsiz şeklinde sıralanmıştır. Androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerin iletişim becerileri erkeksi ve belirsiz cinsiyet rollerine sahip bireylerden manidar derecede yüksektir. Kadınsı cinsiyet rolüne sahip bireylerinde belirsiz cinsiyet rolüne sahip bireylere göre iletişim becerileri anlamlı derecede yüksek çıkmıştır.

Aslangiray (2013), üniversite öğrencilerinin beden imajlarıyla, bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri ilişkisi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara'daki çeşitli üniversitelerde öğrenim gören 427 (297 kız, 130 erkek) öğrenci oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre beden imajı ile toplumsal cinsiyet rollerinin alt boyutlarından geleneksel cinsiyet rolleriyle anlamlı ilişki bulunurken eşitlikçi cinsiyet rolü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Beden imajının, bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri %13'ünü açıklamıştır.

Kodan-Çetinkaya (2013) tarafından üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimleri ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları incelenmiştir. Araştırmaya Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesinden 300 (207 kız, 93 erkek) öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre şiddet eğilimi ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar arasında ters yönde anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Aylaz, Güneş, Uzun ve Önal (2014), üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine dair görüşlerini cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, aile tipi ve yaşanılan yer bağımsız değişkenleriyle birlikte incelemiştir. Katılımcılar 706 (402 kız, 304 erkek) öğrenciden oluşmuştur. Araştırma bulgularına göre kadınlar evlerinde ev işi yapsınlar ülke yönetimini erkeklere bıraksınlar maddesini kabul etme % 21.3, eşinin maddi durumu iyi olan bir kadının çalışmasına gerek yoktur maddesini kabul etme %31.2, desteklenen siyasi partinin kadın başbakan adayı gösterirse oy vermeyi kabul etme %53.3 ve erkekler siyasete daha uygundur maddesini kabul etme %52.9 oranında çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet, aile tipi, anne eğitim durumu ve

yaşanılan yer değişkenleri öğrencilerin cinsiyet rollerine dair tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Croft, Schmader, Block ve Baron (2014), ailelerin evdeki rollerinin çocukların gelecekteki rollerini nasıl etkilediklerini incelemiş ve ailelerin evdeki görevleriyle ilgili rol ve davranışlarının dolaylı ya da doğrudan çocukların gelecekteki isteklerine etkileri nelerdir? sorusunu cevaplamayı amaçlamışlardır. Araştırmaya 7-13 yaş aralığında 326 (172 erkek, 154 kız) çocuk katılmıştır. Araştırma bulgularına göre baba ev işlerinde anneye yardım etme konusunda eşitlikçi bir tutum sergilerse kız çocuk ev işleri dışında bir iş ilgisini çekmekte ve mesleklerle ilgili daha az cinsiyet kalıp yargıları oluşturmaktadır. Bu sonuçlara dayalı olarak baba dolaylı olarak kız çocuğunun mesleki tercihinine etki etmekte ancak erkek çocuğa bu etki söz konusu olmamaktadır.

Halpern (2014), ailenin cinsiyet rollerine dair fikirlerinin ve cinsiyet rollerine uygun davranışlarının 6 yaşındaki çocukların cinsiyet rollerine etkisini boylamsal bir çalışma ile incelemiştir. Araştırmaya evli ya da evlilik dışı birlikte yaşayan 109 çift katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre anne ve babanın çocukların cinsiyet rolüne dair fikir geliştirmesinde etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Çocukların cinsiyet rollerine uygun davranışlar sergilemesinde de anne ve babanın etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Kız çocuklarının davranışları annesine yakinken erkek çocukların davranışları babalarınıninkine daha yakındır.

Toplumsal cinsiyet rollerine dair yukarıda bazı araştırmalar verilmiştir. Bu araştırmalarda toplumsal cinsiyet rolleri ile bazı psikososyal ve sosyo-demografik özelliklerin ilişkisi incelenmiştir. İncelenen araştırmalarda genellikle toplumsal cinsiyet rollerinin kazanımı üzerinde durulmuştur. Araştırmalar genel olarak çocuklar, ergenler ve yetişkinleri kapsamaktadır. İncelenen araştırmalarda cinsiyet rollerinin kazanılmasında ailenin, arkadaş gruplarının, oyuncak ve giysi gibi faktörlerin etkili olduğu vurgulanmıştır. İncelenen araştırmalarda son yıllarda kadınların da iş yaşamına girmesiyle birlikte eşitlikçi cinsiyet rollerine doğru kaymaların olduğu görülmüştür. Toplumsal cinsiyet rolleri genel olarak yaş, aile tipi, devam edilen okul, anne-baba eğitim durumu ve yaşanılan yer gibi bağımsız değişkenlerle birlikte ele alınsa da bazen depresyon, kişiler arası ilişkiler, şiddet eğilimi, beden imajı ve spor yapıp-yapmama gibi değişkenlerle de incelenmiştir. Sonuç olarak araştırma bulgularının birbiriyle örtüştüğü durumlar olduğu gibi tutarlılık göstermediği durumlar da mevcuttur.

2.9. Evliliğe İlişkin Tutumlar, Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rollerini Birlikte Ele Alan Araştırmalar

Jacobson (1952), evli ve boşanmış çiftlerin evlilik içerisindeki rol çatışmalarına dair tutumlarını incelemiştir. Çalışmaya 100 evli çift ve 100 boşanmış çift katılmıştır. Araştırma bulgularına göre erkekler ve kadınlar arasında evlilik içerisindeki rollere dair anlamlı farklılık çıkmıştır. Erkeklerin evlilik rollerine bakış açısı daha gelenekseldir. Medeni duruma göre evlilik rollerinde anlamlı farklılık ortaya çıktığı görülmüştür. Evli bireyler boşanmış bireylere göre evlilik rollerinde daha eşitlikçidir.

Amato ve Booth (1995) yaptıkları boylamsal çalışmada cinsiyet rollerine dair tutumlarının değişmesinin 8 yıllık bir süreçte evlilik kalitesine etkisini incelemişlerdir. Örneklem grubu 1043 kişiden oluşmuştur. Bütün katılımcılardan veriler telefon yoluyla görüşme ile toplanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda kadınlar daha az geleneksel cinsiyet rolünü benimsemişlerse evlilik kaliteleri azalmakta eğer erkekler daha az geleneksel cinsiyet rolünü benimsemişse evlilik kaliteleri artmaktadır.

Barber ve Axinn (1998) tarafından genç kadınların evlilik ve cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelenmiştir. Araştırmanın boylamsal bir çalışma olup araştırma verileri 5 yıl arayla toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre evlilik dışı birlikte yaşam kadınların evlilik tutumlarını anlamlı derecede etkilememektedir. Erken evliliklerde cinsiyet rollerini okula devam edip etmeme planı etkilemektedir. Genç kadınların üniversite mezunu olma gibi düşünceleri varsa ev kadını olma düşüncesi yani geleneksel rollere sahip olma isteği düşük orandadır ancak üniversite mezunu olma gibi bir düşünceleri yoksa ev kadını olma düşüncesi yüksek orandadır. Erken yaşlarda yapılan evliliklerde çoğunlukla anlaşılan nokta kadınların ev kadını olması ve geleneksel rolleri üstlenmesi yönündedir.

Kaufman (2000), eşitlikçi ve geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadın ve erkeklerin aile oluşumuna ve boşanmaya karşı tutumlarını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre eşitlikçi rollere sahip kadınlar geleneksel rollere sahip kadınlara göre çocuk sahibi olmayı daha az istemektedirler. Eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip erkekler ise geleneksel cinsiyet rollerine sahip erkeklere göre çocuk sahibi olmayı istemekte ve kendilerinin boşanma olasılığını daha düşük olarak görmektedirler. Ayrıca bekar eşitlikçi rollere sahip erkeklerin evlilik dışı birlikte yaşamaya geleneksel rollere sahip erkeklere göre daha yatkın olduğu ortaya çıkmıştır.

Acitelli ve diğerleri (2001), eş adayını veya eşi anlamak ve eş ya da eş adayıyla benzer özelliklere sahip olmanın ilişki doyumuyla ve ideal evlilikle olan ilişkilerini

incelemişlerdir. Araştırmaya 90 flört aşamasında olan çift ve 148 evli çift katılmıştır. Eş adayını veya eşi anlamanın ilişki doyumuyla bir ilişkisi bulunamamıştır. Ancak, eş adayı veya eşle benzerlik ilişki doyumu için önemli bir değer olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak erkeklerin eşlerini anladıkları takdirde ilişkilerde çatışmaların azalacağına dair bulgular ortaya çıkmıştır.

Katsurada ve Sugihara (2002) yaptıkları çalışmalarında karma eğitim veren ve karma eğitim vermeyen okulların, öğrencilerin cinsiyet rollerine ve evliliğe ilişkin tutumlarına etkisini incelemişlerdir. Araştırmaya Japonya’da eğitim gören 524 erkek ve 696 kız üniversite öğrencisi katılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda geleneksel rollere sahip kız öğrenciler evliliğe daha istekli, daha genç yaşta evlenmek istemekte ve çalışma hayatına daha az motive oldukları görülmüştür. Geleneksel rollere sahip erkek öğrencilerin ise evliliğe daha az istekli oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Karma eğitim görmeyen kız öğrenciler karma eğitim alan öğrencilere göre daha erkeksi rollere sahip ve daha geç yaşlarda evlenmek istemişlerdir.

Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu ve Taşkın (2007) tarafından üniversite son sınıf öğrencilerinin evlilik ve aile yaşamı ile ilgili toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açılarını belirlemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Araştırmaya 123 kız ve 113 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırmada *evli bir erkeğin eşini aldatması normaldir, bir erkeğin evleneceği kadının mutlaka bakire olması gerekir* gibi evlilik yaşamına dair önermeler ve *kadın hak ediyorsa eşi ona şiddet uygulayabilir, kadın eşinden dayak yiyorsa bu durumu saklamalıdır* gibi aile yaşamına dair önermelerin olduğu anket formları ile veri toplanmıştır. *Aileden kalan mirasta sadece erkek çocuklarının yararlanma hakkı vardır* önermesi dışında aile ve evlilik yaşamına dair bütün önermelerde kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı fark çıkmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda erkek öğrencilerin çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamında daha geleneksel bir bakış açısına sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

İşmen-Gazioğlu (2008) çalışmasında üniversite öğrencilerinin eş seçim tercihlerine cinsiyet ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkilerini incelemiştir. Araştırmanın örneklem grubunu 300 (153 kız, 147 erkek) kişi oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin eş seçim tercihlerinde cinsiyet anlamlı bir farklılaşma oluşturmuştur. Ancak cinsiyet rolleri üniversite öğrencilerinin eş seçim tercihlerine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etki etmemiştir. Öğrencilerin eş seçimleri yaş değişkeni açısından incelendiğinde kadınsı özelliğe sahip olan bireyler eş adaylarının yaşça kendilerinden büyük olmasını isterken erkeksi özelliklere sahip bireyler yaşça

kendilerinden daha küçük olmasını istemiştir. İyi yemek yapma ve namuslu olma gibi özellikleri erkeksi rollere sahip bireyler daha fazla isterken yuva kurma ve çocuk isteği, benzer siyasi geçmiş gibi özellikleri kadınsı cinsiyet rollerine sahip bireyler daha fazla istemektedir.

Günay ve Bener (2011) çalışmalarında kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimlerini ele almıştır. Araştırmaya 575 evli kadın katılmıştır. Ailede kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içinde temel sosyal ve ekonomik faaliyet alanlarını algılama biçimlerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla anket formu oluşturulmuştur. Araştırmada, aile içi yaşamda yer alan temel sosyal ve ekonomik faaliyet alanlarına ilişkin sorularla kadınların yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu ve ailelerinin gelir düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Kadınların aile içi yaşamı algılama biçimlerini toplumsal cinsiyet rolleri açısından değerlendirilmediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Kodan (2013), evli bireylerin evlilik kalitesi, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 637 evli birey oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre bireylerin evlilik kalitesi ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam doyumları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır. Çocuk sahibi olma, yaş, çocuk sayısı ve aile içi müdahaleye bağımsız değişkenleriyle evlilik kalitesi, yaş cinsiyet, eşin çalışma durumu, evlilik süresi, çocuk sahibi olma, evlilik biçimi, aile tipi, yaşanılan şehir, eğitim düzeyi, eşin eğitim düzeyi, meslek, eşin mesleği ve ailenin ortalama aylık geliri bağımsız değişkenleriyle toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırma sonucunda toplumsal cinsiyet rolleri ve yaşam doyumunun evlilik kalitesinin %16'sını açıkladığı ortaya çıkmıştır.

Evliliğe ilişkin tutumlar, eş seçme stratejileri ve toplumsal cinsiyet rollerini birlikte ele alan yukarıda bazı araştırmalara yer verilmiştir. Bu araştırmalarda evliliğe ilişkin tutumlar, eş seçme stratejileri ve cinsiyet rollerinin bazı psikososyal ve sosyo-demografik özellikler ile ilişkileri incelenmiştir. İncelenen bu araştırmalarda cinsiyet rollerinin evliliğe ilişkin tutumlarla ilişkisini araştıran çalışmaların var olduğu görülmüş ancak literatürde evliliğe ilişkin tutumlarla eş seçme stratejileri ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkisini araştıran çalışmalara rastlanmamıştır. Literatürde bulunan çalışmalarda daha çok evliliğe ilişkin tutumları etkileyen geleneksel ve eşitlikçi cinsiyet rolleriyle ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmaların birçoğunda cinsiyet rollerinin evliliğe

ilişkin tutumlarla ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak incelenen araştırmalarda, araştırma bulguları kimi zaman birbirlerini destekler nitelikteyken kimi zaman ise birbirleriyle tutarlı olmayan bulgularda vardır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ilişkisel araştırma yönteminin başlıca örneklerinden olan nedensel karşılaştırma yöntemi ve korelasyonel yöntem (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014) kullanılmıştır.

Bu araştırma cinsiyet, öğrenime devam edilen fakülte (alan), ailenin yaşadığı yer, ilişki durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve cinsiyet rolleri kişisel özelliklerinin üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarına etkilerini inceleyen boyutuyla nedensel karşılaştırma modelinde bir araştırmadır.

“İnsan grupları arasındaki farklılıkların nedenlerini ve sonuçlarını koşullar ve katılımcılar üzerinde herhangi bir müdahale olmadan belirlemeyi amaçlayan çalışmalara nedensel karşılaştırma araştırmaları” adı verilmektedir (Büyüköztürk ve diğ., 2014, s.16).

Bu çerçevede araştırmanın ilk sorusu şu şekilde ortaya konulmuştur:

- ✓ Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları cinsiyet, öğrenime devam edilen fakülte (alan), ailenin yaşadığı yer, ilişki durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve cinsiyet rolleri değişkenleri açısından anlamlı farklılık göstermekte midir?

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları ile eş seçme stratejileri ve cinsiyet rol algıları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan boyutuyla korelasyonel modelde bir araştırmadır.

İlişkisel araştırmalarda iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin tanımlanması amaçlanmaktadır. Bu tip araştırmalarda ilişkileri belirlemek için korelasyon ve regresyon analizi gibi istatistiksel işlemler yapılabilir (Tabachnik ve Fidell, 2013).

Araştırmanın ikinci sorusu şu şekilde ortaya konulmuştur:

- ✓ Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları ile eş seçme stratejileri, cinsiyet rolleri ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2014-2015 eğitim yılında İnönü Üniversitesinin dört yıl ve üzerinde eğitim veren fakültelerinde öğrenimlerine devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın evreni aşağıda tablo-3' te verilmiştir.

Tablo 3: İnönü Üniversitesinde 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılında 4 Yıllık ve Üzeri Fakültelerde Öğrenimine Devam Eden Öğrenci Sayıları

Fakülteler (Alanlar)	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Eğitim Alanı (Eğitim Fakültesi, BESYO)	1038	684	520	440	872	571	618	555	5298
Sağlık Alanı (Tıp, Diş Hekimliği ve Eczacılık Fakülteleri, SMYO)	1009	712	365	297	240	171	167	103	3064
İ.İ.B. Alanı (İ.İ.B.F., Hukuk ve İletişim Fakülteleri)	981	944	423	391	445	436	307	348	4275
Fen-Edebiyat Alanı (Fen- Edebiyat Fakültesi)	673	359	473	308	595	287	417	395	3507
Mühendislik Alanı (Mühendislik ve Ziraat Fakülteleri)	319	742	217	257	173	395	211	490	2804
Din Bilimleri Alanı (İlahiyat Fakültesi)	771	585	367	228	125	68	66	27	2237
Güzel Sanatlar Alanı (Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Devlet Konservatuarı)	108	84	72	84	72	69	22	33	544
Toplam	4899	4110	2437	2005	2522	1997	1808	1951	21729

Tablo -3 'te görüldüğü üzere üniversite de öğrenimine devam eden birinci sınıfta 9009 (%42), ikinci sınıfta 4442 (%20), üçüncü sınıfta 4519 (%21) ve dördüncü sınıfta 3759 (%17) olmak üzere toplam 21729 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 11666'sı (%54) kız ve 10063'ü (%46) erkeklerden oluşmaktadır.

Bu araştırmanın örneklemini 2014-2015 yılında İnönü Üniversitesinde dört yıllık ve üzeri fakültelerde 1., 2., 3. ve 4. sınıflarda öğrenimlerine devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Bu araştırmanın örneklemini belirlemek için tabakalı amaçsal örnekleme yöntemi (Büyüköztürk ve diğ., 2014) kullanılmıştır. Tabakalı örneklemden, örneklem için seçilmesi gereken birimlerde seçkisizliğe önem verilmemesi sebebiyle farklılık gösteren tabakalı amaçlı örnekleme literatürde kota örnekleme adı da verilmektedir (Büyüköztürk ve diğ., 2014). Bu yöntemin temelinde, evrenin bazı özelliklerine (cinsiyet, yaş, vb.) göre kotalar koyarak seçim yapılması vardır (Baştürk ve Taştepe, 2013; Cozby ve Bates, 2012). Bu çalışmada örneklem belirlenirken kota olarak cinsiyet ve sınıf düzeyi kullanılmıştır. Bu araştırmanın örnekleminde bulunan kişi sayısı (tablo-4) aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4: Örnekleme Bulunan Kişi Sayısı

Fakülteler (Alanlar)	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam
	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	
Eğitim Alanı (Eğitim Fakültesi, BESYO)	22	19	30	12	20	14	22	15	154
Sağlık Alanı (Tıp, Diş H. ve Eczacılık Fakülteleri, SMYO)	30	21	11	17	8	14	4	6	111
İ.İ.B. Alanı (İ.İ.B.F., Hukuk ve İletişim Fakülteleri)	18	18	28	10	28	12	19	15	148
Fen-Edebiyat Alanı (Fen- Edebiyat Fakültesi)	21	8	40	12	25	10	19	8	143
Mühendislik Alanı (Mühendislik ve Ziraat Fakülteleri)	6	17	5	6	4	11	8	17	74
Din Bilimleri Alanı (İlahiyat Fakültesi)	14	12	9	8	4	3	1	1	52
Güzel Sanatlar Alanı (Güzel Sanatlar ve Tasarım Fak., Devlet Konservatuarı)	11	6	4	4	2	1	5	3	36
Toplam	122	101	127	69	91	65	78	65	718

Tablo -4’de görüldüğü gibi araştırmaya birinci sınıftan 223 (% 31), ikinci sınıftan (% 27), üçüncü sınıftan 156 (% 22) ve dördüncü sınıftan 143 (% 20) öğrenci toplamda ise 718 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 418’i (% 58) kız ve 300’ ü (% 42) erkektir. Araştırma verileri toplanırken Eğitim alanı (Eğitim Fakültesi, BESYO) ve Mühendislik alanı gibi birbirine yakınlık gösteren fakülteler bir grup içerisinde toplanmıştır. Bu alanlardan Eğitim alanını 154 (% 22), Sağlık Alanını 111 (% 15), İ.İ.B. Alanını 148 (% 21), Fen-Edebiyat Alanını 143 (% 20), Mühendislik Alanını 66 (% 10) Din Bilimleri Alanını 52 (% 7) ve Güzel Sanatlar Alanını 36 (% 5) öğrenci temsil etmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri toplanırken içerisinde bazı sosyo-demografik özelliklerin bulunduğu “ Kişisel Bilgi Formu”, evliliğe ilişkin tutumları belirlemek için “İnönü Evlilik Tutum Ölçeği” (İETÖ), eş seçme stratejilerini belirlemek amacıyla “İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri” (İESSE) ve cinsiyet rol algılarını belirlemek amacıyla “Bem Cinsiyet Rolü Envanteri”(BCRE) kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda öğrencilerin kendileri hakkında cinsiyet, yaş, fakülte (alan), ilişki durumu, ailesinin aylık geliri, ailesinin yaşadığı yer ve anne-baba eğitim düzeyine dair sorular bulunmaktadır.

3.3.2. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ)

Bayoğlu ve Atli (2014) tarafından geliştirilen “İnönü Evlilik Tutum Ölçeği” (İETÖ) 21 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarını ortaya koymak amacıyla geliştirilen İETÖ, hiç katılmıyorum ile tamamen katılıyorum biçiminde derecelendirilen beşli likert tipinde bir ölçme aracıdır (Bayoğlu ve Atli, 2014).

Yapılan analizler sonucunda KMO değeri .90 Bartlett’s Testi 4664,344 df= 190 p<.001 bulgusuna ulaşılmıştır. Toplam varyansın %36,770 açıklayan tek faktörlü 21 maddelik bir ölçek olduğu belirlenmiştir. İETÖ’nün açımlayıcı faktör analizi sonucunda tek faktörlü ve 21 maddelik bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve sonucunda $\chi^2=499,734$, Df=172, $\chi^2 /sd =2,905$, GFI=.91, CFI=.93, TLI=.91, RMSEA=.059, SRMR=.043 olarak bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin kabul edilir bir uyum değerine sahip olduğunu göstermektedir (Bayoğlu ve Atli, 2014).

İETÖ’nün güvenilirliğine ilişkin çalışmalarda ise iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) .90, Spearman Brown Testi Yarılama Testi .88 olarak bulunmuştur. İETÖ’nün puanlaması 1= Hiç katılmıyorum, 2= Nadiren katılıyorum, 3= Biraz katılıyorum, 4= Katılıyorum ve 5= Kesinlikle katılıyorum şeklinde olup ölçekten en az 21 ve en fazla 105 puan alınmaktadır. Ölçekten yüksek puanların alınması evliliğe ilişkin tutumun yüksek olduğunun göstergesidir (Bayoğlu ve Atli, 2014).

3.3.3. İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri (İESSE)

Altundaş ve Atli (2014) tarafından geliştirilen “İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri” (İESSE) 28 madde ve 7 alt boyuttan oluşan likert tipi bir ölçme aracıdır. Envanterin geliştirilme amacı üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejilerinin belirlenmesini sağlamaktır.

Envanter formu ile 302 kişiden veri toplanmış ve açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, envanterin yedi alt boyuttan, 28 maddeden oluştuğu ve açıklanan toplam varyansın % 62.51 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Envanterin birinci alt boyutuna “aile kurumu ve güven”, ikinci alt boyutuna “sosyo-ekonomik durum”, üçüncü alt boyutuna “dini ve siyasi benzerlik”, dördüncü alt boyutuna “fiziksel özellik”, beşinci alt boyutuna “bekaret”, altıncı alt boyutuna “çocuk bakımı” ve yedinci alt boyutuna “aşk” adları verilmiştir (Altundaş ve Atli, 2014).

İESSE'nin açıklayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen yedi faktörlü ve 28 maddelik envanterin bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve sonucunda $\chi^2=493,83$, $Df=326$, $\chi^2 /sd =1,513$, GFI'nin .90, CFI'nin .95, TLI .94, RMSEA'nın .041 ve SRMR'nin .06 değerlerine ulaşılmış ve bu değerler envanterin kabul edilir bir uyum değerine sahip olduğunu göstermektedir. İESSE'nin güvenilirliği, iç tutarlılık güvenilirlik yöntemi ile hesaplanmıştır. Bu hesaplamalara göre aile kurumu ve güven alt boyutu için .84, sosyo-ekonomik durum alt boyutu için .89, dini ve siyasi benzerlik alt boyutu için .82, fiziksel özellik alt boyutu için .70, bekaret alt boyutu için .73, çocuk bakımı alt boyutu için .69, aşk alt boyutu için .58 olarak iç tutarlılık katsayıları bulunmuştur (Altundaş ve Atli, 2014).

9'lu likert tipi (1 = Hiç katılmıyorum, 9 = Tamamen katılıyorum) şeklinde geliştirilen envanterin alt boyutlarına ilişkin madde bilgileri şu şekildedir: aile kurumu ve güven (14-17-20-21-24-25-27-28), sosyo-ekonomik durum (12-18-22-26), dini ve siyasi benzerlik (5-9-10-19), fiziksel özellik (1-2-6), bekaret (8-15-23), çocuk bakımı (7-11-16) ve aşk (3-4-13). Ölçeğin puanlanmasına bakıldığında ise envanterden toplam puan alınmayacağı ve bunun yerine alt boyut puanlarının sıralaması esas alınarak bireyin eş seçmede hangi kriterleri daha fazla önem verdiği ortaya konacağı belirtilmiştir (Altundaş ve Atli, 2014).

3.3.4. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE)

Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (Bem Sex Role Inventory), Bem (1974) tarafından geliştirilmiştir. BCRE, bireylerin benimsedikleri cinsiyet rollerini belirlemeye çalışan bir ölçme aracıdır. Bem, kadınsılık ve erkeksilik cinsiyet rollerini birbirinden bağımsız boyutlar olarak ele almıştır. Bem, envanteri geliştirirken 400 tane cinsiyet rollerine dair özellik belirlemiştir. Bu özelliklerin yarısı olumlu değerleri olan ya kadınsı ya da erkeksi cinsiyet rollerine dair özelliklerken diğer yarısı ise ne kadınsı ne de erkeksi değeri olan nötr özellikler olarak belirlenmiştir. Bu özellikler üniversite öğrencileri tarafından değerlendirilerek toplum tarafından kadınlar ve erkekler için uygun görülen özellikler saptanmıştır. İstatistiksel işlemlerden sonra bu maddeler arasından 20 kadınsılık özelliği envanterin kadınsılık boyutunu (K), 20 erkeksilik özelliği envanterin erkeksilik boyutunu (E) oluşturmuştur. İstatistiksel olarak ne kadınlar ne erkekler için uygun bulunmayan özellikler ise envanterin 20 maddelik sosyal beğenirlik boyutunu oluşturmuştur (Bem, 1974).

BCRE'nin Türk kültürüne uyarlama çalışması Kavuncu (1987) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kavuncu (1987), Envanterin maddeleri bir grup uzmana değerlendirterek uzmanların çevirisinde % 70 görüş birliğine varılan maddeleri envanter için ayırmış, diğer maddeleri ise tekrar tercüme ettirerek envanterin Türkçe tercüme formunu elde etmiştir. Elde edilen formdaki maddeleri 30 uzmana inceleterek maddelerin kadınsılık, erkeksilik ve sosyal beğenirlik boyutlarının temsil edilip edilmediğini ortaya koymuş ve envanterin Türkçe formu oluşturulmuştur (Akt., Çınar, 2008).

BCRE'nin orijinalinin psikometrik özellikleri iki farklı örneklem üzerinde incelenmiş ve iç tutarlılık katsayıları, K için .80, .82, E için .86, .86 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği de, dört haftalık arayla yapılmış ve K için $r = .90$, E için $r = .90$ 'dır (Bem, 1974). Kavuncu (1987) tarafından Türkçe formunun güvenilirlik çalışması test tekrar test yöntemiyle 208 kişilik bir örneklem ile yapılmış ve K için .75, E için .89 bulgusuna ulaşılmıştır (Akt., Dökmen, 1999). BCRE'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Dökmen (1991) tarafından tekrarlanmış ve BCRE'nin yarıya bölme güvenilirlik katsayısı 100 kişilik örneklemde K için .77 ve E için .71 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Akt., Dökmen, 1999).

Dökmen (1999), BCRE'nin Kadınsılık ve Erkeksilik ölçeği Türkçe formunun faktör yapısını tekrar incelemiş, psikometrik özelliklerini, envanterin geçerliliği ve güvenilirliğini yeniden test etmiştir. Dökmen'in (1999) analizleri sonucunda envanterin

faktör yapısının Bem'in öne sürdüğü iki faktörlü yapıyla tam olarak örtüşmediği ancak maddelerin %70'ine yakın bölümü özgün yapıya uygun dağılmış olmasıyla birlikte birbirleriyle uyuştukları görülmüştür.

Dökmen (1999), 989 kişilik örneklemede gerçekleştirdiği güvenilirlik çalışmasını iç tutarlılık güvenilirliği ve yarıya bölme güvenilirliği olarak yapmıştır. Dökmen'in (1999), elde ettiği bulgulara göre kadınsılık boyutu için iç güvenilirlik katsayısı .73 yarıya bölme güvenilirlik katsayısı .76 bulunmuş erkeksilik boyutunda iç güvenilirlik katsayısı .75 yarıya bölme güvenilirlik katsayısı .75 bulunmuştur.

Dökmen (1999), faktör analizine göre faktör yapısının beklenen yapıya tam olarak uymadığı sonucunun ortaya çıktığını belirtmiş ve bu sonucun yapı geçerliğinin tartışılır olduğunun göstergesi olarak ifade etmiştir. Dökmen (1999), yaptığı çalışmada envanterin geçerliliğinin sınanması için toplam puanlarda cinsiyet farkının anlamlılığına bakmış, yapılan analiz sonucunda cinsiyet açısından kadınsı özellikler kadınlar lehine yüksek ve erkeksi özellikler erkekler lehine yüksek çıkarak birbirlerinden farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Dökmen'e göre (1999) bu durum envanterin geçerli olduğunu göstermiştir.

Envanterin puanlaması incelendiğinde ise bireyler maddelerin kendilerini ne kadar uygun olduğunun "1. hiç uygun değil", "7. tamamen uygun" anlamına gelecek şekilde yanıtlamaktadırlar. Kadınsı (K) ve erkeksi (E) boyutlardan iki ayrı toplam puan elde edilmektedir. Bu puanların ortancalarına göre bireylerin androjen, erkeksilik, kadınsılık ve belirsiz cinsiyet rollerinden herhangi birine sahip olduğu belirlenmektedir. Daha açık bir ifadeyle puanlama şu şekilde belirtilmiştir:

- ✓ Kadınsılık cinsiyet rolü puanı kadınsılık medyanının üstünde, erkeksilik cinsiyet rolü puanı erkeksilik medyanının üstünde olanlar androjen,
- ✓ Kadınsılık cinsiyet rolü puanı medyanın altında, erkeksilik cinsiyet rolü puanı medyanın üstünde olanlar erkeksilik,
- ✓ Kadınsılık cinsiyet rolü puanı medyanın üstünde, erkeksilik cinsiyet rolü puanı medyanın altında olanlar kadınsılık,
- ✓ hem kadınsılık hem de erkeksilik cinsiyet rolü puanları medyanın altında olanlar da belirsiz cinsiyet rollerine sahip olarak kabul edilmektedir (Dökmen, 1999).

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri 2014-2015 eğitim öğretim döneminde kasım ayında Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan Malatya ilindeki İnönü Üniversitesi'nin örneklem dahilinde olan fakültelerinde araştırmada kullanılan veri toplama araçlarıyla toplanmıştır. Araştırmanın verileri toplanmadan önce İnönü Üniversitesi Etik Kurulundan uygulama izni alınmıştır. İzin alındıktan sonra fakültelerle iletişime geçilerek uygulama günü belirlenerek veriler toplanmıştır. Veri toplama araçlarına ait yönergeler hakkında uygulamaya katılan kişilere bilgi aktarılmıştır. Verilerin yaklaşık toplama süresi 20-25 dakikada tamamlanmıştır. Dönüt almak için veri toplama araçlarına iletişim bilgilerini yazanlarla irtibata geçilerek sonuçları hakkında bilgiler verilmiştir. Veriler fakültelerden toplanırken fakülte ve yüksekokullar birbirine yakın belirli alanlara ayrılmıştır. Alanların oluşumunda yer alan fakülte ve yüksekokullar ise şu şekilde: Eğitim Alanı (Eğitim Fakültesi, BESYO), Sağlık Alanı (Tıp, Diş Hekimliği ve Eczacılık Fakülteleri, SMYO), İ.İ.B. Alanı (İ.İ.B.F., Hukuk ve İletişim Fakülteleri), Fen-Edebiyat Alanı (Fen-Edebiyat Fakültesi), Mühendislik Alanı (Mühendislik ve Ziraat Fakülteleri), Din Bilimleri Alanı (İlahiyat Fakültesi) ve Güzel Sanatlar Alanı (Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Devlet Konservatuvarı) gibi çatılara ayrılarak veriler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu araştırmanın verileri SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) istatistiksel analiz programının 22. versiyonu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Anlamlılık düzeyi 0.05 ve 0.01 olarak alınmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları İETÖ, İESSE, BCRE ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanan verilere araştırmanın amacı doğrultusunda ilişkisel işlemler yapılmıştır. Gruplar arasındaki farkları belirlemek için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmış ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde ne derece etkili olduğunu gösteren etki büyüklüğü değerleri de Cohen's d ve Omega kare (ω^2) yöntemleriyle incelenmiştir. Değişkenler arası ilişkiyi belirlemek için ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ve Hiyerarşik Regresyon Analizi yapılmıştır.

Araştırma verilerinde istatistiksel işlem yapılmadan önce elde edilen verilerin daha sağlıklı olabilmesi için K₁ ve K₂ şeklinde veri toplama araçlarına yerleştirilen kontrol maddeleri değerlendirilmiş ve herhangi birine doğru kodlama yapmayan deneklerin verileri çıkarılmıştır. Verilerde bulunan % 5'ten fazla kayıp değerler

çıkarılmış ve % 5'in altında bulunan kayıp değerler seriler ortalaması (Series Mean) yöntemi ile tamamlanmıştır. Daha sonra ise verilerin frekans değerlerine bakılmış uç değer olup olmadığı kontrol edilmiş ve veri girişinde yapılan hatalar düzeltilmiştir. Araştırmanın amacına uygun istatistiksel yöntemin seçilebilmesi için verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini sınamak için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş ve uygulanacak olan istatistiksel işlemlere karar verilmiştir. Hiyerarşik regresyon analizi işleminin yapılabilmesi için saçılma diyagramına bakılarak normallik varsayımı incelenmiş, uç değerler Mahalanobis uzaklığıyla kontrol edilmiş ve otokorelasyon olup olmadığını incelemek için Durbin Watson testine bakılmıştır. Çoklu bağlantı probleminin olup olmadığını kontrol etmek için değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi gerektiğinden dolayı Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan tüm bu işlemlerin sonunda ise elde ki 853 veriden 135'i çıkarılarak örneklem grubunda 718 veri kalmıştır.

Yapılan işlemlerden sonra cinsiyet ve ilişki durumu bağımsız değişkenleriyle üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için t-testi yapılmasına karar verilmiştir. T-testi yapılabilmesi için bazı varsayımlar bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde belirtilmiştir (Büyüköztürk, 2014, s. 39):

- ✓ Bağımlı değişkene ait ölçümlerin (puanların), aralık veya oran ölçeğinde olması ve karşılaştırmaya esas iki grup ortalamasının aynı değişkene ait olması gereklidir.
- ✓ Bağımlı değişkene ilişkin ölçümlerin dağılımı her iki grupta da normallik göstermesi gerekmektedir.
- ✓ Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklemelerin ilişkisiz olması gerekmektedir.

Veriler gerekli varsayımları sağladıktan sonra t-testi yapılmış ve t-testi sonunda manidar farklar bulunan gruplar arasında etki büyüklüğünü hesaplamak için Cohen's d formülü kullanılmıştır. İki grup ortalamaları arasındaki farkın hesaplandığı istatistiksel yöntemlerde (tek grup t-test, ilişkili örneklem için t-testi, ilişkisiz örneklem için t-test, vb.) etki büyüklüğü hesaplanmasında Cohen's d formülü (Özsoy ve Özsoy, 2013) kullanmakta olduğu ve Cohen's d değerinin ise .20 küçük; .50 orta ve .80 ise büyük etki büyüklüğü (Cohen,1988) olarak hesaplandığı belirtilmiştir.

Araştırmanın cinsiyet rolü, fakülte, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve ailenin yaşadığı yer bağımsız değişkenleriyle üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin

tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) istatistik yönteminin kullanılmasına karar verilmiştir. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına dair varsayımlar bulunmaktadır. Bu varsayımlar şu şekilde ifade edilmiştir (Büyüköztürk, 2014, s. 48):

- ✓ Bağımlı değişkene ait ölçümler en az aralık ölçeğinde olmalıdır.
- ✓ Ölçümler bağımlı değişkende etkisi araştırılan faktörün her bir düzeyinde normal dağılım göstermelidir.
- ✓ Ortalama ölçümleri karşılaştırılacak örneklemelerin ilişkisiz olması gerekmektedir.
- ✓ Bağımlı değişkene ilişkin varyansların eşit olması gerekmektedir.

Bu varsayımlar gerçekleştirildikten sonra tek yönlü varyans analizi işlemi gerçekleştirilmiştir. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasından sonra anlamlı farkın olduğu gruplarda farkın hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testleri yapılmıştır. Grup varyanslarının eşit dağıldığı durumlarda hipotezi test etmede daha tutucu olan “Scheffe” testi, grup varyanslarının eşit dağılmadığı durumlarda “Dunnett’s-C” testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2014). Gruplar arası anlamlı farklılığın olduğu durumlarda etki büyüklüğünü belirlemek için ise Omega Kare yöntemi kullanılmıştır. Özsoy ve Özsoy’a göre (2013), varyans analizinde etki büyüklüğünü incelemek için Cohen’s f ve Omega Kare (ω^2) gibi yöntemler kullanılabilir. Bu araştırmada kullanılan Omega Kare etki büyüklüğü değerlerini Kirk (1996), .01 küçük, .06 orta, .14 büyük etki olarak yorumlamıştır (Akt., Field, 2009).

Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarıyla eş seçme stratejileri ve cinsiyet rol algıları arasındaki ilişkiyi incelemek için ise hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon analizi yapılmadan önce bazı varsayımların yerine getirilmesi gereklidir. Bu varsayımlara göre Mahalanobis değerinin örneklem sayısının 500 olduğunda ve 5 değişken bulunduğu 25’in altında olması (Barnett ve Lewis, 1978’ten Aktaran Field, 2009) ve Durbin Watson değerlerinin 2 civarında olması (Mayers, 2013) gerekmektedir. Modele sokulan değişkenler arasında korelasyon değerlerinin .80’in altında olması çoklu bağlantı problemi olmaması için gereklidir (Büyüköztürk, 2014; Mayers, 2013). Bütün bu varsayımların eldeki verilerde sağlandığı görülmüştür. Ayrıca, cinsiyet ve ilişki durumu değişkenlerinin analizlere sokulması için dummy değişken kullanılmıştır.

Hiyerarşik regresyon analizinde yordayıcılar blok halinde işleme sokulur. Bu bloklar tek ya da birkaç değişkenden oluşabilir (Meyers, Gamst ve Guarino, 2013). Hiyerarşik regresyon analiz işlemini gerçekleştiren araştırmacı blokların giriş sırasını kuramsal ya da mantıksal bir dayanağa göre belirler. Kuramsal olarak bağımlı değişkeni en fazla yordayan değişkenler önce işleme sokulur veya en sona en fazla yordayan değişkenler, en başta da en az yordayan değişkenler işleme sokulabilir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu araştırmada da kuramsal olarak bağımlı değişkeni az yordayacağı düşünülen değişkenlerden fazla yordayacağı düşünülen değişkenlere göre bir sıralama yapılmış ve önce sosyo-demografik özellikler (cinsiyet, ilişki durumu, yaş ve ailenin aylık geliri) blok halinde, daha sonra cinsiyet rolleri (kadınsılık ve erkeksilik) blok halinde ve en sonunda eş seçme stratejileri (aile kurumu ve güven, sosyo-ekonomik durum, dini ve siyasi benzerlik, fiziksel özellik, bekaret, çocuk bakımı ve aşk) blok halinde işleme sokulmuştur.

4. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırma verilerinden elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

4.1. Cinsiyet Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar

Cinsiyet değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına dair t-testi analizi yapılmış ve sonuçlar tablo-5’de verilmiştir. Cinsiyete göre eş seçme stratejilerine dair grafiğe (grafik-2) bu bölümün altında yer verilmiştir.

Tablo 5: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine göre Analizi

Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	t	p	Cohen’s d
Kız	418	78.03	15.12	716	-3.00	.003*	.22
Erkek	300	81.49	15.49				

(*)= $p < .05$

Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları cinsiyete göre [$t_{(716)} = -3.00; p < .05$] anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkek öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumları ($\bar{X} = 81.49$), kız öğrencilere ($\bar{X} = 78.03$) göre daha olumludur. Bu farka ilişkin etki büyüklüğü incelendiğinde (Cohen’s d = .22) küçük etki büyüklüğünde olduğu görülmektedir.

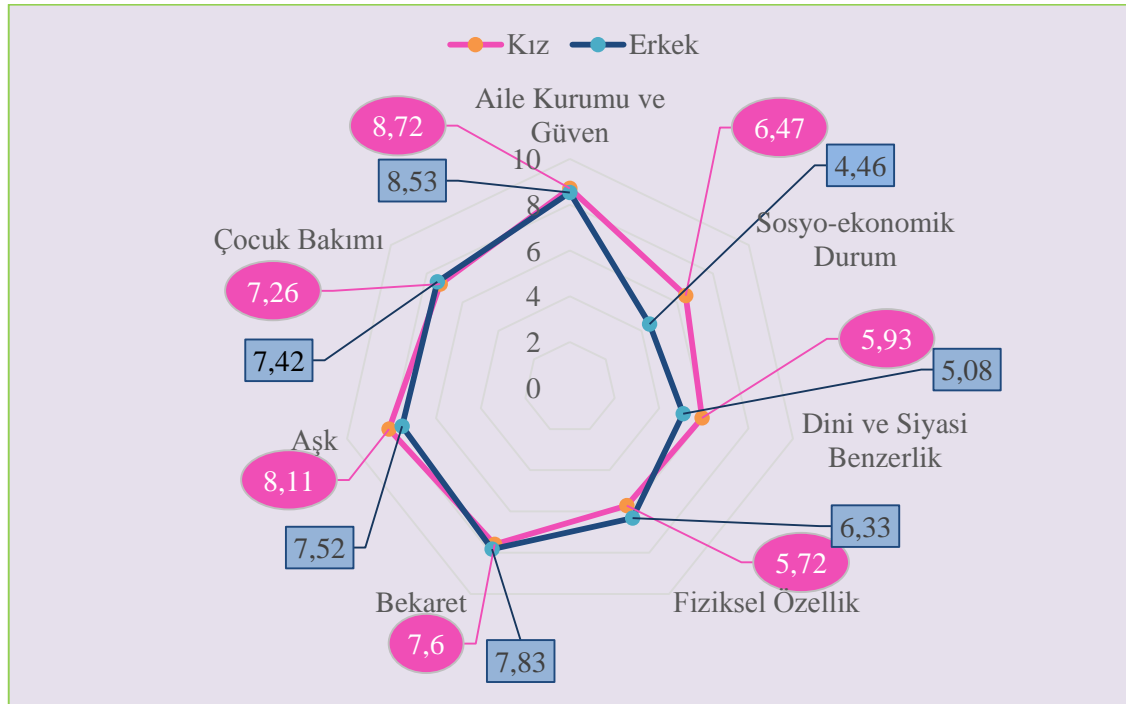
Literatürde bazı çalışmalarda erkeklerin evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu çalışmalar (Huang ve Lin, 2014; Köroğlu, 2013) mevcuttur. Bu bulgular araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Ancak yapılan bazı çalışmalarda ise (Jennings ve diğ., 1992; Willoughby, 2010) kızların evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu bulgular ise araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermemektedir. Huang ve Lin (2014), ailesinde tartışma olan ve tartışma olmayan bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarını incelediklerinde genel olarak erkeklerin evliliğe ilişkin tutumlarının kız öğrencilere göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Köroğlu (2013) yaptığı çalışmada erkek ve kız öğrencilerin evliliğe önem verdiği bulgusuna ulaşmış, erkeklerin biraz daha fazla evliliği önemseydiği sonucunu elde etmiş ve kız öğrencilerin erkeklere göre evlilikten daha fazla korktuklarını bu nedenle evliliğe

daha temkinli yaklaştıklarını belirtmiştir. Ancak Willoughby (2010), kız öğrencilerin evliliğe erkeklerden daha fazla önem verdiği ve evlilikten daha fazla beklentisi olduğu bulgusunu çalışmasında elde etmiştir. Jennings ve diğerleri (1992) ise araştırmalarında erkeklerin kızlara göre evliliğe kendilerine daha az uygun buldukları sonucunu elde etmişlerdir. Hauser (2013), yaptığı çalışmada erkeklerin evliliğe dair yanlış inançlarının kızlarınkinden daha fazla olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Hamamcı ve diğerleri (2010) yaptıkları çalışmada evliliğe ilişkin tutumları etkilediği düşünölen evlilik öncesi eğitim alma isteğinin kız öğrencilerin daha fazla var olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Ondaş (2007), sağlıklı evliliklerde yıllar geçtikçe eşler birbirleriyle bütünleşir gibi evliliğe ilişkin olumlu cümlelerde kızların daha fazla puan aldığını ancak evlilik özgürlüğü kısıtlar gibi evliliğe ilişkin olumsuz cümlelere erkeklerin daha fazla puan aldığı sonucuna ulaşmıştır.

Literatür tarandığında cinsiyet açasından evliliğe ilişkin tutumlara dair net sonuçların ortaya çıkmadığı görölmektedir. Bu araştırma sonunda genel kanının aksine erkekler lehine evliliğe ilişkin tutumların olumlu olmasının sebebi olarak örneklem grubunun neden olabileceği ve erkeklerin evlilikte daha rahat ettikleri olgusunun olabileceği düşünölmektedir. Verilerin toplandığı örneklem grubunun Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesinden gelen bireyler olduğu göz önüne getirildiğinde erkeklerin daha baskın rollere sahip olmasının kızlarda evlilikte söz haklarının daha az olacağı duygusu oluşturmakta ve evliliğe ilişkin erkeklere göre daha az olumlu tutumlara sahip oldukları düşünölmektedir.

Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin eş seçme stratejilerine ilişkin radar grafiği aşağıda verilmiştir.

Grafik 2: Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Bakımından Kullandıkları Eş Seçme Stratejilerine İlişkin Radar Grafiği

Not: Grafik-2' de pembe butonlardaki yer alan veriler kız öğrencilere mavi butonda yer alan veriler erkek öğrencilere aittir.

Grafik-2 incelendiğinde kızların, aile kurumu ve güven, aşk, sosyo-ekonomik durum, dini ve siyasi benzerlik eş seçme stratejileri daha fazla önemsendiği erkeklerin ise fiziksel özellik, bekaret ve çocuk bakımı eş seçme stratejilerini daha fazla önemsendiği gözlenmektedir. Literatür incelendiğinde kadınların eş seçiminde sosyo-ekonomik durum (Bacanlı, 2001; Buss, 1989; Buss ve diğ, 2001), aşk (Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Efe, 2013), güvenilir olma (Efe, 2013; Yıldırım, 2007), dini ve siyasi benzerlik (Yıldırım, 2007) eş seçme stratejilerini daha fazla önemsedikleri görülmektedir. Erkeklerin ise fiziksel çekicilik (Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Buss, 1998, 2003; Buss ve Barnes, 1986), bekaret (Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Efe, 2013; Yıldırım, 2007), çocuk bakımı (Efe, 2013) eş seçme stratejilerini daha fazla önemsedikleri görülmektedir. Bu durumda Grafik-2' de elde edilen verilerin literatürle tutarlı olduğu ifade edilebilir.

4.2. İlişki Durumu Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar

İlişki durumu değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına dair t-testi analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo-6' de verilmiştir.

Tablo 6: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının İlişki Durumu Değişkenine göre Analizi

İlişki Durumu	n	\bar{X}	ss	sd	t	p	Cohen's d
Hayır (Yok)	472	78.29	15.32	716	-2.89	.004*	.22
Evet (Var)	246	81.76	15.13				

(*)= $p < .05$

Tablo-6'da görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları ilişki durumuna (flört, söz, nişan vb.) göre [$t_{(716)} = -2.89$; $p < .05$] anlamlı bir farklılık göstermektedir. İlişkisi olan öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumları ($\bar{X} = 81.76$), ilişkisi olmayan öğrencilere ($\bar{X} = 78.23$) göre daha olumludur. Bu farka ilişkin etki büyüklüğü incelendiğinde (Cohen's d = .22) küçük etki büyüklüğünde olduğu görülmektedir.

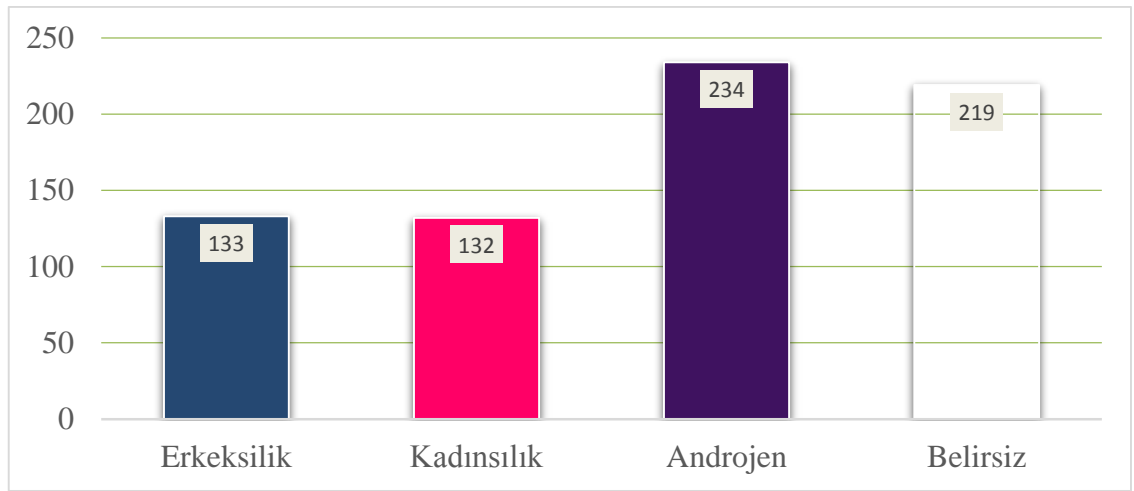
Willoughby ve Carroll (2010), yaptıkları çalışmada ilişkisi olan gençlerin evlenmeyi ilk ulaşılması gereken amaç olarak gördükleri ve evlenmek istedikleri bulgusuna ulaşmışlardır. Pınar (2008), yaptığı çalışmada kız ve erkek öğrencilerin ilişkisi olduğu kişilerle evlenmek eğiliminde olduğunu bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgulardan yola çıkılarak ilişkisi olan bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının olumlu olduğu ve araştırma bulgularını desteklediği söylenebilir. Köroğlu (2013) çalışmasında gençlerin birçoğunun tanışarak evlenmeyi tercih ettiği bulgusuna ulaşmış ve üniversiteli gençler arasında değişik ortamlarda tanıştığı ve bir süre flört ettiği biriyle evlenmenin yaygın olduğunu belirtmiştir. Ondaş'ın (2007) elde ettiği sonuçlarda öğrencilerin yarıya yakını evlenmeden önce flört dönemi olması gerektiği görüşüne katılmışlardır. Elde edilen bu sonuçlara dayanılarak bireylerin ilişkisi olma durumunun evliliğe ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği şekilde nitelendirilebilir.

Evlilikten önce ilişki yaşayan bireylerin evliliğe hazırlık yaptıkları, karşı cinsle arkadaşlıkları sayesinde evliliğin olumlu ve olumsuz yanlarına daha duyarlı oldukları ve bu sayede evliliğe yönelik olumlu tutumlar geliştirdikleri ifade edilebilir. İlişkisi olan bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olmasının nedenlerinden birisi olarak ilişkilerinde doyum sağladıkları ve bu doyumun evliliğe ilişkin tutumlarını olumlu etkilediği gösterilebilir.

4.3. Cinsiyet Rollerini Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar

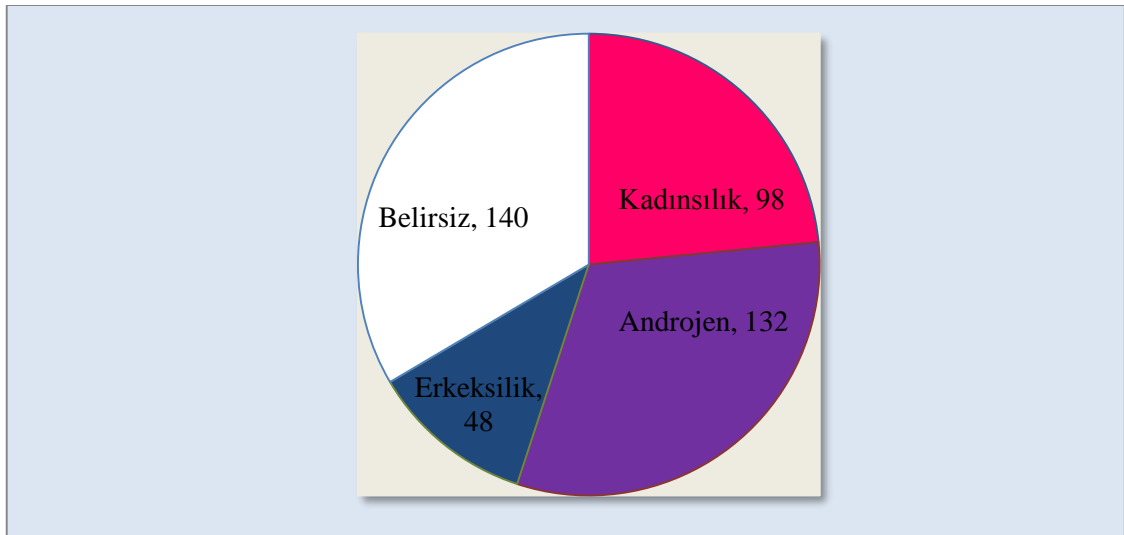
Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sahip oldukları cinsiyet rollerinin frekansına dair grafikler aşağıda (Grafik-3, Grafik-4, Grafik-5) verilmiştir. Cinsiyet rolü değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına dair tek yönlü varyans analizi yapılmış, betimsel istatistiklere (Tablo-7) ve sonuçlara (Tablo-8) aşağıda yer verilmiştir.

Grafik 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sahip oldukları Cinsiyet Rollerine Dair Sütun Grafiği

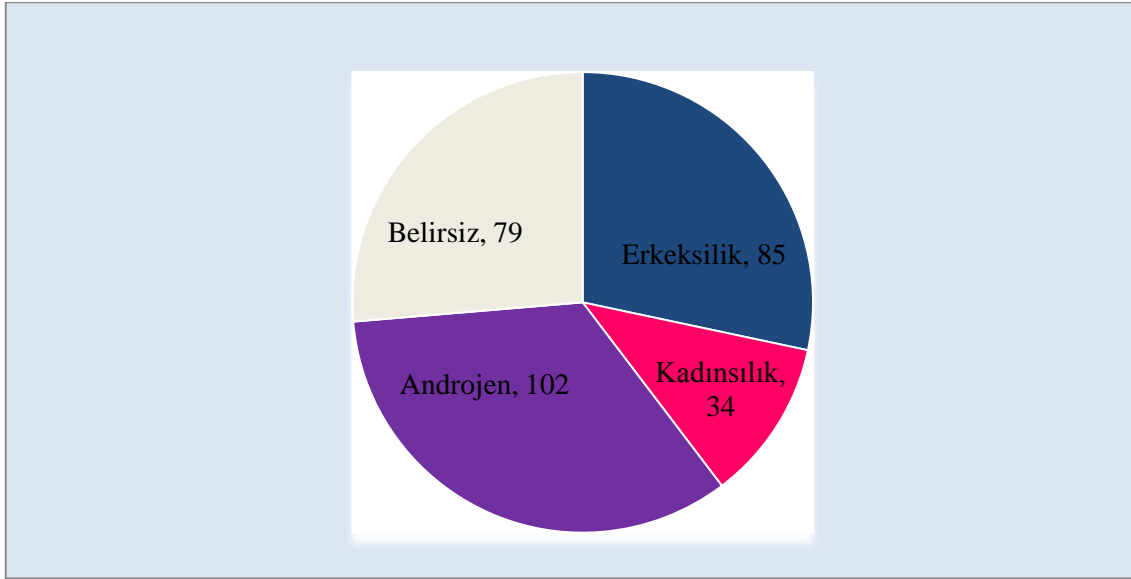

Araştırmaya katılan öğrencilerinin 133'ü (% 19) erkeklik cinsiyet rolüne, 132'si (% 18) kadınsılık cinsiyet rolüne, 234'ü (% 33) androjen cinsiyet rolüne ve 219'u (% 30) belirsiz cinsiyet rolüne sahiptir.

Grafik 4: Araştırmaya Katılan Kız Öğrencilerin Sahip oldukları Cinsiyet Rollerine Dair Pasta Grafiği

Grafik 5: Araştırmaya Katılan Erkek Öğrencilerin Sahip oldukları Cinsiyet Rollerine Dair Pasta Grafiği

Tablo 7: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Cinsiyet Rollerini Açısından Analizine Dair Betimsel İstatistikler

Boyut	Cinsiyet Rolü	n	\bar{X}	ss
Evlilik Tutumu	Erkeksilik	133	78.31	15.84
	Kadınsılık	132	81.93	13.63
	Androjen	234	81.49	15.21
	Belirsiz	219	76.54	15.65

Tablo-7’de görüldüğü üzere cinsiyet rolleri açısından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutum puanları; kadınsılık cinsiyet rolü ($\bar{X} = 81.93$), androjen cinsiyet rolü ($\bar{X} = 81.49$), erkeksilik cinsiyet rolü ($\bar{X} = 78.31$) ve belirsiz cinsiyet rolü ($\bar{X} = 76.54$) şeklinde sıralanmıştır. Buna göre evliliğe ilişkin tutumları en olumlu olan kişiler kadınsılık cinsiyet rolüne sahip bireylerin oluşturduğu grupta yer almaktadır.

Tablo 8: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Cinsiyet Rollerini Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet Rolü	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark	ω^2
Evlilik Tutumu	1.Erkeksilik	Gruplar Arası	3809.304	3	1269.768	5.500	.001*	2-4 3-4	.018
	2.Kadınsılık								
	3.Androjen	Gruplar İçi	164828.988	714	230.853				
	4.Belirsiz	Toplam	168638.291	717					

(*)= $p < .05$

Tablo-8’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları, cinsiyet rolleri bakımından [$F_{(3,714)} = 5.500$; $p < .05$] anlamlı bir farklılık göstermektedir. Başka bir ifadeyle üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları cinsiyet rolleri açısından anlamlı bir biçimde değişmektedir. Cinsiyet rolleri arasında oluşan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için “ Scheffe” testi yapılmış ve sonuçlara göre kadınsılık cinsiyet rolüne ($\bar{X} = 81.93$) ve androjen cinsiyet rolüne ($\bar{X} = 81.49$) sahip bireylerin, belirsiz cinsiyet rolüne ($\bar{X} = 76.54$) sahip bireylere göre evliliğe ilişkin tutumları daha olumludur. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarında cinsiyet rolleri değişkenine göre oluşan bu farkın etki büyüklüğü incelendiğinde ($\omega^2 = .018$) düşük düzeyde olduğu görülmüştür.

Elde edilen sonuçlarda evliliğe ilişkin tutumların en olumlu olduğu grup kadınsılık cinsiyet rolüne sahip olan bireylerin oluşturduğu gruptur. Katsurada ve Sugihara (2002), yaptığı çalışmalarında geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadınların evliliğe ilişkin tutumlarının androjen ve belirsiz cinsiyet rolüne sahip bireylerden daha olumlu olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Üstelik, Katsurada ve Sugihara (2002) geleneksel cinsiyet rollerine sahip kız öğrencilerin geleneksel cinsiyet rolüne sahip olmayan kız öğrencilere göre evliliğe daha olumlu baktığını, evliliği daha erken yaşlarda istediğini ve evlilikten sonra çalışmaya sıcak bakmadığını belirtmişlerdir. Kaufman (2000) çalışmasında eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip kadınların geleneksel cinsiyet rolüne sahip kadınlara göre boşanma ihtimallerinin daha fazla olduğunu ve geleneksel rollere sahip kadınların eşitlikçi rollere sahip kadınlara göre evliliklerini devam ettirme oranının fazla olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu araştırmaların sonuçlarına göre geleneksel kadınsılık rolüne sahip bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilir.

Evliliğe ilişkin tutum puanları yüksek bir diğer grup ise androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerin oluşturduğu gruptur. Androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerin evlilik rollerinde eşitlikçi bir tutum sergilediği düşünülmekte ve yapılan araştırmalarda

(Botkins, Weeks ve Morris, 2000; Thorthon, 1989; Thornton ve Young-DeMarco, 2001) evlilikte cinsiyet rollerinin daha eşitlikçi olmaya doğru ilerlediği görülmektedir. Bu araştırma bulguları androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının olumlu olmasını destekler niteliktedir. Üstelik, Amato ve Booth (1995) evlilikte geleneksel cinsiyet rolüne sahip olmanın bireylerin evlilik kalitesini azalttığı belirtmişlerdir.

Erkeksilik cinsiyet rolüne sahip bireylerin evliliğe ilişkin tutum puanlarının, kadınsılık cinsiyet rolü ve androjen cinsiyet rolüne sahip bireylere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katsurada ve Sugihara (2002), Japon üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada geleneksel cinsiyet rolüne sahip erkeklerin evliliğe ilişkin tutum puanlarının eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip bireylere göre daha düşük olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bir diğer ifadeyle eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip bireylerin, erkeksilik cinsiyet rolüne sahip bireylere göre evliliğe ilişkin tutumları daha olumludur. Kaufman (2000), geleneksel cinsiyet rollerine sahip erkeklerin bekar kalmayı daha çok istedikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkılarak erkeksilik cinsiyet rolüne sahip bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının çok olumlu olmadığı ve bu sonuçların araştırma bulgularıyla tutarlılık gösterdiği ifade edilebilir. Katsurada ve Sugihara (2002), bu durumun nedeni olarak erkeksilik cinsiyet rolüne sahip bireylerin evliliği büyük bir sorumluluk olarak görmelerinin neden olabileceğini ifade etmişlerdir. Ataerkil bir yapıya sahip bireylerin oluşturduğu Türk örnekleminde yapılan bu çalışmada da erkeksi rollere sahip bireylerin evlilikte daha fazla sorumluluk alacakları düşüncesiyle evliliğe ilişkin tutumlarının kadınsılık cinsiyet rolüne ve androjen cinsiyet rolüne sahip bireyler kadar olumlu olmadığı düşünülmektedir.

Erkek cinsiyetine sahip olup 34 kadınsı, 102 androjen ve 79 belirsiz cinsiyet rol algılarına sahip bireyler araştırmada yer aldığı bu bireylerin birçoğunun evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu görülmektedir. Erkek cinsiyeti içerisinde yer alan kadınsı ve androjen cinsiyet rollerine sahip bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının daha yüksek olmasından dolayı erkeksilik cinsiyet rol algısına sahip bireylerin evliliğe ilişkin tutum puanlarının kadınsı ve androjen cinsiyet rol algılarına sahip bireyler kadar yüksek olmamasının nedeni olarak ifade edilebilir.

Belirsiz cinsiyet rolüne sahip bireylerin net olarak cinsiyet rollerinin belirgin olmamasının evliliğe ilişkin tutumlarının da net olmamasına neden olduğu ve bu durumun sonucunda da evliliğe ilişkin tutum puanlarının düşük olduğu ifade edilebilir.

4.4. Öğrenim Görülen Fakülte (Alan) Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar

Öğrenim görülen fakülte (Alan) değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına dair tek yönlü varyans analizi yapılmış, betimsel istatistiklere (Tablo-9) ve sonuçlara (Tablo-10) aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 9: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Öğrenim Görülen Fakülte (Alan) Açısından Analizine Dair Betimsel İstatistikler

Boyut	Fakülte (Alan)	n	\bar{X}	ss
Evlilik Tutumu	Eğitim	154	78.82	15.53
	Sağlık	111	79.09	15.22
	İ.İ.B	148	76.78	15.53
	Fen –Edebiyat	143	80.22	15.37
	Mühendislik	74	79.27	15.07
	Din Bilimleri	52	86.34	12.15
	Güzel Sanatlar	36	82.10	16.17

Tablo-9’da görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları öğrenim görülen fakülteler (alanlar) açısından şu şekilde; Din Bilimleri alanı ($\bar{X} = 86.34$), Güzel Sanatlar alanı ($\bar{X} = 82.10$), Fen- Edebiyat alanı ($\bar{X} = 80.22$), Mühendislik alanı ($\bar{X} = 79.27$), Sağlık alanı ($\bar{X} = 79.09$), Eğitim alanı ($\bar{X} = 78.82$) ve İ.İ.B. alanı ($\bar{X} = 76.78$) sıralanmıştır. Buna göre öğrenime devam edilen fakülteler (alanlar) açısından evliliğe ilişkin tutumları en olumlu olan grup Din Bilimleri alanı içerisinde yer alan kişilerdir.

Tablo 10: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Öğrenim Görülen Fakülte (Alan) Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Fakülte (Alan)	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark	ω^2
Evlilik Tutum	1.Eğitim	Gruplar Arası	3938.890	6	656.482	2.834	.010*	6-3	.015
	2.Sağlık								
	3.İ.İ.B	Gruplar İçi	164699.402	711	231.645				
	4.Fen-Edb.								
	5.Müh.								
	6. Din B.	Toplam	168638.291	717					
	7.Güzel S.								

(*)= $p < .05$

Tablo-10’da görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları, öğrenim görülen fakülte (alan) bakımından [$F_{(6,711)} = 2.834; p < .05$] anlamlı bir farklılık göstermektedir. Başka bir ifadeyle üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları öğrenim görülen fakülte (alan) açısından anlamlı bir biçimde değişmektedir. Öğrenim görülen fakülteler arasında farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için “Scheffe” testi yapılmış ve sonuçlara göre Din Bilimleri alanında ($\bar{X} = 86.34$) öğrenime devam edenlerin, İktisadi ve İdari Bilimler alanında ($\bar{X} = 76.78$) öğrenimine devam edenlere göre evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarında öğrenim görülen fakülte (alan) değişkenine göre oluşan bu farkın etki büyüklüğü incelendiğinde ($\omega^2 = .015$) düşük düzeyde olduğu görülmüştür.

Elde edilen sonuçlara göre evliliğe ilişkin tutumları en olumlu olan grup Din Bilimleri alanında eğitime devam edenlerin oluşturduğu gruptur. Mutlu’nun (2004) yaptığı çalışmada evlilik niçin önemlidir sorusuna araştırmaya katılanların bir kısmı din emrettiği için cevabı vermişlerdir. Buradan yola çıkılarak Din Bilimleri alanında öğrenim görenlerin dini boyutlarının yüksek olduğu varsayıldığında evliliğe ilişkin tutumlarının yüksek olmasının temel sebeplerinden biri olarak evliliğin dini bir gereklilik olarak görüldüğü düşünülmektedir. Üstelik, yapılan araştırmalarında dindarlıkla evlilik arasında pozitif bir ilişki olduğu (Brown, Orbuch ve Bauermeister, 2008; Olson, Marshall, Goddard ve Schramm, 2014; Vaaler, Ellison ve Powers, 2009) bulgusuna ulaşılmıştır.

Din Bilimleri alanında yer alan bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının yüksek olmasının nedenleri arasında diğer alanlarda yer alan bireylere göre daha geleneksel bir yapıya sahip olmaları olduğu düşünülmektedir.

Amato ve diğerleri (2008), gençlerin üniversite eğitime devam ettikleri, kariyer hedefinde oldukları ve iş bulmak için kendilerini geliştirmeye çalıştıklarını bu nedenle de aile kurmayı ertelediklerini ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden üniversite eğitimlerine devam eden gençlerin evliliği ilk amaç olarak görmedikleri ve bu nedenle evliliğe çok olumlu bakmadıkları kestirilebilir. Ancak, bu çalışmada elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan tüm alanlardaki fakültelerin evliliğe ilişkin tutum puanlarının yüksek olduğu görülmekte ve evliliğe olumlu baktıkları düşünülmektedir.

4.5. Ailenin Yaşadığı Yer Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar

Ailenin yaşadığı yer değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına dair tek yönlü varyans analizi yapılmış, betimsel istatistiklere (Tablo-11) ve sonuçlara (Tablo-12) aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 11: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Ailenin Yaşadığı Yer Açısından Analizine Dair Betimsel İstatistikler

Boyut	Yaşanılan Yer	n	\bar{X}	ss
Evlilik Tutumu	Köy	73	83.66	12.53
	Kasaba	55	81.08	16.51
	İlçe	151	78.07	16.05
	Şehir	107	78.58	13.47
	Büyükşehir	332	79.22	15.81

Tablo-11’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları ailenin yaşadığı yer açısından şu şekilde; köy ($\bar{X} = 83.66$), kasaba ($\bar{X} = 81.08$), büyükşehir ($\bar{X} = 79.22$), şehir ($\bar{X} = 78.58$) ve ilçe ($\bar{X} = 78.07$) sıralanmıştır. Buna göre ailenin yaşadığı yer açısından evliliğe ilişkin tutumları en olumlu olan grup ailesi köyde yaşayanlardır.

Tablo 12: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Ailenin Yaşadığı Yer Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Yaşanılan Yer	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Evlilik Tutumu	1.köy	Gruplar Arası	1825.554	4	456.388	1.951	.100
	2.kasaba						
	3.ilçe	Gruplar İçi	166812.737	713	233.959		
	4.şehir						
5.büyükşehir	Toplam	168638.291	717				

(*)= $p < .05$

Tablo-12’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları, ailenin yaşadığı yer bakımından [$F_{(4,713)} = 1.951$; $p > .05$] anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Ailesinin yaşadığı yere göre üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmamasının nedeni olarak üniversite öğrenimi için birçok bireyin yaşadıkları yerden uzaklaştıkları göz önüne getirilebilir ve bu durumun sonucu

olarak üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının eskiden yaşadıkları yerden etkilenmesinin çok olası olmadığı ifade edilebilir.

4.6. Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar

Anne eğitim düzeyi değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına dair tek yönlü varyans analizi yapılmış, betimsel istatistiklere (Tablo-13) ve sonuçlara (Tablo-14) aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 13: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyi Açısından Analizine Dair Betimsel İstatistikler

Boyut	Anne Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	ss
Evlilik Tutumu	Okuryazar değil	122	78.80	16.95
	Okuryazar	95	80.98	13.36
	İlkokul	243	79.16	15.14
	Ortaokul	104	81.62	14.06
	Lise	102	78.86	16.27
	Üniversite ve Lisansüstü	52	76.67	16.07

Tablo-13’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları anne eğitim düzeyi açısından şu şekilde; ortaokul ($\bar{X} = 81.62$), okuryazar ($\bar{X} = 80.98$), ilkokul ($\bar{X} = 79.16$), lise ($\bar{X} = 78.86$), okuryazar değil ($\bar{X} = 78.80$), üniversite ve lisansüstü ($\bar{X} = 76.67$) sıralanmıştır. Bu sonuçlara göre anne eğitim düzeyi açısından evliliğe ilişkin tutumları en olumlu olan grup annesi ortaokul mezunlarıdır.

Tablo 14: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Anne Eğitim Düzeyi	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Evlilik Tutumu	1.Okuryazar D.	Gruplar Arası	1222.768	5	244.554	1.040	.393
	2.Okuryazar						
	3.İlkokul						
	4.Ortaokul	Gruplar İçi	167415.524	712	235.134		
5.Lise	Toplam	168638.291	717				
6.Üni.ve L.Ü							

(*)= $p < .05$

Tablo-14’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları, anne eğitim düzeyi bakımından [$F_{(5,712)} = 1.040; p > .05$] anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Anne eğitim düzeyi açısından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemenin nedenleri arasında Türk toplumunda eğitim seviyesi ne olursa olsun kadınların genel olarak beklentilerinin çocuklarının bir yuva kurması olduğu ve bu nedenle evliliğe ilişkin benzer tutumlara sahip oldukları düşünülmektedir. Evliliğe ilişkin benzer tutumlara sahip olan bireylerin çocuklarının üzerinde evliliğe ilişkin etkilerinde benzer olacağı söylenebilir. Ayrıca, bireylerin birçoğunun evliliğe ilişkin tutumların belirgenleştiği dönemlerde eğitimleri için evlerinden ve ailelerinden uzak olmaları üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının benzerlik göstermesinin sebebi olarak ifade edilebilir.

4.7. Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Analizine Dair Sonuçlar

Baba eğitim düzeyi değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına dair tek yönlü varyans analizi yapılmış, betimsel istatistiklere (Tablo-15) ve sonuçlara (Tablo-16) aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 15: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyi Açısından Analizine Dair Betimsel İstatistikler

Boyut	Baba Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	ss
Evlilik Tutumu	Okuryazar değil	39	78.49	16.94
	Okuryazar	55	80.19	16.81
	İlkokul	185	80.66	14.41
	Ortaokul	135	79.36	15.65
	Lise	171	78.39	14.92
	Üniversite ve Lisansüstü	133	79.34	15.80

Tablo-15’de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları baba eğitim düzeyi açısından şu şekilde; ilkokul ($\bar{X} = 80.66$), okuryazar ($\bar{X} = 80.19$), ortaokul ($\bar{X} = 79.36$), üniversite ve lisansüstü ($\bar{X} = 79.34$), okuryazar değil ($\bar{X} = 78.49$) ve lise ($\bar{X} = 78.39$) sıralanmıştır. Bu sonuçlara göre baba eğitim düzeyi açısından evliliğe ilişkin tutumları en olumlu olan grup babası ilkokul mezunları olanlardır.

Tablo 16: Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Baba Eğitim Düzeyi	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Evlilik Tutum	1.Okuryazar D.	Gruplar Arası	531.620	5	106.324	.450	.813
	2.Okuryazar						
	3.İlkokul	Gruplar İçi	168106.671	712	236.105		
	4.Ortaokul	Toplam	168638.291	717			
	5.Lise						
	6.Üni.ve L.Ü						

(*)= $p < .05$

Tablo-16'da görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları, baba eğitim düzeyi bakımından [$F_{(5,712)} = .450; p > .05$] anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Baba eğitim düzeyi bakımından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarında anlamlı olarak farklılık görülmemesinin sebebi olarak bireylerin birçoğunun üniversite eğitimi için ailelerinin yanından ayrılması ve evliliğe ilişkin tutumlarının daha çok belirginleştiği üniversite eğitimi döneminde babalarının etkilerinden uzak olması olarak ifade edilebilir.

4.8. Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumları ile Eş Seçme Stratejileri, Cinsiyet Roller ve Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Dair Sonuçlar

Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarıyla, eş seçme stratejileri, cinsiyet rolleri ve bazı sosyo-demografik (cinsiyet, ilişki durumu, yaş, ailenin aylık geliri) özelliklerin ilişkilerini incelemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayı Analizi ve Hiyerarşik Regresyon Analizi yapılmıştır.

Elde edilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayı Analizi (tablo-17) ve Hiyerarşik Regresyon Analizi (tablo-18) bulguları aşağıda verilmiştir.

Tablo 17: Evliliğe İlişkin Tutumlar ile Eş Seçme Stratejileri, Cinsiyet Rollerini ve Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayı Analizi Sonuçları

	\bar{X}	ss	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.Evlilik Tutumu	79.48	15.33	1													
2.Cinsiyet	.42	.49	.111**	1												
3.İlişki Durumu	.34	.75	.107**	-.017	1											
4.Yaş	21.02	2.16	-.070	.081*	.086*	1										
5.Aylık Gelir	2503.73	1841.83	-.089*	.056	.013	.059	1									
6.Erkeksilik	100.13	15.88	.085*	.203**	.015	.069	.044	1								
7.Kadınsılık	109.72	15.04	.189**	-.209**	-.017	-.012	-.090*	.414**	1							
8.Aile K.ve G.	69.20	6.21	.224**	-.121**	-.044	-.034	-.040	.168**	.336**	1						
9.Sosyo-ekonomik D.	22.52	9.51	-.030	-.417**	-.062	.002	-.017	.013	.204**	.135**	1					
10.Dini ve Siyasi Benzerlik	22.31	9.49	.063	-.178**	.006	.011	.007	.071	.160**	.157**	.380**	1				
11.Fiziksel Ö.	17.93	6.36	.186**	.144**	.025	.075*	.077*	.176**	-.051	.084*	.255**	.131**	1			
12. Bekaret	23,09	5.85	.256**	.059	-.028	-.058	-.072	.151**	.177**	.337**	.115**	.271**	.196**	1		
13.Çocuk Bakımı	21.99	4.92	.228**	.050	-.075*	.009	-.103**	.143**	.184**	.415**	.187**	.245**	.212**	.333**	1	
14.Aşk	23.59	4.34	.243**	-.202**	.106**	-.079*	-.003	.100**	.286**	.398**	.213**	.160**	.295**	.239**	.279**	1

(*)=p<.05;(**)=p<.01

Tablo-17’de yer alan evliliğe ilişkin tutumlar ile eş seçme stratejileri, cinsiyet rolleri ve sosyo-demografik değişkenler arasında ikili korelasyonlar incelendiğinde değerlerin -.03 ile .25 arasında değiştiği görülmüştür. Evliliğe ilişkin tutumlar ile bekaret arasında ($r = .25, p = <.01$), evliliğe ilişkin tutumlar ile aşk arasında ($r = .24, p = <.01$), evliliğe ilişkin tutumlar ile çocuk bakımı arasında ($r = .22, p = <.01$), evliliğe ilişkin tutumlar ile aile kurumu ve güven arasında ($r = .22, p = <.01$), evliliğe ilişkin tutumlar ile kadınsılık cinsiyet rolü arasında ($r = .18, p = <.01$), evliliğe ilişkin tutumlar ile fiziksel özellik arasında ($r = .18, p = <.01$), evliliğe ilişkin tutumlar ile cinsiyet arasında ($r = .11, p = <.01$), evliliğe ilişkin tutumlar ile ilişki durumu arasında ($r = .10, p = <.01$) düzeyinde anlamlı pozitif ilişki varken evliliğe ilişkin tutumlar ile erkeksilik cinsiyet rolü arasında ($r = .08, p = <.05$) düzeyinde anlamlı pozitif ilişki vardır. Evliliğe ilişkin tutumlar ile aylık gelir arasında ($r = -.08, p = <.05$) düzeyinde anlamlı negatif yönde ilişki vardır.

Tablo 18: Evliliğe İlişkin Tutumların Yordayıcılarına (Eş Seçme Stratejileri, Cinsiyet Rollerini ve Sosyo-demografik Değişkenler) Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Yordayıcı Değişkenler	R	R ²	B	S. Hata	β	t	F	p
Blok 1	.202	.041					7.607	.000
Cinsiyet			3.899	1.145	.125	3.405		.001
İlişki Durumu			3.81	1.189	.118	3.206		.001
Aylık Gelir			-.001	.000	-.093	-2.520		.012
Yaş			-.602	.262	-.085	-2.300		.022
Blok 2	.296	.088					11.409	.000
Cinsiyet			5.706	1.207	.184	4.729		.000
İlişki Durumu			3.990	1.162	.124	3.433		.001
Aylık Gelir			-.001	.000	-.072	-2.004		.045
Yaş			-.604	.256	-.085	-2.363		.018
Erkeksilik			-.042	.040	-.044	-1.049		.295
Kadınsılık			.245	.043	.240	5.723		.000
Blok 3	.436	.190					12.711	.000
Cinsiyet			4.111	1.314	.132	3.128		.002
İlişki Durumu			3.669	1.121	.114	3.272		.001
Aylık Gelir			-.001	.000	-.065	-1.864		.063
Yaş			-.509	.245	-.072	-2.082		.038
Erkeksilik			-.088	.039	-.091	-2.265		.024
Kadınsılık			.189	.043	.186	4.361		.000
Aile Kurumu ve Güven			.181	.102	.074	1.773		.077
Sosyo-Ekonomik Durum			-.172	.069	-.107	-2.506		.012
Dini ve Siyasi Benzerlik			.002	.062	.001	.028		.978
Fiziksel Özellik			.355	.097	.147	3.672		.000
Bekaret			.334	.101	.128	3.298		.001
Çocuk Bakımı			.279	.125	.090	2.229		.026
Aşk			.360	.145	.102	2.480		.013

Birinci Blok için $R^2 = .041$ ($p < .01$), İkinci Blok için $R^2 = .088$ ($p < .01$) ve Üçüncü Blok için $R^2 = .190$ ($p < .01$)

Tablo-18'de görüldüğü gibi yapılan hiyerarşik regresyon analizinde birinci blokta sosyo-demografik değişkenler üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının %4'ünü [$F_{(4,713)} = 7.607$; $p < .01$] açıklarken, ikinci blokta sosyo-demografik değişkenler ile cinsiyet rolleri birlikte üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının %9'unu [$F_{(6,711)} = 11.409$; $p < .01$] açıklamakta, üçüncü blokta sosyo-demografik değişkenler, cinsiyet rolü ve eş seçme stratejileri birlikte üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının %19'unu [$F_{(13,704)} = 12.711$; $p < .01$] açıkladığı görülmektedir. Bağımsız değişkenlerin modele katkıları değerlendirildiğinde en önemli katkının kadınsılık

cinsiyet rolü ($\beta = .186, p<.01$) bunu sırasıyla fiziksel özellik ($\beta = .147, p<.01$), cinsiyet ($\beta = .132, p<.01$), bekaret ($\beta = .128, p<.01$), ilişki durumu ($\beta = .114, p<.01$), sosyo-ekonomik durum ($\beta = -.107, p<.05$), aşk ($\beta = .102, p<.05$), erkeksilik cinsiyet rolü ($\beta = -.901, p<.05$), çocuk bakımı ($\beta = .900, p<.05$) ve yaş ($\beta = -.072, p<.05$) değişkenlerinin izlediği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan aylık gelir, aile kurumu ve güven ve dini ve siyasi benzerliğin modele katkısının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Kadınsılık cinsiyet rolü ile üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katsurada ve Sugihara (2002), yaptıkları çalışmada geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadınların evliliğe ilişkin tutumlarının androjen ve belirsiz cinsiyet rolüne sahip bireylerden daha olumlu olduğu bulgusuna ulaşmışlar ve geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadınların eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip kadınlara göre evliliğe olumlu baktığını, evliliği daha erken yaşlarda istediğini ve evlilikten sonra çalışmaya sıcak bakmadığını belirtmişlerdir. Barber ve Axinn (1998), cinsiyet rollerinin, kadınların evlenme kararı almasında etkili olduğunu ve kadınların eğitim gibi durumlar dışında evinde kalarak ev işlerine enerjilerini harcama gibi geleneksel cinsiyet rolünü tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öyle ki, Jennings ve diğerlerine göre (1992), son yıllarda cinsiyet rollerinde değişimler var olsa da kadınlar için evlilik hala bir değer olarak görülmekte ve erkeklere göre kadınlar evliliği daha fazla istemektedir. Bu sonuçlar ve ifadeler doğrultusunda araştırma bulgularının literatürle tutarlı olduğu ifade edilebilir.

Fiziksel özellik ile üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fiziksel özelliklere verilen önem artıkça evliliğe ilişkin tutumlar olumlu yönde yükselmektedir. Literatürde evliliğe ilişkin tutumlarla ilişkili olan eş seçiminde fiziksel özelliklerin (Bacanlı, 2001; Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Bugay ve Tezer, 2008; Buss, 1989, 1998, 2003; Buss ve Barnes, 1986; Buss ve Schmitt, 1993; Buunk ve diğ., 2002; Buunk ve diğ., 2001; Efe, 2013; Emond ve Eduljee, 2014; Furnham, 2009; Keklik, 2011; Yıldırım, 2007) önemli bir yer tuttuğu gözlenmektedir. Fiziksel özellikler hem kadınlar hem de erkekler için önemli bir olgudur. Bireylerin birbirlerinden öncelikle fiziksel özellikler bakımından etkilendiklerini bu nedenle insanların eş seçiminde fiziksel özelliklere daha fazla önem vermesine sebep olmaktadır (Peretti ve Abplanalp, 2004). Son yıllarda görsellik algısının artmasıyla birlikte bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarında güzellik/yakışıklılık olgusunun önemli bir rol üstlendiği düşünülmektedir.

Cinsiyet ile üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında ilişki incelendiğinde cinsiyetin evliliğe ilişkin tutumları anlamlı bir biçimde yordadığı görülmüştür. Literatürde cinsiyetin evliliğe ilişkin tutumları anlamlı bir biçimde yordadığına dair (Huang ve Lin, 2014; Willoughby, 2010) çalışmalar mevcuttur.

Eş seçme stratejilerinden bekaret olgusuyla üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Bir başka ifadeyle bekaret olgusuna verilen değer arttıkça evliliğe ilişkin tutumlar olumlu yönde yükselmektedir. Türk kültüründe bekaret olgusunun evliliğe ilişkin tutumlarla ilişkisi olan eş seçiminde (Bacanlı, 2001; Bener, 2011; Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Efe, 2013; Yıldırım, 2007) önemli bir yeri vardır. Bekaret olgusu toplumdan topluma değişen bir norm olarak gözükmektedir. Toplumların yaşam tarzları, inanç ve düşünce yapıları bekaret olgusunu etkilemektedir. Öyle ki, bekaret olgusu bazı toplumlarda önem atfetmezken, bizim toplumumuzda olduğu gibi bazı toplumlarda da namus olgusu olarak görülmektedir (Ondaş, 2007). Elde edilen bu sonucun, araştırmanın verilerinin toplandığı örneklem göz önüne getirildiğinde bölgenin kültürü bakımından bekaret olgusuna verilen değer evliliğe ilişkin tutumları olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir.

İlişki durumunun üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarını anlamlı derecede yordadığı görülmüştür ve ilişkisi varolanların evliliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Willoughby ve Carroll (2010), yaptıkları çalışmada ilişkisi olan gençlerin evlenmeyi ilk ulaşılması gereken amaç olarak gördükleri ve evlenmek istedikleri bulgusuna ulaşmışlardır. Pınar (2008), yaptığı çalışmada kız ve erkek öğrencilerin ilişkisi olduğu kişilerle evlenmek eğiliminde olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bireylerin ilişkinin olmasının evliliğe bir hazırlık aşaması olarak görüldüğü ve bireylerin ilişki de gördükleri olumlu tarafların evliliğe ilişkin tutumları olumlu olarak arttırdığı ifade edilebilir.

Sosyo-ekonomik durum ile üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Yani, eş seçme stratejilerinden sosyo-ekonomik durum boyutuna verilen önem arttıkça evliliğe ilişkin olumlu tutumlar azalmaktadır. Thorthon ve Freedman (1982), son yıllarda ekonomik dünyada bazı değişimler olduğunu birçok bekar erkek ve kadın ailelerinden bağımsız olarak bir iş bulduklarını, ekonomik bağımsızlığını kazandıklarını belirtmişler ve bu değişimlerle birlikte özellikle kadınların ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeleri, belli bir kariyer edinmeleri ve kendilerine yetecek maddi güce ulaşmaları ailelerinden ayrı olarak bekar

bir biçimde yaşamalarını sağladığını vurgulamışlardır. Kadınların maddi gücünün artmasıyla birlikte eş adayının da maddi gücünün iyi olmasını istemesi olasıdır. Toplumda bu beklentilerin artmasının bireylerin evliliğe daha duyarlı yaklaşmalarına ve beklentilerine uygun ekonomik duruma sahip birisiyle evlenememe endişesi yaşamalarına neden olabilmektedir. Bütün bu durumların evliliğe ilişkin tutumları olumsuz olarak etkilediği yönünde değerlendirilebilir.

Eş seçme stratejilerinden aşk ile üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Eş seçme stratejilerinden aşk boyutuna verilen önem arttıkça evliliğe ilişkin tutumlar olumlu yönde yükselmektedir. Eş seçimi ile ilgili yapılan çalışmalarda (Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Buss ve diğ., 2001; Efe, 2013) aşk boyutunun önemli olduğu görülmüştür. Aşka verilen değer ya da bireylerin aşık olarak evlenme isteği evlilikle ilgili olumsuzluk veya zorlukların göz önüne getirilmemesine ve evliliğe ilişkin tutumların olumlu olarak artmasını sağlayabilir.

Erkeksilik cinsiyet rolü ile üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Bireylerin erkeksilik cinsiyet rol özellikleri arttıkça evliliğe ilişkin olumlu tutumları azalmaktadır. Katsurada ve Sugihara (2002), yaptıkları çalışmada eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip erkeklerin evliliğe ilişkin tutumlarının geleneksel cinsiyet rollerine sahip erkeklerden daha olumlu olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Yine, bu bulgulara benzer olarak Kaufman (2000), geleneksel cinsiyet rollerine sahip erkeklerin bekar kalmayı daha çok istediklerini belirtmiştir. Ataerkil bir yapıya sahip bireylerin oluşturduğu Türk örneğinde yapılan bu çalışmada da erkeksilik cinsiyet rolüne sahip bireylerin evlilikte daha fazla sorumluluk alacakları düşüncesinde oldukları için evliliğe ilişkin tutumlarının eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip bireylerinki kadar olumlu olmadığı ifade edilebilir.

Eş seçme stratejilerinin çocuk bakımı boyutu ile üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Çocuk bakımına verilen önem arttıkça bireylerin evliliğe ilişkin tutumları olumlu yönde yükselmektedir. Eş seçimiyle ilgili yapılan çalışmalarda (Efe, 2013; Yıldırım, 2007) çocuk bakımına önem verildiği görülmüştür. Bu sonuca ilişkin olarak insanların neslin devam etmesi için çocuğun gereklilik olduğunu ve bireylerin çocuğun gelişimine katkı sağlayacak bireylerle evlenmek istemesinin evliliğe ilişkin tutumları olumlu olarak etkilediği varsayılabilir.

Yaş değişkeninin üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarını anlamlı derecede yordadığı görülmüştür. Bu bulgular literatürde bulunan çalışmalarla

(Dennison ve Koerner, 2006; King, 1999) tutarlılık göstermektedir. Araştırma bulgusuna göre bireylerin yaşları arttıkça evliliğe ilişkin tutumlarının olumsuzlaştığı görülmektedir. Willoughby (2010), çalışmasında daha küçük yaşlardaki bireylerin evlilik kurumundan beklentilerinin yüksek olduğunu ve genç yetişkinliğe giriş dönemlerinde bireylerin evlenme isteğinde olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Köroğlu (2013), bireylerin uygun evlenme yaşına ve olgunluğa geldiklerinde evlilik kararı verdiklerini belirtmiştir. Bu nedenle evlilikten çekinen gençler evlilik için uygun yaşının gelmediği düşüncesiyle evliliği erteleyebilir. Bireylerin yaşları yükseldikçe evlilikten ve eş adayından daha çok beklentileri olabilir ve bu beklentilerin karşılanmaması hayal kırıklığına yol açabilir. Yaş ile ilgili bu durumlar evliliğe ilişkin tutumları olumsuzlaştırabilir.

Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarını, eş seçme stratejileri, cinsiyet rolleri ve bazı sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, ilişki durumu ve yaş) %19'unu açıklamaktadır. Geriye kalan varyansın açıklanabilmesi için literatüre bakıldığında evliliğe ilişkin tutumlarla ilişkisi olan bazı değişkenlerin yer aldığı da görülmektedir. Bunlar arasında; aile içi tartışma ve anne babanın boşanmış olup olmaması (Huang ve Lin, 2014), etnik köken ve bireylerin eğitimlerine devam ederek evlilikleri erteleme (Willoughby, 2010), evlilik öncesi cinsel ilişki deneyimi (Willoughby, 2012), iş ve aile yaşamına ilişkin rol çatışmaları (Fuwa, 2014) olduğu görülmüştür. Bu konuların dışında flört süresi, anne-baba tutumu, bireylerin anne babalarının evliliklerine bakış açısı ve ailenin çocuğunun evliliğinden beklentileri gibi birçok faktörün evliliğe ilişkin tutumlarla ilişkisi olabileceği düşünülmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bulgulara dayalı sonuçları ve bu sonuçlara dayanılarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

- Cinsiyet değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır. Bu farklılığa göre erkek öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumları kız öğrencilere göre daha olumludur. Aradaki bu farkın etki büyüklüğü derecesine bakıldığında ise küçük etki büyüklüğünde olduğu görülmüştür.
- İlişki durumu (nişan, söz, flört vb.) değişkenine göre üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılık vardır. Bu farklılığa göre ilişkisi varolan öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumları ilişkisi olmayan öğrencilere göre daha olumludur. Aradaki bu farkın etki büyüklüğüne bakıldığında ise küçük etki büyüklüğünde olduğu görülmüştür.
- Cinsiyet rolü değişkenine göre üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları anlamlı farklılık göstermiştir. Evliliğe ilişkin tutumları en olumlu grup kadınsılık cinsiyet rolüne sahip bireylerdir. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarında cinsiyet rolleri değişkenine göre oluşan bu farkın etki büyüklüğü incelendiğinde düşük etki düzeyinde olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Üniversite öğrencilerinin öğrenim görülen fakülte (alan) değişkeni açısından evliliğe ilişkin tutumları anlamlı farklılık göstermiştir. İlahiyat fakültesinde öğrenimine devam eden bireylerin oluşturduğu grup evliliğe ilişkin tutumları en olumlu olan gruptur. Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarında öğrenim görülen fakülte (alan) değişkenine göre

oluşan bu farkın etki büyüklüğü incelendiğinde düşük etki düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Üniversite öğrencilerinin ailenin yaşadığı yer değişkeni bakımından evliliğe ilişkin tutumları anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Üniversite öğrencilerinin ailesinin yaşadığı yer değişkenine göre evliliğe ilişkin tutumları benzerlik göstermektedir.
- Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkeni açısından evliliğe ilişkin tutumları anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre evliliğe ilişkin tutumları benzerlik göstermektedir.
- Üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeyi değişkeni açısından evliliğe ilişkin tutumları anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre evliliğe ilişkin tutumları benzerlik göstermektedir.
- Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının, eş seçme stratejileri, cinsiyet rolleri ve bazı sosyo-demografik (cinsiyet, ilişki durumu ve yaş) değişkenler anlamlı olarak yordayıcıdır.
- Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin evliliğe ilişkin tutumlar üzerindeki göreceli önem sırası: kadınsılık cinsiyet rolü, fiziksel özellik, cinsiyet, bekaret, ilişki durumu, sosyo-ekonomik durum, aşk, erkeksilik cinsiyet rolü, çocuk bakımı ve yaş şeklinde sıralanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayandırılarak çıkarılan öneriler şu şekilde sunulabilir;

- Cinsiyete göre erkek öğrencilerin evliliğe ilişkin tutumlarının kız öğrencilere göre daha olumlu olduğu görülmüştür. Örneklem alınan üniversiteye devam eden öğrencilerin genellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden geldiği göz önüne getirildiğinde bu yörelerden gelen kız öğrencilere evlilik kurumunun önemine dair olumlu tutumlar PDR birimlerindeki psikolojik danışmanlar tarafından yapılacak çalışmalarla kazandırılabilir.
- İlişki durumuna göre ilişkisi varolan bireylerin evliliğe ilişkin tutumları ilişkisi olmayan bireylere göre daha olumludur. Buradan hareketle üniversiteler de var olan PDR merkezleri tarafından ilişki geliştirme programları düzenlenerek ilişkilerin evlilik üzerindeki etkisi ve ilişkilere dair yanlış inançlar hakkında öğrenciler bilgilendirilebilir.
- Cinsiyet rolüne göre kadınsılık ve androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerin evliliğe ilişkin tutumları erkeksilik cinsiyet rolüne sahip bireylere göre daha olumludur. Evlilikte bireylerin rolleri daha iyi tanıtılarak günümüzde değişim gösteren evlilik yaşantısına dair roller yeniden gözden geçirilebilir ve erkeksilik cinsiyet rolüne sahip öğrenciler için evlilikteki eşitlikçi rollere sahip olmanın önemi PDR uzmanlarınca yapılacak çalışmalarla kazandırılabilir.
- Evliliğe ilişkin tutumlar ile eş seçme stratejilerinin birçoğu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Psikolojik danışmanlar tarafından yapılacak çalışmalarda üniversite öğrencilerinin evliliğe dair tutumlarıyla ilişkili olan eş seçme stratejileri öğrencilere tanıtılabilir, mutlu bir evlilik için eş seçme stratejilerinin kullanılması gerekliliği vurgulanabilir ve bireylerin eş seçme strateji hiyerarşileri ortaya konulabilir.
- Üniversite de var olan PDR merkezlerince evlilik öncesi eğitim programları düzenlenebilir. Evlilik ve aile danışmanlığına önem verilerek

uzmanların üniversitelerde istihdamı sağlanabilir ve son zamanlarda değişime uğrayan evlilik kurumuna dair beklentiler, algılar ve tutumlar yeniden gözden geçirilebilir.

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından illere aile danışma merkezi kurularak buralarda psikolojik danışman istihdam edilebilir ve sadece üniversitelerde eğitim gören gençlere değil toplumda bulunan her yaşta bireyin evliliğe ilişkin tutumlarına dair çalışmalar yapılabilir.
- Son yıllarda dünyada dikkat çeken, evliliğe dair tutumlarla ilişkisi olan ve evliliğin temellerini sarsan evlilik dışı birlikte yaşama dair tutum ve bakış açısı bu duruma en müsait grup olarak görülen üniversite öğrencilerinin üzerinde araştırılabilir. Yapılacak nicel çalışmalarda da evliliğe ilişkin tutumlarla kişilik özellikleri ve dindarlık arasındaki ilişkiye bakılabilir.
- Evlilik kurumuna dair düşünce ve duygular bir envanter veya ölçek yoluyla değil de nitel araştırma yöntemi kullanılarak daha derinlemesine incelenebilir ve bu sayede bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarına dair duygu, düşünce ve görüşler daha net ortaya konabilir.

KAYNAKÇA

- Abdullah, H. S., Li, L. P., & David, A. P. V. (2011). Gender differences in mate selection criteria among Malaysian undergraduate students. *Sarjana*, 26(2), 33-50. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.01.1076
- Acitelli, L. K., Kenny, D. A., & Weiner, D. (2001). The importance of similarity and understanding of partners marital ideals to relationship satisfaction. *Personal Relationships*, 8(2), 167-185. doi: 10.1111/j.1475-6811.2001.tb00034.x
- Adams, B. N. (2004). Families and family study in international perspective. *Journal of Marriage and Family*, 66(5), 1076-1088. doi: 10.1111/j.0022-2445.2004.00079.x
- Ağdemir, A. (1991). Aile ve eğitim. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(1), 11-14.
- Akhmadeeva, E. (2013). Motives for choosing civil marriage by modern young people. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 86, 339 – 342. doi: 10.1016/j.sbspro.2013.08.575
- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Özel Eki*, 25(4), 73-82.
- Alavi, M., Alahdad, R., & Shafeq, M. S. (2014). Mate selection criteria among postgraduate students in Malaysia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 5075 – 5080. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.01.1076
- Altundaş, S. ve Atli, A. (2014). İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri Geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *Yayımlanmamış Makale Taslağı*
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and Family*. 62(4), 1269-1287. doi: 10.1111/j.1741-3737.2000.01269.x

- Amato, P. R. (2007). Transformative processes in marriage: Some thoughts from a sociologist. *Journal of Marriage and Family*, 69(2), 305-309. doi: 10.1111/j.1741-3737.2007.00365.x
- Amato, R. P., & Booth, A. (1995). Changes in gender role attitudes and perceived marital quality. *American Sociological Review*, 60(1), 58-66.
- Amato, P. R., Landale, N. S., Havasevich-Brooks, T. C., Booth, A., Eggebeen, D. J., Schoen, R., & McHale, S. M. (2008). Precursors of young women's family formation pathways. *Journal of Marriage and Family*, 70(5), 1271-1286. doi: 10.1111/j.1741-3737.2008.00565.x
- Anar, B. (2011). *Evli ve çalışan bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Anlı, İ. ve Akkoyun, F. (2012). Psikanaliz. F. Akkoyun (Çev. Ed.). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları içinde* (s.29-63). Ankara: Nobel.
- Apostolou, M. (2007a). Sexual selection under parental choice: The role of parents in the evolution of human mating. *Evolution and Human Behavior*, 28, 403-409. doi:10.1016/j.evolhumbehav.2007.05.007
- Apostolou, M. (2007b). Elements of parental choice: The evolution of parental preferences in relation to in-law selection. *Evolutionary Psychology*, 5, 70-83.
- Apostolou, M. (2008). Parent-offspring conflict over mating: The case of beauty. *Evolutionary Psychology*, 6, 303-315.
- Apostolou, M. (2010a). Sexual selection under parental choice in agropastoral societies. *Evolution and Human Behaviour*, 31, 39-47. doi:10.1016/j.evolhumbehav.2009.06.010

- Apostolou, M. (2010b). Parental choice: What parents want in a son-in-law and a daughter-in-law across 67 pre-industrial societies. *British Journal of Psychology*, 101, 695–704. doi: 10.1348/000712609X480634
- Aslangiray, N. (2013). *Üniversite öğrencilerinde beden imajının yordayıcıları olarak bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö. ve Önal, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 23(5), 183-189.
- Aydın, B. (2010). *Çocuk ve ergen psikolojisi* (3. Baskı). Ankara: Nobel.
- Bacanlı, H. (2001). Eş tercihleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2(15), 7-16.
- Bacanlı, H. (2012). *Eğitim psikolojisi* (Genişletilmiş 18. Baskı). Pegem.
- Badahdah, M. A., & Tiemann, A. K. (2009) Religion and mate selection through cyberspace: A case study of preferences among Muslims. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 29(1), 83-90, doi: 10.1080/13602000902726798
- Barber, J. S., & Axinn, W. G. (1998). Gender roles attitudes and marriage Among young women. *The Sociological Quarterly*, 39(1), 11-31. doi: 10.1111/j.1533-8525.1998.tb02347.x
- Barber, B. N., & Odean, T. (2001). Boys will be boys: Gender, overconfidence, and common stock investment. *Quarterly Journal of Economics*, 116(1), 261-292. doi:10.1162/003355301556400.
- Barlow, J. L. (1999). A new model for premarital counseling within the church. *Pastoral Psychology*, 48(1), 3-9
- Barkow, J. (1989). *Darwin, sex and status*. Toronto: University of Toronto Press.

- Barich, R. R., & Bielby, D. D. (1996). Rethinking marriage change and stability in expectations, 1967-1994. *Journal of Family Issues*, 17(2), 139-169. doi: 10.1177/019251396017002001
- Baştürk, S. ve Taştepe, M. (2013). Evren ve örneklem. S. Baştürk (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri İçinde* (129-159). Ankara: Vize.
- Baykal, S. (1991). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 66-75.
- Bayoğlu, F. ve Atli, A. (2014). İnönü evlilik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 397-415.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(2), 155-162.
- Bem, S. L. (1983). Gender schema theory and its implications for child development: raising gender aschematic children in a gender-schematic society. *The University of Chicago Press*, 8(4), 598-616.
- Bener, M. (2011). *Dindarlık eş seçimi ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Bener, Ö. ve Günay, G. (2013). Gençlerin, evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Berezecki, T., Voros, S., Gal, A., & Bernanth, L. (1997). Resources, attractiveness, family commitment; Reproductive decisions in human mate choice. *Ethology*, 103, 681-699.
- Bigler, S. R., Jones, C. L., & Lobliner, B. D. (1997). Social categorization and the formation of intergroup attitudes in children. *Child Development*, 68(3), 530-543. doi: 10.1111/j.1467-8624.1997.tb01956.x

- Bilen, M. (2004). *Sağlıklı insan ilişkileri* (6. Baskı). Ankara: Anı.
- Bilgili, G. (2012). *Elit bayan sporcular ile spor yapmayan bayan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri açısından karşılaştırılması: Türkiye'deki üniversiteler üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Blakemore, E. J., Beranbaum, A. S., & Liben, S. L. (2009). *Gender development*. New York: Psychology Press.
- Bolton, C. D. (1961). Mate selection as the development of a relationship. *Marriage and Family Living*, 23(3), 234-240.
- Booth A., Johnson, D. R., Branaman, A., & Sica, A. (1995). Belief and behavior: Does religion matter in today's marriage? *Journal of Marriage and Family*, 57(3), 661-671.
- Botkin, D. R., Weeks, M. N., & Morris, J. E. (2000). Changing marriage role expectations: 1961–1996. *Sex Roles*, 42(9/10), 933-942. doi: 10.1023/A:1007006702410
- Bowerman, E. C., & Day, R. B. (1956). A test of the theory of complementary needs as applied to couples during courtship. *American Sociological Review*, 21(5), 602-605.
- Bozgeyikli, H. ve Toprak, E. (2013). Üniversiteli gençlerin eş seçim kriterlerinin sıralama yargılarıyla ölçeklenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-87.
- Bradbury, N. T., Cambell, M. S., & Fincham, D. F. (1995). Longitudinal and behavioral analysis of masculinity and femininity in marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(2), 328-341.

- Brown, E., Orbuch, T. L., & Bauermeister, J. A. (2008). Religiosity and marital stability among black American and white American couples. *Family Relations*, 57, 186 – 197. doi: 10.1111/j.1741-3729.2008.00493.x
- Bryant, A. N. (2003). Changes in attitudes toward women's roles: Predicting gender-role traditionalism among college students. *Sex Roles*, 48(3/4), 131-142. doi: 10.1023/A:1022451205292
- Bugay, A. ve Erdur-Baker, Ö. (2011). Ruminasyon düzeyinin toplumsal cinsiyet ve yaşa göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 191-201.
- Bugay, A. ve Tezer, E. (2008). Üniversite öğrencilerinin evlenecekleri eşlerde aradıkları özellikler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 36-40.
- Bumpass, L., & Lu, H. (2000). Trends in cohabitation and implications for children's family contexts in the United States. *Population Studies*, 54, 29 – 41.
- Burris, P. R., Welling, L. M. L., & Puts, A. D. (2011). Men's attractiveness predicts their preference for female facial femininity when judging for short-term, but not long-term, partners. *Personality and Individual Differences*, 50, 542–546. doi:10.1016/j.paid.2010.11.022
- Burt, K., & Scott, J. (2002). Parent and adolescent gender role attitudes in 1990's Great Britain. *Sex Roles*, 46(7), 239-245. doi: 10.1023/A:1019919331967
- Buss, D. M. (1984). Toward a psychology of person-environment (PE) correlation: The role of spouse selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 361-377.
- Buss, D. M. (1985). Human mate selection. *American Scientist*, 73, 47-51.
- Buss, D. M. (1988). The evolution of human intrasexual competition: Tactics of mate attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 616-628.

- Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, *12*, 1-49. doi:10.1017/S0140525X00023992
- Buss, D. M. (1995). Psychological sex differences: Origins through sexual selection. *American Psychological Association*, *50*(3), 164-168.
- Buss, D. M. (1998). Sexual strategies theory: Historical origins and current status. *Journal of Sex Research*, *34*, 19-31.
- Buss, D. M. (2003). *The evolution of desire: Strategies of human mating*. New York: Basic.
- Buss, D. M. (2006). Strategies of human mating. *Psihologijske teme*, *15*(2), 239-260.
- Buss, D. M. (2007). The evolution of human mating. *Acta Psychologica Sinica*, *39*, 502-512.
- Buss, D. M. (2012). Eş seçiminde cinsiyet farklılıklarının evrimsel temelleri. *Psikolojiye giriş* (14. Geniştilmiş Baskı).(Çev. Ö. Öncül ve D. Ferhatoğlu). İçinde (s.671-672). Ankara: Arkadaş.
- Buss, D. M., & Barnes, M. L. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, *50*(3), 559-570. doi:org/10.1037/0022-3514.50.3.559
- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, *100*, 204-232.
- Buss, D. M., Shackelford, T. K., Kirkpatrick, L. A., & Larsen, R. J. (2001). A half century of mate preferences: The cultural evolution of values. *Journal of Marriage and Families*, *63*, 492-503.

- Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological review*, *106*(4), 676-713. doi: [10.1037/0033-295X.106.4.676](https://doi.org/10.1037/0033-295X.106.4.676)
- Buunk, B. P., Dijkstra, P., Fetchenhauer, D., & Kenrick, D. T. (2002). Age and gender differences in mate selection criteria for various involvement levels. *Personal Relationships*, *9*(3), 271-278. doi:10.1111/1475-6811.00018
- Buunk, P. M., Dijkstra, P., Kenrick, T. D., & Warntjes, A. (2001). Age preferences for mates as related to gender, own ages and involvement level. *Evolution and Human Behavior*, *22*, 241-250. doi: 10.1016/S1090-5138(01)00065-4.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (Genişletilmiş 19. Baskı). Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem.
- Campbell, A., Shirley, L., & Candy, J. (2004). A longitudinal study of gender-related cognition and behaviour. *Developmental Science*, *7*(1), 1-9. doi: 10.1111/j.1467-7687.2004.00316.x
- Campenni, E. C. (1999). Gender stereotyping of children's toys: A comparison of parents and nonparents. *Sex Roles*, *40*(1/2), 10.1023/A:1018886518834
- Carroll, J. S., Badger, S., Willoughby, B. J., Nelson, L. J., Madsen, S. D., & Barry, C. M. (2009). Ready or not? Criteria for marriage readiness among emerging adults. *Journal of Adolescent Research*, *24*, 349-379. doi: 10.1177/0743558409334253
- Castro, F. N., Hattori, W. T., & Araújo Lopes, F. (2012). Relationship maintenance or preference satisfaction? Male and female strategies in romantic partner choice.

Journal of Social, Evolutionary and Cultural Psychology, 6(2), 217-226. doi:
[10.1037/h0099213](https://doi.org/10.1037/h0099213)

- Cejka, M. A., & Eagly, A. H. (1999). Gender-stereotypic images of occupations correspond to the sex segregation of employment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(4), 413–423. doi: 10.1177/0146167299025004002
- Cherlin, A. J. (2004). The deinstitutionalization of American marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66(4), 848-861. doi: 10.1111/j.0022-2445.2004.00058.x
- Cherlin, A. J. (2005). American marriage in the early twenty-first century. *Future of Children*, 15(2), 33-55. doi:10.1353/foc.2005.0015
- Cohan, C. L., & Kleinbaum, S. (2002). Toward a greater understanding of the cohabitation effect: Premarital cohabitation and marital communication. *Journal of Marriage and Family*, 64, 180–192.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). New Jersey: Erlbaum.
- Cohen, P. N., & Bianchi, S. M. (1999). Marriage, children and women's employment: What do we know? *Monthly Labor Review*, 122(12), 22–31.
- Coontz, S. (2005). *Marriage a history: From obedience to intimacy, or how love conquered marriage*. New York: Penguin.
- Correll, J. S., Thebaud, S., & Benard, S. (2007). An introduction to the social psychology of gender. In Shelley J. Correll (Ed.), *Social psychology of gender (Advances in Group Processes, Volume 24)*. Emerald Group Publishing Limited.
- Cozby, C. P., & Bates, C. S. (2012). *Methods in behavioral research* (11th ed.). New York: McGraw-Hill.

- Croft, A., Schmader, T., Block, K., & Baron, S. A. (2014). Children's aspirations? The second shift reflected in the second generation: Do parents' gender roles at home predict. *Psychological Science*, 25(7), 1418-1428. doi: 10.1177/0956797614533968
- Cunningham, M. (2001). The influence of parental attitudes and behaviors on children's attitudes toward gender and household labor in early adulthood. *Journal of Marriage And Family*, 63(1), 111-122. doi:10.1111/j.1741-3737.2001.00111.x
- Çaplı, O. (1992). *Evlenmeye hazır mısınız*. Ankara: Bilgi.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Demircioğlu, N. S. (2000). *Boşanmanın, çalışan kadının statüsü ve cinsiyet rolü üzerine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Demirtaş-Madran, A. H. (2012). Cinsiyet, cinsiyet rolü yönelimi ve düşünme ihtiyacı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(29), 1-10.
- Dennison, R. P., & Koerner, S. S. (2006). Post-divorce interparental conflict and adolescents' attitudes about marriage: The influence of maternal disclosures and adolescent gender. *Journal of Divorce & Remarriage*, 45(1/2), 31-49. doi:10.1300/J087v45n01_02
- Doğan, İ. (2012). *Sosyoloji: kavramlar ve sorunlar* (12. Baskı). Ankara: Pegem.
- Dökmen, Z. Y. (1999). Bem cinsiyet rolü envanteri kadınsılık ve erkeksilik ölçekleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi* 7(1). 27-40.
- Dökmen, Z. Y. (2000). Kendi cinsiyetindekilere ve diğer cinsiyettekilere ilişkin algı, cinsiyet rolleri ve depresyon arasındaki ilişkileri. *Kriz Dergisi*, 9(1), 9-19.

- Dökmen, Z. Y. (2014). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar* (4. Baskı). İstanbul: Remzi.
- Dubbs, L. S., Buunk, P. A., & Li, J. (2012). Parental monitoring, sensitivity toward parents and a child's mate preferences. *Personal Relationships, 19*, 712–722. doi: 10.1111/j.1475-6811.2011.01388.x
- Duran, Ş. (2010). *Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, çatışma iletişim tarzları ve ilişki istikrarları üzerine etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Eagly, A. H. (1987). *Sex differences in social behavior: A social role interpretation*. New Jersey: Erlbaum.
- Eagly, A. H., & Karau, S. J. (2002). Role congruity theory of prejudice toward female leaders. *Psychological Review, 109*, 573–598. doi: [10.1037/0033-295X.109.3.573](https://doi.org/10.1037/0033-295X.109.3.573)
- Eagly, A. H., & Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist, 54*(6), 408-423. doi:[dx.doi.org/10.1037/0003-066X.54.6.408](https://doi.org/10.1037/0003-066X.54.6.408)
- Eagly, A. H., Wood, W., & Diekmann, A. B. (2000). Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. In T. Eckes & H. M. Trautner (Eds.), *The developmental social psychology of gender* (pp. 123-174). New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Eagly, A.H., Wood, W., & Johannesen-Schmidt, C. M. (2004). Social role theory of sex differences and similarities: implications for the partner preferences of women and men (2nd ed.). In Alice H. Eagly, Anne E. Beall, & Robert J. Sternberg (Eds.), *The psychology of gender*. New York: The Guilford.

- Edmusson, L. M. (2005). *Marriage myths and dysfunctional relationship beliefs among undergraduates* (Master's Thesis). University of Tennessee, Knoxville.
- Efe, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinde eş seçme eğilimleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ellison, C. G., Burdette, A. M., & Glenn, N. D. (2010). Praying for Mr. Right? Religion, family background and marital expectations among college women. *Journal of Family Issues*, 31(12), 1-26. doi: 10.1177/0192513X10393143
- Emond, A., & Eduljee, B. N. (2014). Gender differences: What we seek in romantic and sexual partners. *Universal Journal of Psychology* 2(2), 90-94. doi: 10.13189/ujp.2014.020206
- Ewen, B. R. (2010). *An introduction to theories of personality* (7th ed.). London: Psychology Press.
- Farajzadeh, N. (2011). *Türk ve İranlı üniversite öğrencilerinin eş seçimi ile ilgili görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using IBM SPSS*. (3th ed.). London: Sage.
- Forde, A. (2011). Evolutionary theory of mate selection and partners of trans people: A qualitative study using interpretative phenomenological analysis. *The Qualitative Report*, 16(5), 1407-1434.
- Frazier, P. A., & Esterly, E. (1990). Correlates of relationship beliefs: Gender, relationship experience and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(3), 331-352. doi:10.1177/0265407590073003
- Fisman, R., Iyengar, S. S., Kamenica, E., & Simonson, I. (2006). Gender differences in mate selection: Evidence from a speed dating experiment. *The Quarterly Journal of Economics*, 121(2) 673-697.

- Fulcher, M. (2011). Individual differences in children's occupational aspirations as a function of parental traditionality. *Sex Roles, 64*, 117-131. doi:10.1007/s11199-010-9854-7
- Furnham, A. (2009). Sex differences in mate selection preferences. *Personality and Individual Differences, 47*(4), 262-267. doi:10.1016/j.paid.2009.03.013
- Fuwa, M. (2014). Work–family conflict and attitudes toward marriage. *Journal of Family Issues, 35*(6), 731-754. doi: 10.1177/0192513X12474631
- Gabardi, L., & Rosen, L. (1993). Intimate relationship: College students from divorced and intact families. *Journal of Divorce and Remarriage, 18*(3), 25-56. doi:10.1300/J087v18n03_03
- Geary, C. D. (2010). *Male, female: The evolution of human sex differences* (2nd ed.). Washington: American Psychological Association.
- Geçtan, E. (2014). *Psikanaliz ve sonrası* (16. Baskı). İstanbul: Metis.
- Geher, G. (2000). Perceived and actual characteristics of parents and partners: A test of a freudian model of mate selection. *Current Psychology, 19*(3), 194-214.
- Gittins, D. (2011). *Aile sorgulanıyor* (2. Baskı). Tuna Erdem (Çev.). İstanbul: Pencere.
- Gottman, J. M. (1998). Psychology and the study of marital process. *Annual Review of Psychology, 49*, 169-197.
- Görmüş, A. Ş., Aydın, S. ve Ergin, G. (2013). İşletme bölümü öğrencilerinin iletişim becerilerinin cinsiyet rolleri bağlamında incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15*(1), 109-128. doi: 10.5578/JSS.6357
- Günay, G. ve Bener, B. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3*, 157-171.

- Günay, O. (2000). *Evlilik uyumu ile kişisel düşünme modelleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güvenç, B. G. (1996). Kız ve erkek üniversite öğrencilerinin aile içi etkileşime ilişkin algıları ile toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 4(4), 260-267.
- Gündüz, B. (2013). Eğitim psikolojisi. B. Gündüz ve B. Çapri (Eds.), *Kişilik gelişimi* içinde (s.109-129). Adana: Karahan.
- Halford, W. K., Markman, H. J., Kline, G. H., & Stanley, S. M. (2003). Best practice in couple relationship education. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29, 385-406. doi: 10.1111/j.1752-0606.2003.tb01214.x
- Halford, W. K., Markman, H. J., & Stanley, S. (2008). Strengthening couples relationships with education: Social policy and public health perspectives. *Journal of Family Psychology*, 22(4), 497–505. doi:10.1037/a0012789
- Halpern, F. D. (2012). *Sex differences in cognitive abilities* (4th ed.). New York: Psychology Press.
- Halpern, H. (2014). *Parent's gender ideology and gendered behavior as predictors of children's gender-role attitudes: A longitudinal exploration* (Master's Thesis). University of Massachusetts, Amherst.
- Hamamcı, Z., Buğa, A. ve Duran, Ş. (2011). Üniversite öğrencilerinin evlilik yaşantısı ile ilgili bilgi kaynaklarının ve evlilik öncesi eğitim ihtiyaçlarının incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7 (26), 33-50.
- Haskan-Avcı, Ö. (2014). Üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilerde problem yaşadıkları ve eğitim almak istedikleri konular. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 279-299.

- Hauser, M. (2013). *Gender differences in attitudes toward marriage* (Master's Thesis). Saint Mary's College, California.
- Hayes, F. A. (1995) Age preferences for same and opposite-sex partners. *The Journal of Social Psychology, 135*(2), 125-133, doi:10.1080/00224545.1995.9711415
- Helgeson, V. S. (2012). *Psychology of gender* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Holland, S. (2004). *Alternative femininities: Body, age, and identity*. New York: Oxford Puplication.
- Holman, T. B. (2001). *Premarital prediction of marital quality or break up: Research, theory and practice*. New York: Kluwer.
- Huang, Y. C., & Lin, S. H. (2014). Attitudes of Taiwanese college students toward marriage: A comparative study of different family types and gender. *Journal of Comparative Family Studies, 45*(3), 425-438.
- Hünler, O. S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi 18*(51), 99–108.
- Jacobson, H. A. (1952). Conflict of attitudes toward the roles of the husband and wife in marriage. *American Sociological Review, 17*(2), 146-150.
- Jedlicka, D. (1980). A test of the psychoanalytic theory of mate selection. *The Journal of Social Psychology, 112*(2), 295-299, doi:10.1080/00224545.1980.9924331
- Jedlicka, D. (1984). Indirect parental influence on mate choice: A test of the psychoanalytic theory. *Journal of Marriage and Family, 46*(1), 65-70.
- Jennings, A. M., Salts, C., & Smith, T. A. (1992). Attitudes toward marriage. *Journal of Divorce and Remarriage, 17*(1/2), 67-80. doi: 10.1300/J087v17n01_05

- Johnson, I. V. (2009). *The effects of intimate relationship education on relationship optimism and attitudes toward marriage* (Doctoral Dissertation). The University of Montana, Missoula.
- Johannesen-Schmidt, M. C., & Eagly, A. H. (2002). Another look at sex differences in preferred mate characteristics: The effects of endorsing the traditional female gender role. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 322-328. doi: 10.1111/1471-6402.t01-2-00071
- İçağasıoğlu-Çoban, A. (2009). Adölesan evlilikleri. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(16), 37-50.
- İmamoğlu, S. (2008). *Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İşmen-Gazioğlu, E. A. (2006). Genç yetişkinlerin evlilik ve aile hayatına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 107-123.
- İşmen-Gazioğlu, E. A. (2008). Gender, gender roles affecting mate preferences in Turkish college students. *College Student Journal*, 42(2), 603-616.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının, evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). On dokuz Mayıs Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kalkan, M. (2012). Eş seçimi ve eş seçiminde önemli faktörler. M. Kalkan ve Z. Hamamcı (Eds.), *Evlilik öncesi psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kalmijn, M., & Poortman, A. R. (2006). His or her divorce? The gendered nature of divorce and its determinants. *European sociological review*, 22(2), 201-214. doi: 10.1093/esr/jci052

- Karaman, Z. (2011). *Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi /Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kastro, R. M. (1998). *Evlilik içi uyum ve depresyon: evlilik ilişkisinin niteliği ve eşlerde semptom oluşumu hakkında bir çalışma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Katsurada, E., & Sugihara, Y. (2002). Gender-role identity, attitudes toward marriage, and gender-segregated school backgrounds. *Sex Roles*, 47(5/6), 249-258. doi: 10.1023/A:1021334710431
- Katz, A. P. (2008). Theories of female personality. In F. L. Denmark & M. A. Paludi (Eds.), *Psychology of women: A handbook of issues and theories* (2nd ed.). (pp. 303-331). London: Praeger.
- Kaufman, G. (2000). Do gender role attitudes matter? Family formation and dissolution among traditional and egalitarian men and women. *Journal of Family Issues*, 21(1), 128-144. doi: 10.1177/019251300021001006
- Keklik, İ. (2011). Mate selection preferences of Turkish university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 44, 129-148.
- Kerckhoff, C. A., & Davis, E. K. (1962). Value consensus and need complementarity in mate selection. *American Sociological Review*, 27(3), 295-303.
- Keshavarz, A., Amrgha, H. A., & Melatkhah, N. (2013). Effectiveness of marriage education before marriage change irrational beliefs girls. *Procedia -Social and Behavioral Sciences*, 84(2013), 520-524. doi: 10.1016/j.sbspro.2013.06.596.
- Kılıç, M. (2013). *Gerçek yaşam tadında: Gelişim dönemleri III*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Kızılaslan, İ., & Diktaş, Ö. İ. (2011). The role of university education in changing the gender role perceptions of Turkish ELT student teachers. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 510-525.
- King, A. E. (1999). African American females' attitudes toward marriage: An exploratory study. *Journal of Black Studies*, 29(3), 416-437.
- Kite, M. E., Deaux, K., & Haines, E. L. (2008). Gender stereotypes. In F. L. Denmark & M. A. Paludi (Eds.), *Psychology of women: A handbook of issues and theories* (2th ed.). (pp. 205-236). London: Praeger.
- Knox, D., & Schacht, C. (2010). *Choices in relationships: An introduction to marriage and the family* (10th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Kodan-Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne*, 1(2), 21-43.
- Kodan, S. (2013). *Evli bireylerin evlilik kalitesi, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kotowska, I. E., Matysiak, A., Styrc, M., Pailhé, A. Solaz, A., & Vignoli, D. (2010). *Second european quality of life survey: Family life and work*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Köroğlu, T. (2013). *Üniversite gençliğinde evlilik, aile ve boşanma konusundaki düşünce ve görüşleri üzerine sosyolojik bir araştırma: Karabük üniversitesi örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Kretchmar, J. (2011). Gender socialization In Salem Press (Ed.), *Gender roles and equality* (pp.41-52). New Jersey: Salem Press.

- Laner, M. R., & Russel, N. J. (1994). Course content and change in students: Are marital expectations altered by marriage education? *Teaching Sociology*, 22(1), 10-18.
- Larson, J. (1988). The marriage quiz: College students beliefs in selected myths about marriage. *Family Relations*, 37, 3-11. doi: 10.2307/584422
- Larson, J., Benson, M. J., Wilson, S. M., & Medora, N. (1998). Family of origin influences on marital attitudes and readiness for marriage in late adolescents. *Journal of Family Issues*, 19(6), 750-768. doi: 10.1177/019251398019006005
- Lauer, S., & Yodanis, C. (2010). The deinstitutionalization of marriage revisited: A new institutional approach to marriage. *Journal of Family Theory and Review*, 2(1), 58-72. doi: 10.1111/j.1756-2589.2010.00039.x
- Lin, Y. C., & Raghbir, P. (2005). Gender differences in unrealistic optimism about marriage and divorce: Are men more realistic and women more realistic? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(2), 198-207. doi: 10.1177/0146167204271325
- Lips, H. M. (2001). *Sex and gender: An introduction* (4th ed.). California: Mayfield.
- Lipman-Blumen, J. (1984). *Gender roles and power*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Lytton, H., & Romney, D. M. (1991). Parents differential socialization of boys and girls: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 109, 267-296.
- Maliki, A. E. (2009). Determinants of mate selection choice among university students in South-South Zone of Nigeria. *Edo Journal of Counselling*, 2(2), 165-174. doi:org/10.4314/ejc.v2i2.60856
- Manap, J., Kassim, C. A., Hoesni, S., Nen, S., Idris, F., & Ghazali, F. (2013). The purpose of marriage among single malaysian youth. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 82, 112-116. doi: 10.1016/j.sbspro.2013.06.233

- Manning, W., Longmore, M., & Giordano, P. (2007). The changing institution of marriage: adolescents expectations to cohabit and to marry. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 559-575. doi: 10.1111j.1741-3737.2007.00392.x
- Manning, W. D., & Smock, P. J. (2002). First comes cohabitation and then comes marriage? Are search note. *Journal of Family Issues*, 23(8), 1065-1087. doi: 10.1177/019251302237303
- Marcos, A. C., & Bahr, S. J. (2001). Hellenic (Greek) gender attitudes. *Gender Issues*, 19(3), 21-40. doi: 10.1007/s12147-001-0009-6
- Marini, M. M. (1990). Sex and gender: What do we know? *Sociological Forum*, 5(1), 95-120.
- Marks, L. J., Lam, B.C., & McHale, M. S. (2009). Family patterns of gender role attitudes. *Sex Roles*, 61, 221-234 doi: 10.1007/s11199-009-9619-3
- Martin, L. Y. (2000). Cognitive theories of gender gevelopment. In T. Eckes & H. M. Trautner (Eds.), *The developmental social psychology of gender* (pp. 91-122). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Matlin, W. M. (2012). *The psychology of women* (7th ed.). Belmont:Wadsworth.
- Mayers, A. (2013). *Introduction statistics and SPSS in psychology*. Edinburg: Pearson.
- Meyers, S. L., Gamst, C. G., & Guarino, J. A. (2013). *Performing data analysis using IBM SPSS*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Miles, N., & Servaty-Seib, H. L. (2010). Parental marital status and young adult offspring's attitudes about marriage and divorce. *Journal o f Divorce and Remarriage*, 5(4), 209-220. doi:10.1080/10502551003597865

- Mughni, U. (2013). *Comparing the mate selection criteria of first and second generation Pakistani immigrants* (Master's Thesis). Northern Illinois University, Illinois.
- Murstein, I. B. (1970). Stimulus, value, role: A theory of marital choice. *Journal of Marriage and Family*, 32(3), 465-481.
- Mutlu, M. (2004). *Üniversite gençliğinin evlilik ve aile kurumuna yaklaşımı: Fırat üniversitesi uygulaması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Nazlı, S. (2014). *Aile danışmanlığı* (Genişletilmiş 11. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Olson, J. R., Marshall, J. P., Goddard, H. W., & Schramm, D. G. (2014). Variations in predictors of marital satisfaction across more religious and less religious regions of the United States. *Journal of Family Issues*, (online first published on November 25, 2014). doi:10.1177/0192513X14560643
- Ondaş, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ovalı, H. (2010). *Farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının çeşitli demografik özelliklere göre karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM.
- Özsoy, S. ve Özsoy, G. (2013). Eğitim araştırmalarında etki büyüklüğü raporlanması. *İlköğretim Online*, 12(2), 334-346.
- Özüğurlu, K. (1996). *Evlilik raporu* (4. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar.

- Parsons, O. D. (1980). The marriage market and female economic well-being. *Journal of Mathematical Sociology*, 7(2), 113-138. doi:10.1080/0022250X.1980.9989903
- Parsons, T. T. (1997). *Sources and stage of mate selection, relationship development and marriage* (Doctoral Dissertation). The Fielding Institution.
- Penopele, E., & McConnell-Ginet, S. (2003). *Language and gender*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Peretti, P. O., & Abplanalp, R. R. (2004). Chemistry in the college dating process: Structure and function. *Social Behavior and Personality*, 32, 147-154.
- Peretti, P., & Sydney, T. (1984) . Parental toy choice stereotyping and its effects on child toy preference and sex-role typing. *Social Behavior and Personality*, 12, 213-216.
- Perry- Jenkins, M., & Crouter, A. C. (1990). Men's provider – role attitudes: implacation for household work and marital satisfacion. *Journal of Family Issue*, 11, 136-156.
- Pınar, G. (2008). Üniversite son sınıf öğrencilerinin evliliğe bakış açısı. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(14), 49-61.
- Powell, N. G., & Greenhaus, H. J. (2010). Sex, gender and decisions at the family → work interface. *Journal of Management*, 36(4), 1011-1039. doi: 10.1177/0149206309350774
- Regan, C. P., Levin, L., Sprecher, S., Christopher, F. S., & Cate, R. (2000). Partner preferences: What characteristics do men and women desire in their short-term sexual and long-term romantics partners. *Journal of Psychology and Human Sexuality*, 12(3), 1-21. doi: 10.1300/J056v12n03_01
- Reichert, T., & Carpenter, C. (2004). An update on sex in magazine advertising: 1983 to 2003. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 81(4), 823–837.

- Rendon, J. J. (2014). *Religion and timing of first marriage: An extension* (Master's Thesis). The University of Texas, San Antonio.
- Riggio, H., & Weiser, D. (2008). Attitudes toward marriage: Embeddedness and outcomes in personal relationships. *Personal Relationships, 15*, 123-140. doi: 10.1111/j.1475-6811.2007.00188.x
- Rogers, S. J., & DeBoer, D. D. (2001). Changes in wives' income: Effects on marital happiness, psychological well-being, and the risk of divorce. *Journal of Marriage and Family, 63*(2), 458-472. doi: 10.1111/j.1741-3737.2001.00458.x
- Rogers, S. W., & Rogers, S. R. (2004). *The psychology of gender and sexuality* (2nd ed.). New York: Open University Press.
- Saad, G., Eba, A., & Sejean, R. (2009). Sex differences when searching for a mate: A process-tracing approach. *Journal of Behavioral Decision Making, 22*, 171-190. doi: 10.1002/bdm.620
- Sassler, S. (2010). Partnering across the life course: Sex, relationships and mate selection. *Journal of Marriage and Family, 72*, 557 – 575. doi:10.1111/j.1741-3737.2010.00718.x
- Schellenberg, A. J., & Bee, J. S. (1960). A re-examination of the theory of complementary needs in mate selection. *Marriage and Family Living, 22*(3), 227-232.
- Seltzer, J. A. (2004). Families formed outside of marriage. *Journal of Marriage and Family, 62*(4), 1247-1268. doi: 10.1111/j.1741-3737.2000.01247.x
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Ertem.

- Settersten, R. A., & Ray, B. (2010). What's going on with young people today? The long and twisted path to adulthood. *Future of Children*, 20, 19-41. doi:10.1353/foc.0.0044
- Sezen, L. (2005). Türkiye'de evlenme biçimleri. *Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 27, 185-195.
- Sezen- Sürerbiçer, F. (2008). *Boşanmış bireylerin deneyimlerine göre evlilik eğitimi gereksinimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Signorelli, N. (2001). Television's gender role images and contribution to stereotyping: Past, present and future. In D. Singer & J. Singer (Eds.), *Handbook of Children and the Media* (pp. 341–358). California: Sage.
- Slaby, R. G., & Frey, K. S. (1975). Development of gender constancy and selective attention to same-sex models. *Child development*, 849-856.
- Slavkin, M., & Stright, A. D. (2000). *Gender role differences in college students from one-and two-parent families*. *Sex Roles*, 42(1/2), 23-37. doi: 10.1023/A:1007028126593
- Smith, E. E., Nolan-Hoeksema, S., Fredrickson, B. ve Loftus, R. G. (2012). *Psikolojiye giriş* (14. Genişletilmiş Baskı).(Çev. Ö. Öncül ve D. Ferhatoğlu). Ankara: Arkadaş.
- Schultz, P. D., & Schultz, E. S. (2009). *Theories of personality* (9th ed.). Belmont: Wadsworth.
- Smock, P. J. (2000). Cohabitation in the United States: An appraisal of research themes, findings and implications. *Annual Review of Sociology*, 26, 1 – 20.
- Smock, P. J. (2004). The wax and wane of marriage: Prospects for marriage in the 21st century. *Journal of Marriage and Family*, 66(4), 966-973. doi:10.1111j.0022-2445.2004.00066.x

- Stasio, J. M. (2002). *Aspects of cognition in human mate selection* (Doctoral Dissertation). Louisiana State University, Louisiana.
- Stone, E. A., Shackelford, T. K., & Buss, D. M. (2011). Is variability in mate choice similar for intelligence and personality traits? Testing a hypothesis about the evolutionary genetics of personality. *Intelligence*, 40(1), 33-37. doi:10.1016/j.intell.2011.10.003
- Strong, B., DeVault, C., & Cohen, F. T. (2011). *The marriage and family experience: Intimate relationships in a changing society* (11th ed.). Belmont, CA: Wadsworth
- Sun, Y. (2001). Family environment and adolescents well-being before and after parents marital disruption: A longitudinal analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 63(3), 697-713. doi: 10.1111/j.1741-3737.2001.00697.x
- Süleymanov, A. (2009). Çağdaş türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(17), 1-7.
- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2012). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28, 15-34.
- Şenel-Günayer, H. (2014). Eş seçimi kararı. H. Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu* (10.Baskı) içinde (ss.53-67). İstanbul: Remzi.
- Tarhan, N. (2007). *Evlilik psikolojisi* (3. baskı). İstanbul: Timaş.
- Tarhan, N. (2014). *Son sığınak aile* (21. Baskı). İstanbul: Nesil.
- Tabachnick, G. B. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). London: Pearson.
- Testa, M. (2008). *Predictors of mate selection in speed dating settings* (Doctoral Dissertation). Carlos Albizu University, Florida.

- Thornton, A. (1989). Changing attitudes toward family issues in the United States. *Journal of Marriage and Family, 51*(4), 873-893.
- Thorthon, A., & Freedman, D. (1982). Changing attitudes toward marriage and single life. *Family Planning Perspectives, 14*(6), 297-303.
- Thornton, A., & Young-DeMarco, L. (2001). Four decades of trends in attitudes toward Family issues in the United States: The 1960s through the 1990s. *Journal of Marriage and Family, 63*, 1009-1037. doi: 10.1111j.1741-3737.2001.01009.x
- Todosijevic, B., Ljubinkovic, S., & Arancic, A. (2003). Mate selection criteria: A trait desirability assessment study of sex differences in Serbia. *Evolutionary Psychology, 1*, 116-126.
- Topaloğlu, M. (2012). *Eş seçimi ve evliliğe hazırlık*. İstanbul: Yediveren.
- Trivers, R. (1972). *Parental investment and sexual selection*. Illinois: Aldine.
- Türkarıslan, N. ve Süleymanov, A. (2010). Üniversite son sınıf öğrencilerinin evlilik konusundaki görüş ve düşünceleri-Azerbaycan ve Türkiye karşılaştırması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5*, 54-66.
- Türköne, M. (1994). *Sosyo-kültürel değişme sürecinde Türk toplumunun kültürel cinsiyeti* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türküm, S. (2000). *Anne Baba Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Ümmet, D. (2007). *Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının, cinsiyet rolleri ve aile ortamı bağlamında incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Vaaler, M. L., Ellison, C. G., & Powers, D. A. (2009). Religious influences on the risk of marital dissolution. *Journal of Marriage and Family*, 71(4), 917-934. doi: 10.1111/j.1741-3737.2009.00644.x
- VanDenBerghe, E. (2000). The enduring, happy marriage: Findings and implications from research. In D. C. Dollahite (Ed.), *Strengthening our families* (pp. 18-20). Salt Lake City: Deseret Book.
- Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K. ve Taşkın, L. (2007). Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14(2), 26-38.
- Vefikuluçay-Yılmaz, D., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792.
- Ventura, S. J., & Bachrach, C. A. (2000). *Nonmarital childbearing in the United States, 1940 – 1999*. National Vital Statistics Reports 48(16). Hyattsville, MD: National Center for Health Statistics.
- Vonk, R., & Ashmore, R. D. (2003). Thinking about gender types: Cognitive organization of female and male types. *British Journal of Social Psychology*, 42, 257–280. doi: 10.1348/014466603322127247
- Yalçın, H. (2010). *Evlilik okulu*. Ankara: Öncü.
- Yazganç-İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2013). *Kişilik kuramları* (2. Baskı). Ankara: Pegem.
- Yıldırım, İ. (2007). Üniversite öğrencilerinde eş seçme kriterleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 15-30.

- Yılmaz, T. (2009). *Evlilik öncesi ilişkileri geliştirme programının çiftlerin ilişki doyumu düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). On dokuz Mayıs Üniversitesi /Eğitim Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Yodanis, C., & Lauer, S. (2014). Is marriage individualized? What couples actually do. *Journal of Family Theory and Review*, 6(2), 184-197. doi:10.1111/jftr.12038
- Yogev, P. Ş. (2006). Ergenlerde toplumsal cinsiyetin kazanılması: aile, arkadaş ve okul etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yörükoğlu, A. (1997). *Çocuk ruh sağlığı çocuğun kişilik gelişimi, yetiştirilmesi ve ruhsal sorunları*. İstanbul: Özgür.
- Yüksel, Ö. (2013). *Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankarada hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sağlık Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Waite, L. J., & Lehrer, L. E. (2003). The benefit from marriage and religion in the United States: A comparative analysis. *Population and Development Review*, 29(2), 255-275.
- Ward, L. M., Hansbrough, E., & Walker, E. (2005). Contributions of music video exposure to black adolescents gender and sexual schemas. *Journal of Adolescent Research*, 20(2), 143–166. doi: 10.1177/0743558404271135
- Wardle, L. D. (2011). The boundaries of belonging: Allegiance, purpose and the definition of marriage, *BYU Journal of Public Law*, 25(2), 287-315.

- Wharton, A. S. (2005). *The sociology of gender: An introduction to theory and research*. Malden: Blackwell.
- Wienclaw, A. R. (2011). Gender roles. In Salem Press (Ed.), *Gender roles and equality* (pp.33-40). New Jersey: Salem Press.
- Wierda-Boer, H., Gerris, J., Vermulst, A., Malinen, K., & Anderson, K. (2009). Combination strategies and work–family interference among dual-earner couples in Finland, Germany and the Netherlands. *Community, Work & Family*, *12*(2), 233-249. doi: 10.1080/13668800902778991
- Willoughby, B. J. (2010). Marital attitude trajectories across adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, *39*(11), 1305-1317. doi: 10.1007/s10964-009-9477-x
- Willoughby, B. J. (2012). Associations between sexual behavior, sexual attitudes and marital horizons during emerging adulthood. *Journal of Adult Development*, *19*, 100-110. doi: 10.1007/s10804-011-9138-7
- Willoughby, B. J., & Carroll, S. J. (2010). Sexual experience and couple formation attitudes among emerging adults. *Journal of Adult Development*, *17*(1), 1–11. doi: 10.1007/s10804-009-9073-z
- Willoughby, B. J., Carroll, J. S., Vitas, J. M., & Hill, L. M. (2012). "When are you getting married?": The intergenerational transmission of attitudes regarding marital timing and marital importance. *Journal of Family Issues*, *33*(2), 223-245. doi:10.1177/0192513X11408695
- Winch, F. R., Ktsanes, T., & Ktsanes, V. (1954). The theory of complementary needs in mate-selection: An analytic and descriptive study. *American Sociological Review*, *19*(3), 241-249.
- Wood, W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: Implications for the origins of sex differences. *Psychological Bulletin*, *128*(5), 699–727. doi: [dx.doi.org/10.1037/0033-2909.128.5.699](https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.5.699)

Woods, L. N., & Emery, R. E. (2002). The cohabitation effect on divorce: Causation or selection. *Journal of Divorce and Remarriage*, 37, 101-122.
doi:10.1300/J087v37n03_06

Wu, Z. (1999). Premarital cohabitation and the timing of first marriage. *Canadian Review of Sociology and Anthropology*, 36, 109–127.

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>. Erişim Tarihi: 02.04.2015. 12.57

EKLER

EK 1. İnönü Üniversitesi Etik Kurul İzni

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU PROJE ONAY FORMU	
Projenin Adı	Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Algıları
Projenin Niteliği	Uygulamalı Eğitim Araştırmaları Projesi
Proje Araştırmacısı	Arş. Gör.Gökay KELDAL
Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri	Adresi: İnönü Üniversitesi , Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı / Malatya
Araştırmanın Amacı	Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının çeşitli değişkenler açısından ve Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumları Üzerinde Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Algılarının etkisini araştırmaktır.
Araştırmanın Gerekçesi	Evlilik, kadınla erkek arasında yasal ve toplumsal kurallara göre şekillenen bir anlaşma bir kontrattır. Evlenme ise, bir kadınla bir erkeğin aile kurmak üzere yasaların uygun gördüğü şekilde bir araya gelmesidir. Bu proje Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının, eş seçme stratejileri ve cinsiyet rol algıları arasındaki ilişki belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu proje kapsamında yapılan bu çalışmanın alanda eksiklikleri gidereceği ve yeni çalışmalara yol açacağı düşünülmektedir.
Araştırmanın Yöntemi	Nicel araştırma yönteminde kullanılan nedensel karşılaştırma modeli ve ilişkisel tarama modeli kullanılacaktır.

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu)

Karar Sayısı : 2015/2-1
Karar Tarihi : 03/04/ 2015
Yer: : İnönü Üniversitesi Rektörlüğü Toplantı Salonu
Katılımcılar : **Etik Kurul Başkanı;** Prof.Cemal YURGA
Etik Kurul Başkan Yrd; Prof.Dr. Ahmet F. SİNANOĞLU
Etik Kurul Üyesi; Prof.Dr.Süleyman ÇALDAK
Etik Kurul Üyesi; Prof.Dr. Ahmet KARADAĞ
Etik Kurul Üyesi; Prof.Dr.H. Bayram KAÇMAZOĞLU
Etik Kurul Üyesi; Prof.Dr.Mehmet GÜNGÖR
Etik Kurul Üyesi; Prof.Dr.Nevzat BATTAL

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU PROJE ONAY FORMU

Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Algıları

Uygulamalı Eğitim Araştırmaları Projesi

Arş. Gör.Gökay KELDAL

Adresi: İnönü Üniversitesi , Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı / Malatya

Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının çeşitli değişkenler açısından ve Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumları Üzerinde Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Algılarının etkisini araştırmaktır.

Evlilik, kadınla erkek arasında yasal ve toplumsal kurallara göre şekillenen bir anlaşma bir kontrattır. Evlenme ise, bir kadınla bir erkeğin aile kurmak üzere yasaların uygun gördüğü şekilde bir araya gelmesidir. Bu proje Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumlarının, eş seçme stratejileri ve cinsiyet rol algıları arasındaki ilişki belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu proje kapsamında yapılan bu çalışmanın alanda eksiklikleri gidereceği ve yeni çalışmalara yol açacağı düşünülmektedir.

Nicel araştırma yönteminde kullanılan nedensel karşılaştırma modeli ve ilişkisel tarama modeli kullanılacaktır.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU PROJE ONAY FORMU

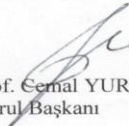
T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu)

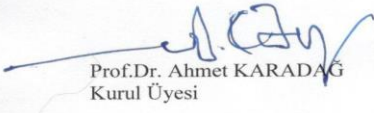
Karar Sayısı : 2015/2-1
Karar Tarihi : 03/04/ 2015
Yer: : İnönü Üniversitesi Rektörlüğü Toplantı Salonu
Katılımcılar : **Etik Kurul Başkanı;** Prof.Cemal YURGA
Etik Kurul Başkan Yrd; Prof.Dr. Ahmet F. SİNANOĞLU
Etik Kurul Üyesi; Prof.Dr.Süleyman ÇALDAK
Etik Kurul Üyesi; Prof.Dr. Ahmet KARADAĞ
Etik Kurul Üyesi; Prof.Dr.H. Bayram KAÇMAZOĞLU
Etik Kurul Üyesi; Prof.Dr.Mehmet GÜNGÖR
Etik Kurul Üyesi; Prof.Dr.Nevzat BATTAL

Kullanılacak biyolojik, psikolojik, teknik vb. tüm yöntemleri açıklayan etik ile ilgili özet	Bu araştırmada biyolojik ya da psikolojik herhangi bir unsur kullanılmamaktadır.
---	--

Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi ve İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Gökay KELDAL tarafından yürütölmeye planlanan **“Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Algıları”** adlı proje değerlendirilmiş olup, Kurulumuz tarafından projenin etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Prof. Cemal YURGA
Kurul Başkanı

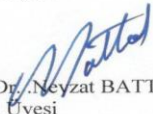

Prof. Dr. Ahmet F. SINANOĞLU
Kurul Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Ahmet KARADAĞ
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Mehmet GÜNGÖR
Kurul Üyesi

(Mazeretli)
Prof. Dr. H. Bayram KAÇMAZOĞLU
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Nezzat BATTAL
Kurul Üyesi

EK 2. Kişisel Bilgi Formu

Sevgili öğrenciler; *“Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Alguları”* konulu bir çalışma yapmaktayım. Sizden istenilen aşağıdaki formlardaki soruları dikkatlice okuyarak, samimi cevaplar vermenizdir. Verdiğiniz samimi cevaplar için şimdiden teşekkürler.

Arş. Gör. Gökay KELDAL

İnönü Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik AD.

1.Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()

2.Yaşınız:

3.Fakülteniz: Eğitim () İktisat ve İdari Bilimler () Mühendislik () Fen-Edebiyat () Eczacılık () İletişim () Güzel Sanatlar ve Tasarım () İlahiyat () Hukuk () Besyo () Diş Hekimliği () Sağlık MYO () Tıp ()

4.Sınıf Düzeyi: Hazırlık () 1. Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf () 4. Sınıf () 5. Sınıf () 6. Sınıf ()

5.Romantik bir ilişkiniz var mı (evlilik, nişan, söz, flört vs): Evet () Hayır ()

6.Ailenizi Aylık Geliri (Ortalama):

7.Ailenizin Yaşadığı Yer: Köy () Kasaba () İlçe () Şehir () Büyükşehir ()

8.Annenizin Eğitim Durumu: Okuryazar değil () Okuryazar () İlkokul () Ortaokul ()

Lise () Üniversite () Lisansüstü ()

9.Babanızın Eğitim Durumu: Okuryazar değil () Okuryazar () İlkokul () Ortaokul ()

Lise () Üniversite () Lisansüstü ()

EK 3. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği

Madde No		Hiç katılmıyorum	Nadiren katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Evliliğin, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağladığımı düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığımı düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Evliliğin, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunduğunu düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Evliliğin, bana huzur getireceğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK 4. İnönü Eş Seçme Stratejileri Envanteri

		Hiç Katılmıyorum								Tamamen Katılıyorum
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1	Evleneceğim kişinin sevgisini ifade etmesi benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Evleneceğim kişinin benimle aynı etnik kökenden olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	Evleneceğim kişinin cinsel yönden çekici olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4	Evleneceğim kişinin ev işlerinden anlaması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	Evleneceğim kişinin daha önce cinsel ilişkide bulunmamış olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	Evleneceğim kişinin çocukları sevmesi benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	Evleneceğim kişinin iyi bir maddi gelire sahip olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8	Evleneceğim kişinin çocuk bakımından anlaması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9	Evleneceğim kişinin dürüst olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	Evleneceğim kişinin bana ekonomik güvence sağlaması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	Evleneceğim kişiyle aynı siyasi görüşten olmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
12	Evleneceğim kişinin güvenilir olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
13	Evleneceğim kişinin evliliğe önem veren biri olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	Evleneceğim kişinin, sosyal statüsü yüksek bir mesleğe sahip olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9

EK 5. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri

(1) Bana göre kesinlikle doğru değil	(2) Bana göre genellikle doğru değil	(3) Bana göre bazen doğru	(4) Bana göre ara sıra doğru	(5) Bana göre çoğunlukla doğru	(6) Bana göre genellikle doğru	(7) Bana göre her zaman doğru
☐ Sıkılgan ☐ Dürüst ☐ Fedakar ☐ Kıskanç ☐ Girişken ☐ Boyun eğen ☐ Güvenilir ☐ Etkileyici, güçlü ☐ Ağırbaşlı, ciddi ☐ Riski göze almaktan çekinmeyen ☐ Gözü pek ☐ Ailesine karşı sorumlu ☐ Yumuşak, nazik davranan ☐ Etrafına karşı saygılı ☐ Başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı ☐ Kibirli ☐ Otoriter ☐ Merhametli				☐ Sözünde duran ☐ İşinde ciddi ve sorumlu olan ☐ İdealist ☐ Asık suratlı ☐ Cömert ☐ Tatlı dilli ☐ Yardımsever ☐ Erkeksi ☐ Kuralcı, katı davranan ☐ Kaba dil kullanmayan ☐ Dostça davranan ☐ Baskın, tesirli ☐ Anlayışlı ☐ Yapmacık davranan ☐ Duygularını açığa vurmeyen ☐ Mantıklı davranan ☐ Çocukları seven ☐ Tutucu		

EK 6. İntihal Programı Çıktısı

Turnitin Doküman Görüntüleyici - Google Chrome

https://turnitin.com/dv?s=1&o=519647262&u=1037764970&lang=tr&

gok USS - TESLİM TARİHİ30-Mar-2015 Roadmap 1/1

Originality GradeMark PeerMark

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EVLİLİĞE İLİŞKİN TUTUMLARININ YORDAYICISI

GÖKAY KELDAL TARAFINDAN

turnitin %5

BENZER ÜZERİNDEN

Eşleşmeyi Gözden Geçir

20

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın varsayımları ve araştırmada geçen kavramların hangi anlamlarda kullanıldığına ilişkin tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Türkiye’de son yıllarda evlilik kurumunda bazı değişimler meydana gelmekte ve boşanma sayıları her yıl bir önceki yıla göre artış göstermektedir (bkz grafik-1). Evlilik gibi Türk toplumu açısından önemli yer tutan bir oluşumda birçok ayrışmanın meydana gelmesi çocukların sağlıklı bir ortamda büyümelerine engel teşkil edeceği ve gelecek nesillerin evliliğe ilişkin tutumlarını olumsuz yönde etkileyeceği varsayılmaktadır.

Grafik -1 Son Yıllarda Meydana Gelen Boşanmalara İlişkin Sütün Grafiği (TÜİK, 2013)

1 katalog.hacettepe.edu.tr %1
İnternet kaynağı

2 acikarsiv.ankara.edu.tr %1
İnternet kaynağı

3 library.cu.edu.tr %<1
İnternet kaynağı

4 tsadergisi.org %<1
İnternet kaynağı

5 Rehber, Elife. "İLKÖĞ... %<1
Yayın

6 www.haberler.com %<1
İnternet kaynağı

7 www.e-ijer.com %<1
İnternet kaynağı

8 lokman.cu.edu.tr %<1
İnternet kaynağı

SAVFA: 1/1111

Salt-Metin Raporu

TR 09:30
25.03.2015